... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai, bet pasitraukė į pilį, vardu Voruta... Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Voruta

Nr. 9 (675) 2009 m. gegužės 9 d. Lietuvos istorijos laikraštis ISSN 1392-0677 Kaina 1 Lt

Šiame numeryje

10

Antanas SEIKALIS

Karabaso rapsodija

„Vorutos“ skaitytojų dėmesiui

Lietuvos paštuose priimama laikraščio „Voruta“ prenumerata 2009 metams.

Galima „Vorutą“ užsiprenumeruoti ir internetu, adresu: **www.post.lt**

Prenumeratos kaina:

1 mėn.	3,00 Lt
3 mėn.	9,00 Lt
6 mėn.	18,00 Lt
7 mėn.	21,00 Lt

Taip pat galima užsiprenumeruoti ir elektroninį laikraščio „Voruta“ variantą. Reikia atsiųsti prašymą į „Vorutos“ redakciją el. paštu, adresu: vorutosfondas@voruta.lt.

Laikraštis bus išsiųstas el. paštu nurodytu adresu. Kaina kaip ir prenumeratos pašte.

„Vorutos“ administracija

Prezidentas dalyvavo Tūkstantmečio ąžuolyno sodinimo ceremonijoje

Pirmadienį, gegužės 4 d., Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus lankėsi Kėdainiuose ir dalyvavo Tūkstantmečio ąžuolyno simbolinio pirmojo tūkstančio medelių sodinime. 50 hektarų plote ketinama pasodinti 50 tūkstančių ąžuoliukų, kuriuos paaukojo žmonės, nusipirkę fotomenininko Mariaus Jovaišos knygą „Neregėta Lietuva“. Tikimasi, kad Vyčio kryžiaus formos parkas galutinai bus pasodintas 2010 metų pabaigoje ir taps vienu iš Lietuvos traukos centrų.

Prezidentas V. Adamkus pabrėžė, kad ąžuoliukų sodinimo idėja yra viena gražiausių švenčių, įprasminančių Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmetį, ir savotiškas įsipareigojimas už praeityje iškirstas žalias ąžuolų girias.

„Tai yra istorinis įvykis, liudijantis pilietinę iniciatyvą prasmingai prisidėti prie valstybės tūkstantmečio paminėjimo“, - sakė valstybės vadovas.

Apsilankęs Kėdainių „Atžalyno“ vidurinėje mokykloje, Prezidentas susitiko su mokyklos bendruomene, kalbėjosi jiems rūpimais klausimais. Moksleiviai domėjosi aukštojo mokslo reforma ir nauja studijų tvarka. Į mokesleivių klausimus taip pat atsakė švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius.

„Švęsdami pirmąjį Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmetį, išeinate kurti antrojo mūsų šalies istorijos tūkstantmečio“, - kalbėjo Prezidentas V. Adamkus, atkreipęs dėmesį, kad netoliese

Prezidentas V. Adamkus sodina ąžuoliuką

pasodintas ąžuolynas liudija, jog vieno žmogaus iniciatyva gali paskui save vesti ir kitus.

Kreipdamasis į moksleivius, valstybės vadovas sakė, kad mokykla suteikia galimybių pasirengti naujam gyvenimui, kuris su kiekviena diena kelia vis naujų iššūkių.

„Mums labiausiai trūksta vieno dalyko - pagarbos žmogui. Jei šios vertybės būtų stipresnės - iškylančias problemas įveiktume lengviau“, - sakė Prezidentas, kalbėdamas apie sunkmetį, apėmusį visas žmogaus gyvenimo sritis.

Palinkėjęs jauniems žmonėms, kad idealizmas būtų jų gyvenimo kelrodis, Prezidentas dalyvavo atminimo ąžuoliuko mokyklos kiemelyje sodinimo ceremonijoje.

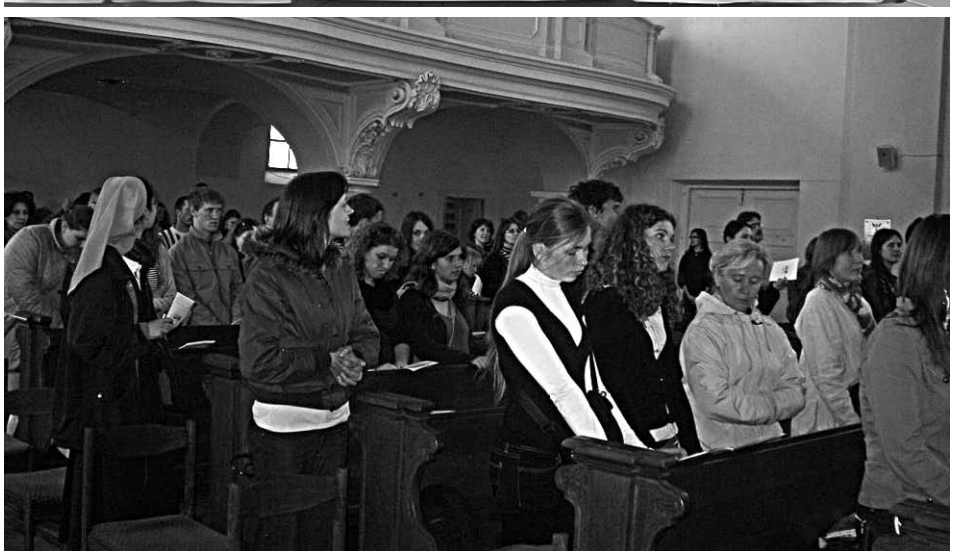
Prezidentas susitiko su Kauno apskrities Pelėdnagių seniūnijos bendruomenės nariais ir kalbėjosi aktualiais bendruomenei klausimais.

Atkreipęs dėmesį į tai, kad Pelėdnagių seniūnijos bendruomenės gyvenvietė 2008 metais pripažinta gražiausiai susitvarkiusia, yra šalia simbolinio Tūkstantmečio ąžuolyno, Prezidentas V. Adamkus sakė: „Jūsų patirtis liudija, kad reikia tik žmogaus noro dirbti ir kurti grožį. Kartu mes išgyvensime sunkmetį. Dėkoju už ištvermę ir Jūsų darbą.“

Prezidento spaudos tarnyba

Giedanti bažnyčia prisistatė jauniesiems piligrimams

Giedantys piligrimai

Nukelta į 4 p.

Vilniaus arkivyskupo metropolito kardinolo A. J. Bačkio pamokslas, pasakytas per Taizė piligrimų šv. Mišias Arkikatedroje

Alfredo Girdziušo nuotr.

Mielieji,

šios dienos Evangelijoje Jėzus byloja: „Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą, – kad apsčiai jo turėtų“ *(Jn 10, 10)*. Ką šiais žodžiais Kristus nori mums pasakyti? Ką reiškia gyvenimo apstybė šiandienos žmogui?

Mūsų dienų pasaulis labai meistriškai išnaudoja žmogaus troškulį greitai ir daug turėti. Iš visų pusių mums siūloma viliojančių dalykų gausa: daug maisto, daug mašinų, daug pramogų, daug pažįstamų ir ryšių. Iš tos gausybės nelengva išsirinkti svarbiausius, būtiniausius dalykus, kurių mums tikrai reikia. Lengva pasiklysti tarp nuo apsto lūžtančių pasaulio mugės lentynų.

Šiomis dienomis Vilniuje matome, kaip niekada, daug jaunimo. Visi džiaugiamės jaunuoliais, atvykusiais iš įvairių kraštų į mūsų miestą, kuris tapo tikra ieškančio ir tikinčio jaunimo sostine. Jaunimas linkęs greitai susidraugauti, megzti naujus ryšius, kurti ateities svajones.

Nukelta į 4 p.

Lietuvos bibliografijos istorija

Ir faktų diktatas, ir vaizduotės laisvė

Astrida PETRAITYTĖ, Paulius PETRAITIS, Vilnius

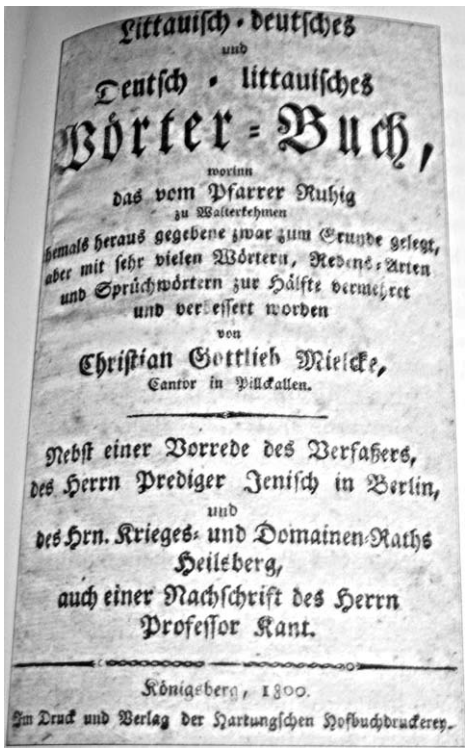
Tęsinys. Pradžia Nr. 8

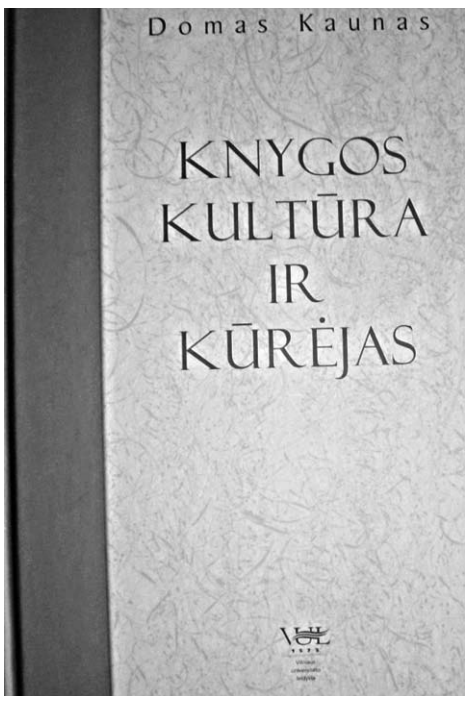
Taigi į bet kurį Mažosios Lietuvos veikėją, pristatomą šiame leidinyje, galime žvelgti mokslininko žvilgsniu – psichologinį savitumą, gyvensenos įpročius ir pan. laikydami tik terpe profesiniams mūsų herojaus interesams pasireikšti; bet galime, pasitenkindami smalsaus skaitytojo vaidmeniu, užimti priešingą žiūros poziciją ir pro veiklos, jos rezultatų prizmę stengtis apčiuopti subjektyvybės branduolį. Tarkim, šių eilučių autorius tokia paslapties įminimo aistra uždegė straipsnis „Orientalistinis pėdsakas misionieriaus Kristupo Lokio gyvenime ir publikacijose“ – labiausiai magėjo aptikti ne šiuos „pėdsakus“, bet „pradžių pradžią“, „esmių esmę“: kaip, kodėl, iš kokių vidujinių daigų sulapojo šis mažlietuviškajame (net ir europietiškajame) kontekste egzotiškas gyvenimas: gimęs 1860 m. Tilžės apskrities kaime, lankęs J. E. Gossnerio misionierių mokyklą Berlyne, išmokęs anglų ir tris indų kalbas, K. Lokys 1888 m. išvyko į Bengaliją Rytų Indijoje, laiškais susipažino ir išsikvietė būsimą žmoną Urtę (ne tuščiam nuotykiui pasiryžusią merginą - surinkimų sakytojo Anso Baltrio dukrą); po keturiolikos misionierystės metų parvykęs pailsėti tėviškėn – ne tik su žmona, bet ir su penkiais vaikais (iš viso jų susilauks vienuolikos) bei mokytoju indu, per porą metų užsitęsusias atostogas nesėdėjo sudėjęs rankas – iniciavo draugijos „Sandora“ ir jos leidinio „Pagalba“ steigimą (taigi mūsų pažįstamam V. Gaigalaičiui papureno visuomeninės veiklos dirvą), visai Lietuvon grįžo prasidėjus Pasauliniam karui 1914 m., kunigavo Vanaguose, 1921 m. ten ir mirė... Taigi norime pažymėti, jog glausti, tikslingai orientuoti D. Kauno tekstai vis dėlto atveria pakankamą erdvę ir skaitytojo fantazijoms, savosios minties plėtotei.

Leidinio privalumu laikytume ir autoriaus neapsiribojimą tik „tautiškai lietuviškos“ knygos baru. Ne tik pagerbtas, kaip minėta, lietuvių tautinį sąjūdį žadinęs G. Sauerweinas, bet ir atkreiptas dėmesys į „labai savitą Mažosios Lietuvos vokiečių rašytojų gretą“, tai: Johannas Gottfriedas Herderis, Ludwigas von Baczko, Jodokas Donatas Hubertas Temme, Ernstas Wichertas, Botho von Keyserlingas, Martha Springborn, Agnes Miegel *(p. 103)*. Iš šios gretos išskirtas Lietuviškų istorijų autorius, įdėmiau pažvelgta į „Hermanno Sudermanno atmintį ir vardą Mažosios Lietuvos lietuvių kultūros pavelde“. Autorius stengiasi išryškinti dvejopus Sudermanno ženklus Mažojoje Lietuvoje – „būties ir minties. Pirmiesiems skirtume gimtąjį namą Macikuose, neišlikusio tėvų namo vietą Šilutėje, šeimos kapavietę senosiose evangelikų liuteronų kapinėse su autentišku įrašu atminimo lentoje „Ruhestaete der Familie Sudermann, 1897“, kapinių medžių alėjas ir senąsias Šilutės gatves, menančias rašytoją“. Taigi matome, kruopštus, pedantiškai atidus smulkmenoms mokslininkas geba į pasaulį pažvelgti poeto akimis – kapinių alėjos ne kiekvieno sielai ką nors byloja! O Sudermanno minties „atspaudus“ autorius stengiasi apčiuopti jau ir amžininkų liudijimuose, toli gražu ne vien entuziastinguose. Štai juk ir tolerantiškasis Vydūnas nebuvo patenkintas, kad šio vokiečių rašytojo kūryboje „lietuviai parodomi kaip žmogiško menkumo asmenys“ *(p. 106)*, bet šiam opumui D. Kaunas, regis, nepritaria. Jis gana optimistiškai žvelgia į rašytojo atminimo įamžinimo perspektyvas – štai juk Šilutėje jau keliolika metų veikia Hermanno Sudermanno literatūros klubas, vadovaujamas dr. Romualdos Dobranskienės!

Prūsų Lietuvos (ir visos Vokietijos) vokiškosios šviesuomenės dėmesį krašto autochtonų paveldui, ypač kalbai ir knygai, liudijo Tilžėje ilgus metus (nuo 1879 iki 1923 m.) aktyviai veikusi Lietuvių literatūros draugija. D. Kaunas, glaustai apžvelgęs jos veiklą, dėmesį sutelkia į paskutinio draugijos pirmininko Aleksandro Teodoro Kuršaičio sūnaus Armino išsaugotą rankraštinį narių registracijos žurnalą, šį sąrašą publikuodamas. Ne visus draugijoje narius, dalyvavusius veiklos pradžioje, sužinosime – pradinių numerių sekoje nemenki tarpai (pavyzdžiui, 34-as – Bezzenberger, o po jo įrašytas jau 59-asis Reylaender), vis dėlto gausios, populiarios organizacijos vaizdas susidarys – paskutinysis narys Georg Tramischus įrašytas 640-uoju. Kaip kruopštus knygius, D. Kaunas fiksuoja, kuris iš pasitraukusiųjų (daugiausiai - Amžinybėn) tame sąraše išbrauktas mėlynu ir kuris raudonu rašalu, bet mokslininko pedantiškumas neužkerta kelio ir vizionieriaus vaizduotei pasireikšti. Gal šis „titulas“ autoriui pasirodys įžeidžiantis, gal jis ginčys, jog straipsnyje „Mažosios Lietuvos rankraštinė ir spausdintinė knyga Lietuvos knygų muziejuje (Projekto bandymas)“ visai ne fantazijos, o realių darbų projektas – vis tiek mums tas mintinis klaidžiojimas iš salės į salę paskui Profesorių yra poetiškai gražus: štai „salė“ Paminkliniai rankraštiniai veikalai, kur regime Wolfenbuetellio postilę, Jono Bretkūno 1590-ųjų Biblijos vertimą, dar vieną kitą retenybę; štai Paminkliniai spausdintiniai veikalai, o šioje salėje mūsų gidas atkreipia dėmesį į Prūsijos karaliaus Friedricho Wilhelmo III 1807 metų įsaką dėl baudžiavos panaikinimo, išspausdintą lygiagrečiai vokiečių ir lietuvių kalbomis...; štai Dvasinio gyvenimo knygos, kur pagarbiai palinkstame ties Baltramiejaus Vilento verstomis evangelijomis, „Johanno Berendto ir Peterio Gottliebo Mielcke's vadovaujamo vertėjų kolektyvo parengto pirmojo visos Biblijos leidimo, 1735“ *(p. 330)*, senaisiais katekizmais, giesmynais, maldaknygėmis...; ir tai ne viskas – juk dar laukia Kalbos mokslo ir mokymo knygos, dar Literatūra (čia mums byloja Donelaitis), Tautosaka, žinoma, ir Knygotyra, ir t. t. Nors straipsnis apie būsimą Knygos muziejų nėra paskutinis, bet užverčiant šį D. Kauno veikalą norisi išlikti apgaubtam būtent šios vizualinių svajonių auros...

Pabaiga

Littauisch-deutsches
und
Deutsch-littauisches
Wörter-Buch,
worinn
das vom Pfarrer Ruhig
zu Walterkehmen
zwar zum Grunde gelegt,
aber mit sehr vielen Wörtern, Redens-Arten
und Sprüchwörtern zur Hälfte vermehret
und verbessert worden
von
Christian Gottlieb Mielcke,
Cantor in Pillkallen.
Nebst einer Vorrede des Verfaßers,
des Herrn Prediger Jenisch in Berlin,
und
des Hrn. Krieges- und Domainen-Raths
Heilsberg,
auch einer Nachschrift des Herrn
Professor Kant.
Königsberg, 1800.
Im Druck und Verlag der Hartungschen Hofbuchdruckerey.

*Domas Kaunas. Knygos kultūra ir kūrėjas: istoriografiniai tyrimai ir vertinimai. - Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009.- 408 p.

LR Prezidento rinkimai

Kreipimasis į Dalią Grybauskaitę dėl klaipėdiškių

Gerbiamoji ponia, į Jus, kaip pretendentę užimti aukščiausią konstitucinę Lietuvos Respublikos pareigybę, kreipiasi senieji Klaipėdos krašto gyventojai ir jų palikuonys.

1990 metais tikėjome, kad atsikurianti Lietuvos valstybė, neatsiribos nuo moralinių ir teisinių nuostatų, kuriomis pasiremdama Tauta Atgimimo metais nugalėjo Blogio imperiją. Atkurtosios nepriklausomybės pradžioje senųjų klaipėdiečių organizacijos primygtinai nepareikalavo spręsti Klaipėdos krašto problemas – jos ir dabar Lietuvos valdžios nesprendžiamos ar net ir ignoruojamos, o jos – labai skaudžios, nes krašte iš buvusių 156,0 tūkst. gyventojų išliko mažuma.

Klaipėdos krašto gyventojams, iki 1939 m. kovo 22 d. turėjusiems Lietuvos Respublikos pilietybę, nacių karinės administracijos valia ji buvo pakeista į Vokietijos valstybės pilietybę. Vokietijos vermachtui pralaimint karą, šio generolų įsakymu krašto žmonės buvo skubos tvarka išvaryti už Nemuno, o tolimesni karo veiksmai juos išblaškė galutinai. Bandžiusių neapleisti gimtinės, laukė sovietų represijos ir mirtis Sibire. Kad jaunajai kartai būtų galima suprasti kas gi įvyko tuo metu Mažojoje Lietuvoje, tereikėtų įsivaizduoti savąjį regioną, kad ir Žemaitiją ar Aukštaitiją, staiga netekusią visų jos gyventojų – teka upės, bręsta derlius, stovi namai, bet žmonių nebėra. Prabėga septyniasdešimt metų, tačiau niekas vis dar neieško, kur dingo tie Klaipėdos krašto, o ir visos Mažosios Lietuvos bei Prūsijos žmonės. Taigi pasilieka teisūs tie atkurtos valstybės įstatymdaviai, nusprendę, kad jau visi save laikę prūsų lietuviais ir mažlietuviais, kuršiais ir kuršininkais ar ieškoję savo senprūsiškų ir vokiškų šaknų asmenys repatrijavo į „savo istorinę Tėvynę“… Tai atlikta net nepasiklausus jų pačių, ką jie apie tai mąsto, nepaliekant jokios galimybės atkurtoje nepriklausomoje Lietuvoje apsispręsti Pilietybės įstatymo pagrindais.

Akivaizdu, kad mūsų valstybėje geranoriškumo išvarytųjų seserų ir brolių atžvilgiu lygiai taip pat nėra, kaip ir žemėse, kurias nuo Berlyno-Potsdamo konferencijos (1945 m.) dienų laikinai administruoja kitos valstybės – užmiršus šišioniškių prigimtines teises, skubama dalytis visa, kas brangiausia – žemę, uostus, statinius… Kultūros paveldas naikinamas arba neatpažįstamai keičiamas, krašto senbuvių ir išvarytųjų gyventojų nuomonės neatsiklausiama ar nepaisoma.

Turime vilties ir tikime, jog valstybių administracijos supras, kad didžiausias vieno ar kito krašto turtas yra žmonės. Manome, kad tarp esmingiausių žmogaus teisių yra TEISĖ ATGAUTI PRARASTĄ TĖVYNĘ ir mūsų krašto žmonėms, kad Lietuva šiuo požiūriu pasauliui gali parodyti sektiną pavyzdį.

Todėl manydami, kad moralumo kriterijų nesilaikymas Lietuvai ir ateityje nieko gero neatneš bei žinodami apie Jūsų sukauptą patirtį Europos Sąjungos institucijose, esame linkę siūlyti Jums kaip pretendentei priešrinkiminiuose debatuose pasisakyti mums taip svarbiu išvarytųjų žmonių bei jų palikuonių teisių atgauti Tėvynę klausimais (sąrašas nėra baigtinis):

1. Krašto senųjų gyventojų priverstinio iškeldinimo, persekiojimo ir naikinimo ištyrimas, išlikusių liudijimų surinkimas (iš archyvų Lietuvoje ir Europoje bei gyvųjų liudininkų);

2. Pilietybės atkūrimas, gyventojams pasinaudojusiems repatriacijos tiltu į Vakarus; teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimas ir sugrąžinimas ar kompensavimas;

3. Kultūros, istorijos ir kitokio paveldo tyrimo, registravimo, išsaugojimo organizavimas parengus ypatingąją programą.

Ryžkimės ir pakvieskime sugrįžti tėvynainius kaip tai jau padarė kitų valstybių vadovai.

Daugumai mūsų tai padėtų apsispręsti ateinančiuose rinkimuose, kurie padės Lietuvai išsirinkti gerą valstybės vadovą.

Tepadeda mums Dievas.

Ieva JANKUTĖ
Kęstutis MILKERAITIS
Kristijonas KRAŠTINAITIS
Sigutė KULIKAUSKIENĖ
Vytautas GOCENTAS

Mažoji Lietuva

Žemaitijos vyturiai pasveikino Lietuvą

Viktorija VAŠKYTĖ

Pavasariškai šviesų balandžio 24-osios vakarą Žemaitijos rašytojų bendrijos nariai rinkosi į dvigubą šventę – minėti ne tik Lietuvos vardo tūkstantmetį, bet ir Žemaitijos rašytojų bendrijos gyvavimo dvidešimties metų jubiliejų. Tuo pačiu atšvęstos ir sutiktuvės, prasmingai suliejančios abi šias svarbias datas – pristatyta knyga „Žemaitijos rašytojų bendrija Lietuvos tūkstantmečiui“.

Žemaitijos rašytojų bendrija jau dvi dešimtis metų vienija Lietuvoje gyvenančius Žemaitijos krašto rašytojus arba tiesiog žmones, mylinčius literatūrą. Šiame jaukiame būryje ir kilo mintis išleisti tokią knygą, kokią turime šiandien.

„Knyga „Žemaitijos rašytojų bendrija Lietuvos tūkstantmečiui“ yra tarsi ataskaita. Ji tarytum mūsų kelio atspindys, parodantis, kokie mes visi esame skirtingi, kaip mokame išreikšti save, kaip mus įkvepia mūsų Lietuvos grožis, šalia esanti jūra“, - kalbėjo bendrijos pirmininkė Virginija Kairienė.

Naujajame leidinyje rasime ne tik literatūros kūrinių, bet ir paveikslų, tapytų dailininko ir rašytojo Edmundo Krištopaičio. Būtent šis žmogus 1971-aisiais Klaipėdoje įkūrė jaunųjų rašytojų sekciją, pastaroji suskilo į dvi organizacijas, atsirado Klaipėdos skyrių rašytojų draugijos, galų gale - 1989 m. vasario dvidešimtą dieną - buvo įregistruota Žemaitijos rašytojų bendrija.

Nuo pirmųjų dienų iki pat 1994-ųjų Žemaitijos rašytojų bendrijai vadovavo prozininkas, poetas Juozas Marcinkus. Pasak V. Kairienės, šio žmogaus gyvenimo nuopelnus, paskirtus Žemaitijos rašytojų bendrijai, būtų sunku išvardinti. Turbūt pradėti galima nuo to, jog J. Marcinkus išleido labai daug Žemaitijos rašytojų bendrijos leidinių. O ir pats parašė net 21 knygą. Turint omenyje tai, kad J. Marcinkus vos keturiolikos neteko regėjimo, tai daugiau nei galima tikėtis iš paprasto mirtingojo.

„Net būdamas aklas, jis sugebėjo rašyti, išmoko Brailio raštą, mokėjo paraginti kiekvieną iš mūsų rašytojų kurti, daryti tuos mažus darbus, rinkti mūsų gyvenimo, kultūros trupinius“, - kalbėjo bendrijos pirmininkė.

Šiuo metu Žemaitijos rašytojų bendrijos gretose - trisdešimt narių. Naujausioje knygoje, kurią bendrijos pirmininkė vadina pasididžiavimu, atrasite aštuoniolikos autorių kūrybą.

„Kai V. Kairienė man atnešė storą voką su poezijos, prozos kūriniais, aš pasižiūrėjau ir pagalvojau, kad turbūt be reikalo apsiėmiau tą darbą dirbti, nes baigęs būsiu visiškai baltas. Bet kai pradėjau atrinkinėti kūrinius, pajutau kiekvieno rašiusio individualybę, savitumą ir man pasidarė labai įdomu“, - kalbėjo knygos sudarytojas, mokytojas lituanistas Anatolijus Žibaitis.

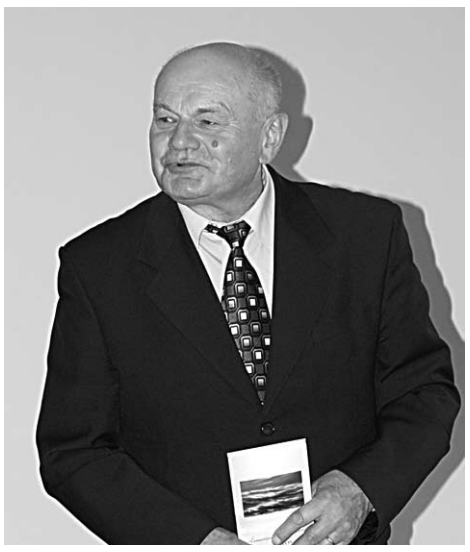
A. Žibaitis prisipažino svarstęs ir pats savęs klausęs - kas vienija šiuos žmones, genančius skirtingose vietose, rašančius skirtinga stilistine maniera, turinčius labai įvairią gyvenimišką patirtį. Viena iš pabrėžtinų ypatybių, A. Žibaičio žodžiais - poeziją kuriantys ėjo tradicinės lietuvių poezijos keliu, bet jokių būdu nemėgdžiodami praeities rašytojų, ieškodami savo kelio ir suradę jį, suradę savo individualybę.

„Turbūt ir modernių ieškojimų čia rastume, bet nėra šioje knygutėje tokių poezijos kūrinių, kokių mes randame dabartinėje literatūrinėje spaudoje, kada skaitai ir negali suprasti, kas ten parašyta. Pastarieji kūriniai, dažniausiai poezijos, pasižymi subjektyvumu, labai įvairiu asociacijų išsišakojimu ir keisčiausiomis metaforomis. Manau, jog kai kurie mūsų eilėraščiai šia prasme tikrai juos pranoksta“, - tikino A. Žibaitis.

Knygos pristatyme poezija ir sveikinimo žodžiai liejosi laisvai iš visų susirinkusių bendrijos narių lupų.

Ilgametė Žemaitijos rašytojų bendrijos narė Henrika Aušrienė visiems linkėjo rašyti širdimi

Rašinių atrinkimu knygai rūpinosi mokytojas lituanistas Anatolijus Žibaitis

Savas eiles susirinkusiems skyrė dauguma Žemaitijos rašytojų bendrijos narių, tarp jų ir aštuntą knygą ruošianti Dalia Žibaitienė

Šiltas pavasariškas dainas bendrijai ir jos gerbėjams dovanojo moterų ansamblis „Vakaro žaros“

„Rašau labai seniai. Kiek vertės mano knygos turi, aš nežinau. Rašau paprastai, neieškau įmantrybių, ypatingų metaforų, noriu, kad mano poezija būtų suprantama – rašau širdimi. Norėčiau palinkėti tiems, kurie yra jauni ir perspektyvūs – rašyti, rašyti, rašyti. Sėkmės, kūrybinės skaidrios minties, rašykit širdimi, protu, ir būkite visada laimingi, šviesūs ir geri“, - linkėjo Žemaitijos bendrijos narė Henrika Aušrienė.

Prieš dvylika metų į bendrijos veiklą įsitraukusios ir septynias knygas per šį laiką pasaulin paleidusios Dalios Žibaitienės teigimu, visi Žemaitijos rašytojų bendrijos nariai - lyg giminės, todėl susitikus užlieja ypatinga šiluma.

„Mes pirmieji šiemet pradedam poezijos pavasarį. Gegužę pradės didieji poetai, o mes anksčiau, kaip vyturiukai“, - kalbėjo aštuntą knygą ruošianti D. Žibaitienė.

Anot V. Kairienės, Žemaitijos bendrijos rašytojai, poetai, ne tik kuria poemas, rašo eilėraščius, apsakymus, romanus, bet ir dainuoja, ir dainas kuria. Janina Žemaičiūnienė, „žemaitiškos“ pavardės aukštaitė, Klaipėdoje gyvenanti jau 44 metus, kurti pradėjo prieš dešimtmetį.

„Esu truputi kitokia tikriausiai todėl, kad esu muzikos mokytoja. Mano eilės neskamba tiktai kaip eilės, labai dažnai jos tampa dainomis“, - sakė J. Žemaičiūnienė, drauge su moterų ansambliu „Vakaro žaros“ džiuginusi susirinkusius dainomis.

Pasak A. Žibaičio, poezijai, literatūrai, apskritai menui didžiausias teisėjas yra laikas.

„Laikas parodys. Juk dažnai tokius žmones kaip mes, kurie savo laisvalaikį, savo pinigus eikvoja tam, kad išleistų eilėraščius, prozos knygelę, žiūrima skeptiškai. Bet aš manau, kad viena ypatybė yra labai vertintina - žmogaus saviraiška. Jeigu žmogus nori išreikšti tai, kas glūdi jo sieloje, jeigu žmogus turi ką pasakyti, jis turi teisę tą padaryti. Juk be tokių žmonių, kaip Žemaitijos bendrijos rašytojai, nebūtų ir kitų - ne vienas Žemaitijos rašytojų bendrijos narys papildė rašytojų profesionalų gretas“, - kalbėjo A. Žibaitis. – Jeigu mūsų kūryba, mūsų žodis suranda adresatą, tai yra labai šaunu. Na, o jeigu laikas nurašys visa kita, tai nors mūsų vaikai pasakys – o, mano senelis ar mano močiutė rašė!“

Autorės nuotr.

Mažosios ir Didžiosios Lietuvos evangelikų liuteronų lietuvių raštijos veikėjų ir kiti jubiliejai 2009 metais

2009 m. gegužė

1734 V 1 pašventinta naujoji, dabartinė iš lauko akmenų bei plytų sumūryta **Katyčių** ev. liut. bažnyčia. Restauruota bažnyčia naujai pašventinta 1994 V 28 d. Pirmosios pamaldos Katyčiuose laikiname pastate pradėtos laikyti **1568** m. Nors 1948 V 14 parapija įregistruota, bažnyčia atimta. 1958 III 23 vyko pirmosios pamaldos atgautoje bažnyčioje. 2008 m. pakeistos medinės stogo konstrukcijos, vokiškomis čerpėmis uždengtas stogas, perdažytos sienos ir bokštas (*MLE, 2, 33-35).

1889 V 3 Musaičiuose (Šilutės aps.) gimė Mikelis **Hofmanas** (slapyv. **Ateivis**), Maž. Lietuvos poetas ir kultūros veikėjas.

Mirė **1921 VI 26** ten pat. (MLE, 1, 571, 83).

1814 V 5 Stalupėnuose gimė Karolis Leopoldas Frydrichas **Neisas**, rengęs religinę literatūrą („Pamokinimas apie maldą“, 1854; „Evangeliškos mišknygos“, 1856; ir kt.), teikęs medžiagą G. Nesselmanno žodynui, redagavęs „Nusidavimus apie evangelios praplatinimą...“. Studijavo Karaliaučiaus universitete, kunigavo.

Mirė **1873 I 25** Kaukėnuose (*MLE, 3, 254).

1679 V 6 Tilžėje gimė Jonas Jokūbas **Šperberis**, religinių darbų redaktorius, vertėjas. Studijavo Karaliaučiaus universitete, mokytojavo, kunigavo. Tikrino H. Lysiaus katekizmo vertimą, išvertė dalį Biblijos (1735), giesmės „Su Kristum sandorą darau“ autorius.

Mirė **1741 III 2** Rusnėje.

1945 V 8 II pasaulinio karo pabaiga, Mažosios Lietuvos ev. liuteronų bažnyčia išlieka tik Klaipėdos krašte.

1889 V 10 Kaune gimė Jonas **Budrys**, diplomatas, 1923 m. Klaipėdos krašto sukilimo vadas.

Mirė **1964 IX 1** Niujorke (*MLE, 1, 219).

1944 V 14 Leningrade gimė Mykolas Letas **Palmaitis**, kalbininkas, baltistas, bandantis atkurti senąją prūsų kalbą (*MLE, 3, 399).

1919 V 15 Klaipėdoje gimė Tautvydas **Brakas**, kultūros veikėjas, dailininko Adomo Brako sūnus, mokėsi Klaipėdoje, Sibiro tremtinys.

Mirė **1990 I 15** Vilniuje (*MLE, 1 200).

1864 V 17 Tilžėje mirė Erdmonas **Šesnakas**, mokytojas, religinių raštų rengėjas, leidęs pirmą lietuvišką kalendorių Maž. Lietuvoje („Prūsiškos kalendros“).

Gimė **apie 1797 m.** greičiausiai Gastose (Pakalnės aps.).

1624 V 20 Tilžėje gimė Fridrichas **Pretorijus** vyresnysis, giesmių eiliuotojas, vertėjas, leksikografas. Studijavo Karaliaučiaus universitete, mokytojavo. Parašė giesmių (išspausdintos D. Kleino giesmyne, 1666), katekizmą, išvertė Biblijos sentencijų, sudarė rankraščiu likusį vokiečių-lietuvių žodyną (apie 1675).

Mirė **1695 II 27** Žiliuose (Ragainės aps.) (*MLE, 3, 697).

2004 V 22 Šakiuose kun. Virginijus Kelerto iniciatyva atidaryti ev. liut. **vaikų namai**.

1824 V 25 Kaukėnuose (Pakalnės aps.) mirė Kristijonas Dovydas **Vitikas**, giesmių rengėjas, lietuvių liaudies dainų rinkėjas. Studijavo Karaliaučiaus universitete, mokytojavo, kunigavo. Išleido giesmynėlį „Kelios šventos giesmelės“ (1820), teikė medžiagos L. Rėzos „Dainų“ leidimui.

Gimė **1751 IX 28** Šilutėje.

1899 V 28 Kintuose gimė Jonas **Anysas**, Mažosios Lietuvos visuomenės veikėjas.

Mirė **1985 IX 24** Čikagoje (*MLE, 1, 58).

1989 V 27 Klaipėdoje įkurta lietuvininkų bendrija **„Mažoji Lietuva“**.

1994 V 28 naujai pašventinta restauruota **Katyčių** ev. liut. bažnyčia. 1948 V 14 po karo įregistruota Katyčių ev. liut. parapija. 1958 III 22 po ilgesnės pertraukos (buvo įrengtas kino teatras) vėl laikomos pamaldos bažnyčioje (**1734**). Ten pat kunigas diakonas Darius **Petkūnas** įšventintas į kunigus.

1994 V 29 Tauragėje jaunas katalikų kunigas Romas **Pukys** įvestas ev. liut. kunigu pastoraciniam darbui Šiaulių, Kelmės, Radviliškio ir Joniškio parapijose.

Parapija įsteigta **1568** m.

1609 V 30 Tilžėje gimė Danielius **Kleinas**, poetas, kalbininkas. Baigęs Karaliaučiaus universitetą, kunigavo Tilžėje. Išleido lotyniškai parašytą lietuvių kalbos gramatiką (1653), vokišką jos kompendiumą (1654), giesmyną „Naujos giesmių knygos“ (1666) ir maldaknygę „Naujos... maldų knygelės“ (1666), rankraščiu paliko vokiečių-lietuvių kalbų žodyną.

Mirė **1666 XI 28** Tilžėje (MLE, 2, 229).

Tęsinys kitame numeryje

*Mažosios Lietuvos enciklopedija (MLE, 2000, 1 t.; MLE, 2003, 2 t.; MLE, 2006, 3 t.)

Parengė Birutė ŽEMAITAITYTĖ ir Algirdas ŽEMAITAITIS

Vilniaus arkivyskupo metropolito kardinolo A. J. Bačkio pamokslas, pasakytas per Taizė piligrimų šv. Mišias Arkikatedroje

Atkelta iš 1 p.

Iš patirties žinome – nors gera, kai tave supa daug draugų, tačiau būtina turėti tą vienintelį draugą, kuris niekada mūsų nepaliks, nenuvils, kuris praturtins, padrąsins, padės ir, reikalui esant, paguos. Štai kodėl Kristus šiandien mums sako: „Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą, kad apsčiai jo turėtų. Jėzus nori ir gali būti mūsų Draugu.“ Dievo tarnas Jonas Paulius II sako: „Argi Kristus nėra didžiausias draugas ir sykiu bet kokios autentiškos draugystės mokytojas? Tiems, kurie susitinka Jėzų, priima Jį į savo gyvenimą, Kristus suteikia apstumo. Apstumo, kylančio iš pačių giliausių dalykų.“

Draugystė su Jėzumi suteikia drąsos eiti ten, kur patys vieni niekuomet neišdrįstume – į Dievo meilės gelmes. Juk tik gelmėje slypi patys brangiausi ir tikriausi perlai: autentiška meilė, kilnūs darbai, kūrybiškas bendradarbiavimas, solidari atjauta, drąsus įsipareigojimas. Šiuos turtus Jėzus duoda veltui kiekvienam, kuris Juo tiki. Jėzus visiems mums sako: „Jus aš draugais vadinu“ *(Jn 15, 15).*

Antroji dieviškojo apstumo sąlyga yra gebėjimas tais turtais pasidalyti. Šiomis dienomis daug vilniečių šeimų atvėrė duris piligrimams, atvykusiems į Lietuvą. Argi šis pasidalijimas pastoge, maistu ir ypač nuoširdumu bei svetingumu nepripildė jūsų širdžių džiaugsmo apstumu?

Mano nuoširdus troškimas ir linkėjimas kiekvienam jaunuoliui – kad jūs išsivežtumėte iš Vilniaus dvasinių turtų gausą ir pasidalytumėte jais su savo artimaisiais, draugais. Kiekvienas, kurį sutiksite savo kelyje, tebus paliestas džiaugsmo, kilusio iš susitikimo su Viešpačiu ir dalijimosi žmogišku gerumu bei draugiškumu. Sena patarlė sako, kad su draugu pasidalytas skausmas sumažėja, o džiaugsmas – padidėja.

Jūsų Pasitikėjimo piligrimystė Vilniuje baigiasi. Tačiau tęsiasi gyvenimo piligriminė kelionė. Jai reikia teisingos krypties ir jėgų. Jai reikia to vienintelio Draugo, kuris saugiai perves jus per šio gyvenimo audras ir palydės į amžinojo Tėvo namus. Jėzus yra pasirengęs keliauti su jumis į jūsų kraštą, šeimą, kad maitintų jus savuoju Kūnu ir Žodžiu. Nepamirškite, kad Kristus yra gyvenimo šaltinis. Iš Jo pervertos širdies srūva malonė, kuri mūsų gyvenimą padaro prasmingą ir gražų. Šiomis dienomis praleidote daug laiko maldoje, bendrystėje, klausydami Dievo Žodžio. Tegul ši patirtis taps jums būtinybe, tegul susitikimas su Kristumi virsta nuoširdžia draugyste. Ieškokite Jo savo kasdieniuose pasirinkimuose, savo darbuose ir santykiuose su kitais, o ypatingai – maldoje ir Dievo Žodyje.

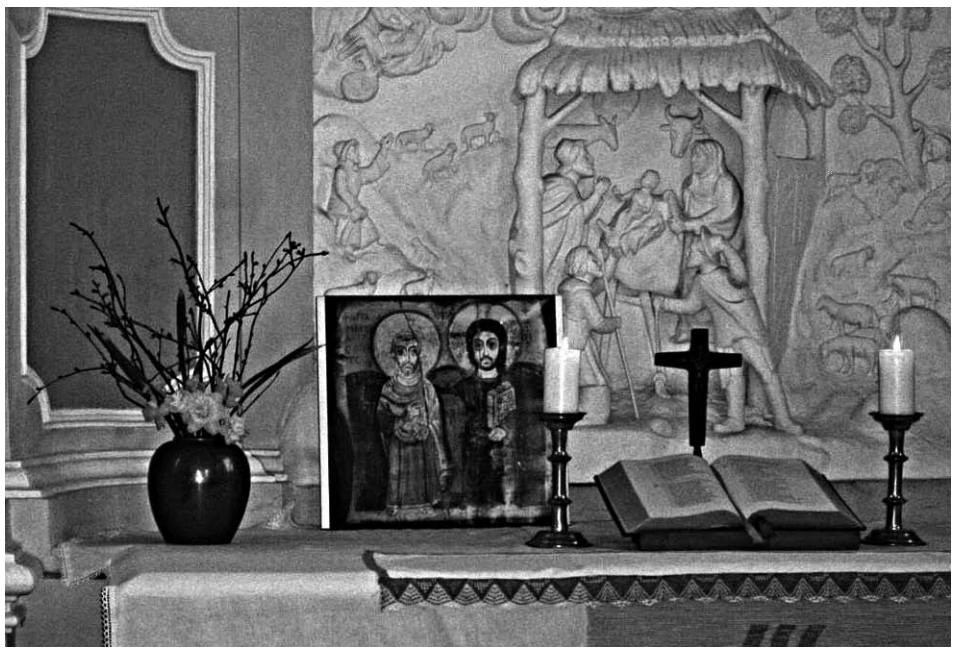
Nepamirškite svarbios žinios, kuri Vilniui leidžia vadintis Dievo gailestingumo miestu, nes čia Jėzus mums visiems dar kartą priminė Šventojo Rašto žodžius: Dievas apstus gailestingumo *(Ef 2, 4).* Dievo gailestingumas yra Jo veikli meilė kiekvienam, kuris išdrįsta į Jį atsigręžti, kuris priima Jo draugystę ir tampa Jo malonės dalininku. Paliestas Dievo gailestingumo, negali gyventi vien tik sau, negali nesidalyti savuoju gyvenimu su tais, kuriuos sutinki savo kelyje, nes Viešpats tave kviečia su jais drauge kurti, nešti gėrį, grožį ir džiaugsmą pasauliui.

Tesuteikia Dievas Jums drąsos apsispręsti gyventi su Kristumi. Tegul jūsų tikėjimas niekada nepavirsta tik gražia tradicija, išorišku ritualu, bet būna grindžiamas giliu ryšiu su Kristumi. Tik tuomet, kai Jūs pažinsite šaltinį, jūsų žmogiški santykiai nepristigs meilės, gerumo ir atlaidumo. Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą, kad apsčiai jo turėtų. Kristus – į mūsų žemiškąjį kelią įsukęs Piligrimas, norintis keliauti drauge su jumis. Priimkite Jį į savo būrį ir jūsų gyvenimas visuomet bus apstus Jo malonės ir džiaugsmo.

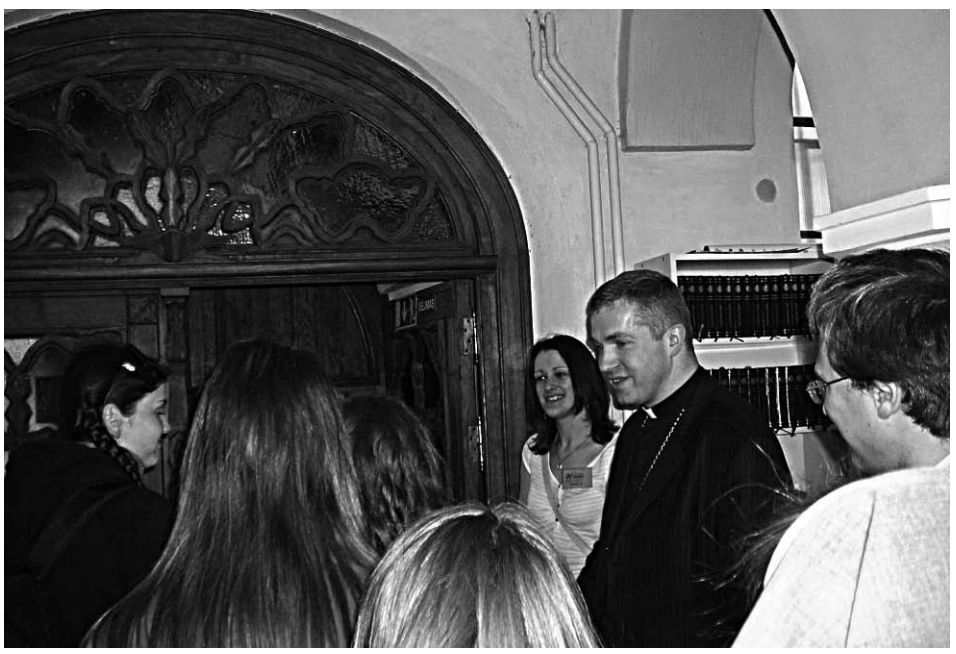
Vilniaus arkivyskupijos kurija

Giedanti bažnyčia prisistatė jauniesiems piligrimams

Astrida PETRAITYTĖ, Paulius PETRAITIS, Vilnius

Altorius

Vyskupas atsisveikindamas kiekvienam spaudė ranką

Atkelta iš 1 p.

Gegužės pirmosios dienos Vilniuje „išsprogo pavasariu“ - ne tik vienu ypu sulapojo, sužaliavo, sužydėjo augmenija, bet ir miestas, užuot ilgąjį savaitgalį, kaip įprasta, ištuštėjęs, prisipildė jaunimo klegesio. Gal ir verta dūsaut dėl vis neapsireiškiančio lietaus, bet šiam renginiui, šiai Viešpaties ir tarpusavio bendrystės pagarbinimo šventei - Taizė dienoms Vilniuje, Pasitikėjimo piligrimystei (gegužės 1-3 d.) - skaistus dangus, dosni saulė kartu su gaivinančiu vėjeliu buvo pats tinkamiausias „akompanimentas“.

Jaunuosius piligrimus iš įvairių šalių (daugiausiai - Rytų Europos) globon paėmė bent kelios sostinės parapijos. Nuošalyje neliko ir Vilniaus evangelikai liuteronai – parapijiečiai būrelį piligrimų apnakvydino savo namuose, o bažnyčioje vyko pamaldėlės ir teminiai susitikimai. Beje, penktadienio bei šeštadienio popietėmis rengti ne tik teologinės, dvasinės tematikos pokalbiai bažnyčiose, bet ir pažintinės ekskursijos po Senamiestį, o Teatro, muzikos ir kino muziejaus kiemelyje pristatytas lietuvių bei tautinių mažumų folkloras. Svečius iš kitų šalių, ko gero, labiau turėjo dominti pastarosios galimybės, tad visai nekeista, jog į penktadieninį Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčios renginį „Giedanti bažnyčia“ – kuriame pasistengėme pabuvoti ir mes - sugužėjo daugiausiai savi, lietuviai. Tuo įsitikino pats ir „įtikino“ kitus Lietuvos evangelikų liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis, prieš renginį paprašęs pakelti rankas tų, kurie supranta lietuviškai – tokių buvo išraiškinga dauguma. Šiaip ar taip, užsieniečių irgi būta, tad vyskupas pasisakė abiem kalbomis - lengvai iš gimtosios pereidamas į tarptautinę anglų. Šis renginys išties buvo prasmingas, juk jo tema - „Giedanti bažnyčia“ - esmingai nusako liuteroniškos liturgijos savitumą (ir, pridurtume, grožį - juk kiekvieno parapijiečio širdžiai be galo miela ir įsijungti, ir įsiklausyti į bendrą giesmę). Prieš renginį susirinkusiems buvo išdalintos kelių lapų „brošiūrėlės“ su dešimties giesmių melodijomis bei tekstu, beje, posmai pramaišiui - lietuvių ir anglų kalba.

Vyskupas M. Sabutis priminė, jog dabartiniame ev. liuteronų bažnyčios giesmyne yra daugiau kaip 600 giesmių, šiam susitikimui atrinkta tik maža dalelė iš jų. Anot vyskupo, giesmė - malda, nukreipta į Dievą; jų tekstai paremti Biblija, Dievo žodžiu, taigi jos lygintinos ir su pamokslu. Jauniesiems piligrimams priminti M. Liuterio žodžiai, jog giesmė po Dievo žodžio yra antrasis ginklas prieš velnią. Ypatingą giesmės reikšmę krikščionio gyvenime vyskupas iliustravo pavyzdžiu iš asmeninės dvasininko praktikos: būna, kad ateini lankyti ligonio, jau nebeatpažįstančio savo artimųjų, nieko nebesuvokiančio, bet – šeimos nariams pasakius, kokia buvo mėgstamiausia šio Anapusybėn besiruošiančio žmogaus giesmė, ją prie ligonio lovos sugiedojus, iš jo akių ima riedėti ašaros, ir jis su prašviesėjusia sąmone priima Šventą Vakarienę...

Vyskupo M. Sabučio žodžiai apie Giedančią bažnyčią

Taigi, paėmus į rankas šiuos mini giesmynėlius, vyskupo žodžių lydimi, visi susirinkusieji tarsi perėjo dešimt krikščioniško gyvenimo „stotelių“ – sugiedotos ir Kalėdų stebuklą, Kristaus kančią bei jo džiaugsmingą Prisikėlimą, Šventosios Dvasios atsiuntimą šlovinančios, ir žmogaus pasikliovimą Viešpačiu įvairiais gyvenimo momentais apsakančios giesmės.

Autorių nuotr.

Lietuvos bibliofilijos istorija

Senųjų knygų aukcionas

Petras DUMBLIAUSKAS, Alytus

2009 m. kovo 14 d. Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus paveikslų galerijoje įvyko labdaringas senųjų knygų aukcionas „Auctio bonitatis librorum antiquorum“. Kadangi senovinių knygų aukcionai Lietuvoje nevyko net 19 metų, laikytume šį aukcioną neeiliniu įvykiu bibliofilijos istorijoje ir vertu pristatyti jį šiek tiek plačiau, kartu primenant ir pirmųjų Lietuvos aukcionų istorijas, kad būtų galimybė palyginti, prisiminti, tuo labiau, kad šis aukcionas skiriasi nuo buvusiųjų.

Kauno antikvarinio knygyno savininkas Vidmantas Staniulis (centre)

Gyva diskusija apie antikvarines vertybes

Lietuvos nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų administracija taip pat susidomėjo šiuo aukcionu. Kaip žinoma, jau Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras Jogailaitis XV a. pabaigoje Vilniaus rezidencijoje pradėjo kaupti biblioteką, kurią XVI a. gerokai išplėtė ir visoje Europoje išgarsino Žygimantas Augustas (iš šios didžiulės bibliotekos dabar Lietuvoje likę tik trupiniai). XVII a. pirmoje pusėje knygas toliau rinko Vazų dinastijos valdovai. Atkuriamuose Valdovų rūmuose numatyta įrengti atskirą salę, primenančią XVI-XVII a. rūmų biblioteką, kur būtų eksponuojami senieji leidiniai, žemėlapiai, įvairios retenybės. Valdovų rūmų eksponatų rinkinyje 2003–2008 m. jau sukaupta 12 knygų, 52 žemėlapių ir grafikos darbų lituanistinė kolekcija. Dalis šios kolekcijos vertybių yra įsigyta, o dalis padovanota dr. Tomaszo Niewodniczanskio (Vokietija), Lilės ir Valentino Ramonių (JAV) bei Vidmanto Staniulio (Kaunas). Valdovų rūmų administracija aukciono proga išleido gražų lankstinuką, kuriame kvietė prisidėti prie bibliotekos rinkinio tolesnio formavimo, ekspozicijų praturtinimo ir padovanoti aukcione siūlomas įsigyti knygas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmams. Dovanotojų vardus žadėta įamžinti eksponatų etiketėse, kataloguose ir kituose leidiniuose, elektroninėje rėmėjų duomenų bazėje bei nuolatinės ekspozicijos salės, kuri skiriama Valdovų rūmų atkūrimo rėmėjams pagerbti, mecenatų lentoje. Kitoje lankstinuko pusėje nurodyta 17 knygų, kurias prašoma įsigyti ir padovanoti. Tarp šių knygų - ir Petro Dusburgo „Chronicon Prussiae“, 1679 m. (pradinė kaina 18 000 litų) bei Konstantino Sirvydo „Dictionarium trium lingvarum“, 1713 m. (pradinė kaina 4 500 litų). Prašė muziejus ir pačios brangiausios aukciono knygos – Erazmo Dezideriaus Roterdamiečio „Libellus“, išleistos 1529 metais. Deja, tokio geradario, kuris paklotų už šį retą leidinį 30 000 litų ir čia pat jos atsikratytų, taip ir neatsirado. Ši knyga taip ir liko neparduota.

Tačiau grįžkime į pačią Lietuvos aukcionų praeitį. 1987 metai buvo pats Lietuvos bibliofilijos apogėjus. Pirmąjį antikvarinių ir bukinistinių knygų aukcioną TSRS suorganizavo Maskvos bibliofilai. Jais netrukus pasekė Odesos ir Charkovo prekybininkai, paskui ir Vilniaus. Vilniaus aukciono organizatoriai – Knygų prekybos valdybos Vilniaus zonos jungtinio knygyno vadovai. Vedėjais buvo Algimantas Čekuolis, Vytautas Petkevičius ir Tomas Vaisieta. Erdvi VRM salė vos talpino visus norinčius dalyvauti – o joje 600 vietų. Minsko, Rygos, Talino, Kaliningrado ir Tadžikijos atstovai į Vilniaus aukcioną atvažiavo tik pasimokyti – mat jie irgi ruošėsi tokiai operacijai. Pirkėjų dėmesiui buvo pateiktos 127 knygos, išleistos iki 1940 m. Brangiausiu aukciono pirkiniu tapo G. Neselmano 1853 m. Berlyne išleistas lietuviškų dainų rinkinys, parduotas už 650 rub. Palyginti – Maskvos aukcione F. Brokhauzo ir I. Efrono enciklopedinio žodyno kaina pasiekė 3500 rub., o Kijeve N. Kankovo albumo „Bizantijos emalės istorija ir paminklai“ – 3250 rub. Taigi Vilniaus aukcionas kainomis gerokai atsiliko nuo Maskvos ir Kijevo. Pradinė visų leidinių kaina – 11 000 rub. Gauta – 17 270 rub. Neparduotos 6 knygos. Atkakliausios derybos – 30 pasiūlymų – ėjo dėl „Lietuviškų ir lenkiškų monetų katalogo“, kuriuo savo kolekciją papildė bibliofilas Artūras Barysas, deja, prieš kelis metus miręs. Daugiausia kartų (beveik 7) padidėjo garsaus fotografo J. Bulhako Vilniaus fotografijų albumas, išleistas 1937 m. Aukciono komisija knygą buvo įvertinusi 40 rub., o pirkėjas sumokėjo 275.

Antrasis knygų aukcionas įvyko Kaune, VVU Kauno fakulteto auloje, organizuotas miesto antikvarinio knygyno vedėjos D. Vartavičienės. Vienas aktyviausių pirkėjų - minėtas A. Barysas nusipirko 7 knygas. Brangiausią aukciono leidinį – laikraščio „Žemaičių ir Lietuvos apžvalga“ komplektą nupirko universiteto Mokslo muziejus už 2500 rublių.

Išskirtinis aukcionas buvo trečiasis, vykęs taip pat Kaune, 1988 metais, statybos tresto kultūros namų salėje. Organizacinio komiteto pirmininku buvo Vidmantas Staniulis, beje, ir naujausio aukciono organizatorius. Reikia paminėti, kad tuo metu Kaune bibliofilai jau neišsiteko miesto kolekcininkų klube ir 1986 metais buvo sukurtas net atskiras knygų mėgėjų klubas „Spindulys“, vienijęs apie 100 žmonių. Šis aukcionas išskirtinis dėl dviejų dalykų. Visų pirma dėl puikaus katalogo, su kuriuo gali lygintis tik naujausio, 2009 m. aukciono katalogas. Šis katalogas buvo labai palankiai įvertintas knygos mylėtojų ir iš karto tapo retenybe. Šio leidinio buvo išspausdinta 500 egzempliorių: iš jų I – XIII vardiniai ir 1 – 25 numeruoti. Paminėsiu tik keletą vardinių egzempliorių savininkų: VI – Juliaus Tamošiūno, IX – Ričardo Mikutavičiaus, XII – Prano Sasnausko. Kataloge buvo išspausdinta eilė straipsnių apie bibliofiliją. Man šį katalogą pavyko įsigyti tik 2001 metais, taigi tik po keliolikos metų. Nors ir turiu savo kolekcijoje beveik visų knygų aukcionų katalogus – šitą branginu labiausiai. Antrasis dalykas, dėl ko verta išskirti šį aukcioną – tai, kad jo metu veikė 7 bibliofilų paroda, kurioje buvo eksponuojami labai reti leidiniai. Penkiolika procentų galutinės leidinių pardavimo sumos buvo pervesta į Lietuvos kultūros fondo sąskaitą.

Kas buvo toliau? Toliau vyko nauji aukcionai, net ir mažesniuose miestuose – Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys. Tokia geografijos plėtra tarsi rodė, kad viskas gerai ir bibliofilijos sąjūdis dar labiau plėsis. Tačiau laikas parodė ką kita – Lietuvos bibliofilijai greitai buvo lemta patirti didžiulį nuosmukį. Paskutinis aukcionas įvyko 1990 metais. Paskutinė vinis į bibliofilijos karstą buvo 1993 metai – lito įvedimas. Paskui susidomėjimas spaudos kolekcionavimu smarkiai sumažėjo. Kai kurių sričių – pavyzdžiui periodinės spaudos, kolekcininkai buvo beveik visiškai išnykę. Dabar apie buvusį bibliofilijos aukso amžių legendas galėtų papasakoti tik išlikę mohikanai – senosios kartos bibliofilai. Aišku, ne visi tokiais pasakojimais tikėtų ar suprastų: ir kaip sunkiai tais laikais uždraustoji knyga buvo gaunama, kaip saugoma ir kiek kainuodavo šis pomėgis. Beje, kitos kolekcionavimo šakos irgi nukentėjo, bet nė viena taip smarkiai. Labiausiai mandrauna numizmatai – jų eksponatai išlaikė buvusį „košernumą“. Krizės ir pinigų nuvertėjimo atmosferoje visada atsiras vienas kitas, investuojantis į aukso ar sidabro monetas. Net ir filatelija susidomėjimas pilnai neišnyko.

Paskui aukcionų Lietuvoje nebuvo 19 metų. Vienas po kito bankrutavo abu antikvariniai knygynai: pirmiausia Kauno, o paskui ir Vilniaus.

Todėl šiais metais bibliofilų laukė malonus siurprizas. 2009 metų aukcioną organizavo Almos Adamkienės labdaros ir paramos fondas kartu su Vidmanto Staniulio knygynu (vieninteliu antikvariniu knygynu Lietuvoje).

Pagrindinis skirtumas tarp naujojo aukciono ir senųjų yra pateiktų aukcionui knygų asortimentas. Apie tokias knygas senųjų aukcionų pirkėjai dar negalėjo svajoti. Pirmuose aukcionuose praktiškai nebuvo senosios raštijos, išskyrus vieną kitą XVIII amžiaus knygą. Akivaizdu, kad naujasis aukcionas buvo orientuotas būtent į senąją raštiją. Nes jame buvo pristatoma puiki senųjų XVI-XVIII amžių leidinių kolekcija. Visi kiti leidiniai tebuvo fonas šioms puošmenoms. Tačiau pirkėjai daugiausia pirko antro plano leidinius.

300 egzempliorių tiražu buvo išleistas puikus katalogas, talpinantis ne tik 182 aukcionui pateiktų leidinių aprašus, bet ir spalvotas titulinių puslapių, kartais įrišimų iliustracijas. Kiekvienas katalogo egzempliorius numeruotas – maniškis turi 277 numerį. Jau vien dėl šio katalogo bibliofilams buvo verta dalyvauti šiame aukcione.

Pasiteiravome keleto aukciono dalyvių atsiliepimų ir įspūdžių apie šį aukcioną. Bibliofilas Saulius paminėjo gerą organizaciją. Jo nuomone, aukcione dalyvavo daug pirkėjų, tačiau aktyviai perkančių buvo nedaug. Ir tie aktyvieji nepirko brangiųjų leidinių. Tik vienas aktyvesnis pirkėjas nusipirko knygą už 4000 litų. O brangiausia parduota aukciono knyga buvo už 12 000 litų – ją pirkėjas įsigijo elektroniniu paštu. Tai Antonio Possevino „Moscovia“, išleista 1587 m. Beje, šią knygą nusipirkti ir padovanoti Valdovų rūmams irgi prašė muziejus.

Sauliaus teigimu, žmonės buvo nusivylę aukciono taisyklėmis, kurios absoliučią pirmenybę atidavė valstybinių įstaigų atstovams – o tai reiškia, kad norimo leidinio realiai ir nenusipirksi, jei tik jo panorės kuri nors biblioteka ar muziejus. Šiaip tokiais atvejais pirkėjai elgėsi įvairiai – kai kurie juokėsi. Beje, muziejai brangiųjų knygų ir nepirko.

Pats Saulius įsigijo 2 knygas: lenkišką kelionių po Lietuvą knygą 1884 m. už 140 litų ir Šerno knygą už 200 litų. Iš viso aukcione parduota knygų už 50 tūkstančių litų.

Kai kurie senieji bibliofilai, kaip Algimantas Antanevičius, nedalyvavo aukcione, nes kiekvienas aukcionas susijęs su nemažomis išlaidomis – jei jau dalyvauji tokiame renginyje, tai bent keletą leidinių save gerbiančiam bibliofilui būtina įsigyti.

Kaip vertinti šį aukcioną? Atsižvelgiant į tai, kad jis buvo orientuotas į senąją raštiją, galėtume teigti, kad nepavyko. Žinoma, kitaip ir negalėjo būti, nes bibliofilijos nuosmukis Lietuvoje, prasidėjęs 1993 metais, sustabdė šios srities tolesnį vystimąsi, jau nekalbant apie perspektyvas. Todėl aukcioną reikėtų vertinti kaip eksperimentą, parodžiusį, kad šių dienų Lietuvos bibliofilas tikrai nėra pasiekęs aukciono asortimento lygio. Vargu ar aukcioną galime laikyti lietuviškos bibliofilijos atgimimu, žinant, kas buvo aukciono organizatorius. Kadangi Vidmantas Staniulis visada turėdavo savitų ir novatoriškų idėjų, neabejoju, kad tokių jis puoselėja dar ne vieną. Todėl galima teigti, kad be jo iniciatyvos aukciono nebūtų buvę. Liaudiškai tariant, aukcionas neatsirado iš apačių, iš liaudies masių poreikio. Šiaip ar taip, aukcioną vertinčiau teigiamai. Svarbu jau vien pats bibliofilijos populiarinimo faktas.

Muziejus laikraštyje Nr. 19 (71)

Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena

Kasmet gegužės 7–ąją Lietuvoje minima Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena. Spaudos draudimas Lietuvoje prasidėjo 1864 m. nuo M.Murovjovo žodinio įsakymo Vilniaus cenzūros komitetui nepraleisti lietuviškų spaudinių lotyniškomis raidėmis. Dar 1864 m. pavasarį sudaryta komisija lietuviškiems spaudiniams rusiškuoju raidynu leisti. Ji parengė lietuviškiems spaudiniams pritaikytą rusų raidyną, kuris lietuvių buvo vadinamas „graždanka“ ar tiesiog „kirvukais“. 1864 m. gegužės 14 d. M.Murovjovas kreipėsi į carą ir gavo jo pritarimą lietuviškai spaudai lotyniškomis raidėmis uždrausti. Tais pačiais metais išleista ir pirmoji lietuviška knyga rusų raidėmis (Abėcėlė žemaitiškai-lietuviška). Uždraudusi lietuviškų knygų leidybą lotyniškomis raidėmis, caro valdžia organizavo jų leidimą graždanka. Pirmaisiais spaudos draudimo dešimtmečiais graždanka buvo išleisti 66 lietuviški leidiniai: mokomosios knygelės, grožinės literarūros knygos. Lietuvių tauta jų nepripažino, boikotavo, ir šių leidinių leidyba nutrūko. Lietuviai priešinosi spaudos draudimui, naudodamiesi įvairiomis kovos priemonėmis. Buvo rašomi kolektyviniai memorandumai panaikinti spaudos draudimą, individualūs prašymai atskiriems darbams leisti. Lotyniškomis raidėmis legaliai 5 knygutes pavyko išleisti P.Vileišiui, vieną – 1878 metų kalendorių – L.Ivinskiui. Didžiausią pasipriešinimą spaudos draudimui lietuvių tauta parodė organizuodama nelegalios lietuviškos spaudos leidimą užsienyje bei jos platinimą Lietuvoje. Nuo 1865 m. lietuviškos knygos leistos Mažojoje Lietuvoje. Jas komerciniais sumetimais leido vokiečių spaustuvininkai, vėliau įsitraukė su lietuvių nacionaliniu judėjimu susijusios draugijos, laikraščių redakcijos ir pavieniai leidėjai. Vienas pirmųjų nelegalios spaudos organizatorių buvo vyskupas M.Valančius. Tuo metu Lietuvoje atsiranda pirmieji knygnešiai, kurie per sieną gabeno ir platino lietuvišką literatūrą. Taip pat tuo metu pradėjo steigtis slaptos spaudos platintojų draugijos. Lietuviškos spaudos draudimo laikotarpiu kito ir leidžiamų knygų pobūdis. Spaudos draudimo pradžioje apie 70% jų sudarė religinė literarūra, vėliau daugėjo pasaulietinių knygų. XIX a. pab. pasaulietinės knygos sudarė apie 70% visų tuo metu išleistų knygų. 1883 m. Mažojoje Lietuvoje pasirodė „Aušra“. Tai pirmasis mėnesinis, visuomeninis, politinis ir literatūrinis žurnalas lotyniškomis raidėmis, leidžiamas Rytų Prūsijoje (Ragainėje ir Tilžėje), skirtas caro valdomos Lietuvos dalies skaitytojams ir tiems Rusijos miestams, kur gyveno lietuviai inteligentai. Leidinyje bendradarbiavo daugiau kaip 70 autorių, jo tiražas pasiekdavo 1 tūkst. vnt. Vėliau pradėti leisti periodiniai leidiniai: „Varpas“, „Garsas“, „Žemaičių ir Lietuvos apžvalga“, „Tėvynės sargas“ ir kt.

Lietuviškų knygų ir laikraščių leidybos ir platinimo augimas valdžiai kėlė nemažai rūpesčių. Nepaisant didelio konfiskuojamų spaudinių skaičiaus, jų vis nepaliaujamai daugėjo. Iš pradžių už slaptų knygų skaitymą buvo skiriamos nedidelės bausmės, kurias numatė rusų įstatymai. Nors už knygų platinimą buvo baudžiama kalėjimu ir tremtimi į Sibirą, tačiau knygos buvo platinamos itin sparčiai. Valdžios atstovai turėjo pripažinti nesugebą kovoti su spaudinių sklidimu.

1904 m. gegužės 7 d. caras panaikino spaudos draudimą.

Trakų istorijos muziejaus raštijos rinkinyje saugoma nemažai knygų ir periodinių leidinių išleistų spaudos draudimo laikotarpiu. Didžiąją rinkinio dalį sudaro religinė literatūra išleista Mažojoje Lietuvoje ir JAV lietuvišku ir gotišku šriftu: „Nekaltibė. Augsztibė ir gražibė tos cnatos“, išleista Tižėje 1893 m., M.Valančiaus „Mokslas Rima-kataliku. Suraszitas ir iszspaustas diel paugusiu žmoniu“, išleista Tilžėje 1873 m., „Mažas

Jonas Drantas. „Šešios knygos apie tikrą krikščioniškuma, apie naudingą prisivertimą, širdingą gailesti ir smutką del grieku ...“. Išleista Memelyje, 1879 m. Foto V.Neliubinas

Aukso Altorius. Katalikiszka maldų knigelė, su pridėjimu Ražanczių, giesmių ir Stacijų.“, išleista Čikagoje 1896m. Muziejaus rinkinyje saugoma viena „graždanka“ išleista maldaknygė. Tai – R.Rommo spaustuvėjė Vilniuje 1866m. atspausdintas „Сенасъ Аукса Алторюс“. Taip pat vėlesniais spaudos draudimo metais leistos pasaulietinės knygos: J.Šliūpo „Lietuviszkiejie Rasztai ir Rasztininkai“ išleista 1890 m. Tilžėje, A.Olšausko „Rankvedys gromatų rašymui“, išleista Čikagoje 1896 m. ir kt. Muziejaus raštijos rinkinyje yra pirmieji devyni „Aušros“ laikraščio numeriai išleisti 1883 m., laikraščiai „ Varpas“ ir kt.

Minima lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo diena suteikia progą domėtis tų įvykių reikšme, lietuvių kalbos kultūros plėtojimu bei pristatyti visuomenei išsaugotas kultūros paveldo vertybes.

Muziejininkė D.Pavilonienė

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išeiginė-pirmadienis ir antradienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 18 (70)

Lituanistiniai eurai

2004 m. gegužės 1 d. Lietuva, kaip ir kitos devynios naujos šalys, įstojo į Europos Sąjungą. Paminėti šiai Europos Sąjungos plėtrai aštuonios ES narės - Airija, Austrija, Belgija, Ispanija, Olandija, Prancūzija, Suomija ir Vokietija išleido progines monetas, kuriose paminėta ir Lietuva (kaip ir kitos devynios). Iš viso yra išleista 17 įvairių nominalų monetų.

Airija 2004 m. išleido sidabrinę 10 eurų proginę monetą. Monetos averse pavaizduota gulbė tupinti ant dešimties kiaušinių, reverse Airijos valstybės herbas ir aplinkui einantys naujų ES valstybių pavadinimai originalo kalba (Lietuva). Moneta sidabrinė Ag 925, skersmuo 38,61 mm, masė 28,28g. Austrija 2004 m. išleido sidabrinę, devynių kampų 5 eurų nominalo proginę monetą, kurios reverse pavaizduota Europos žemėlapis, kuriame išskirti kontūrai naujų šalių narių bei tekstas originalo kalba (Lietuva). Monetos skersmuo 29 mm, masė 10 g. Belgija ta proga išleido dvi progines monetas: sidabrinę 10 eurų ir auksinę 100 eurų monetą, kuri yra viena gražiausių. Auksinės 100 eurų monetos averse - Europos žemėlapis ir dešimties naujų šalių pavadinimai originalo kalba (Lietuva). Reverse naujų narių - valstybių kultūros paveldo objektai. Lietuvą simbolizuoja Gedimino pilies bokštas. Ispanija išleido dvi progines 10 eurų sidabrinę ir 200 eurų auksinę monetas. Monetų averse -

Lituanistiniai eurai. 2004 m. Sidabras, auksas. Foto V.Neliubinas

karaliaus Chuano Karlo I portretas, reverse - Europos žemėlapis bei naujų šalių pavadinimai ispaniškai (Lituania). Sidabrinė moneta Ag 925, skersmuo 40 mm, masė 27 g. Auksinė moneta Au 999, skersmuo 30 mm, masė 13,50 g. Olandija išleido apyvartinę 5 eurų monetą. Jos averse - karalienės Beatrix portretas, reverse naujų valstybių narių pavadinimai. Moneta sidabrinė Ag 925, skersmuo 29 mm, masė 11,99 g. Daugiausia proginių monetų išleido Prancūzija. Tai net septynių nominalų sidabrinės ir auksinės monetos. Visų monetų vaizdas vienodas. Averse yra Europos žemėlapis-dėlionė su naujomis ES narėmis. Monetų nominalai ¼, 1½, 10, 20, 50, 100 ir 500 eurų. Sunkiausia moneta yra auksinė - 1 kg svorio. Trakų istorijos muziejus yra įsigijęs auksinę 10 eurų monetą, kurios masė 8,45 g.

Suomija 2004 m. išleido 50000 vnt. tiražu specialų rinkinį su kursinėmis monetomis bei ta proga išleistu žetonu. Vokietija 1.800000 tiražu išleido sidabrinę proginę monetą, kurios reverse išvardintos visos Europos Sąjungos narės. Sidabras 925, skersmuo 32,50 mm, masė 18 g.

Trakų istorijos muziejaus numizmatikos rinkinyje saugomos 9 monetos, skirtos Lietuvos įstojimui į Europos Sąjungą.

2004 m. Tarptautinė numizmatų agentūra (INTERNATIONAL NUMISMATIC AGENCY LTD.) 12 000 tiražu išleido eurų pavyzdžių Lietuvai. Šį komplektą sudaro aštuonios monetos. 1ir 2 eurų monetų averse pavaizduotas Vytauto Didžiojo portretas (1392-1430), jo profilį juosia žodis LIETUVA, data 2004 ir 12 Europos Sąjungos žvaigždžių. Reverse – pavaizduota pelėda . 50, 20, 10, 5, 2 ir 1 centų monetų averse – stilizuotas raitelis su ietimi rankoje. 50, 20, 10 centų reverse – taikos balandis ir ratu susikabinusios rankos. 5, 2, 1 centų reverse – svarstyklės.

2004 m. 7 500 tiražu išleistas dar vienas eurų pavyzdžių Lietuvai rinkinys. 1 ir 2 eurų monetas puošia M.K. Čiurlionio portretas bei Vytis, 10, 20, 50 centų monetose – Vytis ir javų varpos, o 1, 2, 5 centų monetose – javų varpos ir svarstyklės.

Tikiuosi, kad lituanistinių eurų dar bus išleista, kol Lietuva įsives lietuvišką eurą.

Trakų istorijos muziejaus direktorius
Virgilijus Poviliūnas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išeiginė-pirmadienis ir antradienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 17 (69)

Miestai partneriai

Kasmet paskutinįjį balandžio sekmadienį švenčiama Pasaulinė susigiminiavusių miestų diena. 1957 m. buvo įsteigta Pasaulinė miestų – partnerių organizacija, kuri ir paskelbė miestų partnerystės dieną. Susigiminiavę miestai – tai skirtingų šalių miestai, kurie bendradarbiauja kultūros, pramonės, turizmo, prekybos ir kt. srityse. Tarp miestų sudaromos bendradarbiavimo sutartys.

Miestai bendradarbiauti siekė nuo seniausių laikų. Vieni sudarinėjo sutartis apsiginti nuo priešų, kiti – plėsti ir palengvinti prekybinius ryšius. Viena garsiausių miestų sąjungų – Hanzos miestų sąjunga tarp Šiaurės Vokietijos, Prūsijos, Livonijos miestų, įkurta 1280 m. Šią sąjungą jungė apie 100 miestų su centru Liubeke. Lietuva glaudžius prekybinius ryšius palaikė su šiais Hanzos miestais – Dancigu, Karaliaučiumi, Ryga. Svarbus vaidmuo teko prekybai Nemuno upe. LDK miestuose – Kaune, Polocke, Vilniuje ir kt. kūrėsi Hanzos atstovybės – kontoros. Dėl aršios kovos XVI a. Hanzos įgaliotiniai buvo išvyti iš LDK, jų kontoros uždarytos. Paskutinis Hanzos suvažiavimas įvyko 1669 m.

Šiuolaikinių miestų bendradarbiavimo pradžia - 1913 m. sutartis tarp Rotvilo (Vokietija) ir Brugo (Šveicarija). Po I-jo pasaulinio karo sugriautus Rytprūsių miestus ėmėsi globoti to išvengę vakarinės ir centrinės Vokietijos miestai. Tokia sutartis

buvo pasirašyta tarp Klaipėdos ir Manheimo.

Pasibaigus II-jam pasauliniam karui, daugelis suprato, kad kurti, bendradarbiauti geriau negu kariauti. Tada sugriautiems Vokietijos miestams pagalbą suteikė JAV, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos miestai.

Sovietiniais laikais pirmąją bendradarbiavimo sutartį buvo leista pasirašyti Marijampolės (tuomet Kapsuko) miestui su Kokolos miestu (Suomija). 1970 m. Vilnius pasirašė susigiminiavusių miestų protokolus su Joensu (Suomija), 1979 m. su Pavija (Italija) ir kt.

Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, tuoj pat daugybė užsienio miestų panoro bendradarbiauti. Trakų miestas taip pat yra pasirašęs keletą bendradarbiavimo sutarčių. Pirmąją Partnerystės sutartį 1996 m. Trakų rajono savivaldybė pasirašė su Rheine miestu (Vokietija). Tais pačiais metais pasirašytos sutartys su Malborku (Lenkija) ir Bernburgu (Vokietija), Borne (Olandija), 1998 m. – su Nowy Sącz (Lenkija), Targoviste (Rumunija), 2003 m. – Jaroslavu (Lenkija), Shonebeck (Vokietija), 2005 m. – Gižycku (Lenkija), 2006 m. – Ivano –Frankivsk (Ukraina), Alanija (Turkija), 2008 m. – Lyda (Baltarusija). Minint sutarties pasirašymo su Rheinės miestu 10-metį, vicemero S.Raščiausko iniciatyva ir paremiant šio straipsnio autoriui, UAB „Metalo forma“ buvo pagamintos dvi atminimo plaketės su Trakų ir Rheinės herbais. Viena plaketė saugoma Trakų rajono savivaldybėje, kita – Rheinės merijoje.

Miestų bendradarbiavimas paskatino bendradarbiauti ir Trakų istorijos muziejų. 1997 m. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Varmijos ir Mozūrų muziejumi Olštyne (Lenkija), 1999 m. – su Rakverės muziejumi (Estija), 2001 m. – su Brodnicos muziejumi (Lenkija), 2003 m. – su Malborko pilimi-muziejumi, 2006 m. – su Švabų Bario pilimi (Italija) ir Lvovo etnografijos muziejumi (Ukraina). Šios sutartys skatina kolegiškus mainus įvairiose muziejų veiklos srityse, suteikia galimybę dalyvauti rengiamuose projektuose, leidžia naudotis muziejų rinkiniuose sukaupta medžiaga, keistis patirtimi. Ypač puikus bendradarbiavimo pavyzdys jau pusantrų metų (nuo 2007m. rudens) keliaujanti po Lenkijos

Dvipusės plaketės. Sidabras, 2009 m. Foto V.Neliubinas

muziejus kilnojamoji Trakų istorijos muziejaus paroda „Karaimai Lietuvoje“. Kolegos Lenkijoje išleido parodos katalogą, o mūsų muziejus proginį medalį šiai parodai.

2008 m. kilo mintis įamžinti bendradarbiavimą su Olštyno Varmijos ir Mozūrų muziejumi ir Malborko pilimi –muziejumi. Trakų istorijos muziejus užsakė dvipuses plaketes su Trakų salos pilies vaizdu vienoje pusėje bei muziejų-partnerių pilių Olštyne ir Malborke vaizdais kitoje pusėje. Tai – pirmosios tokios plaketės, kuriose vaizduojami dviejų šalių gotikos paminklai. Plaketės pagamintos UAB „Metalo forma“. Idėjos autorius V.Poviliūnas, dailininkas A.Vaičekauskas. Varinių plakečių tiražas – 200 vnt., o sidabrinių – tik 20 vnt. Šiais metais kolegos iš Lenkijos gamins panašius medalius su Trakų salos pilies vaizdu.

Kiekviena nauja pažintis praplečia mūsų akiratį, skatina pažinti naujus kraštus, papročius, istoriją, kviečia žmones keliauti, o tai ypač svarbu kai Trakai tapo kurortiniu miestu.

Trakų istorijos muziejaus direktorius
Virgilijus Poviliūnas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10.00-18.00. Išeiginė-pirmadienis ir antradienis.

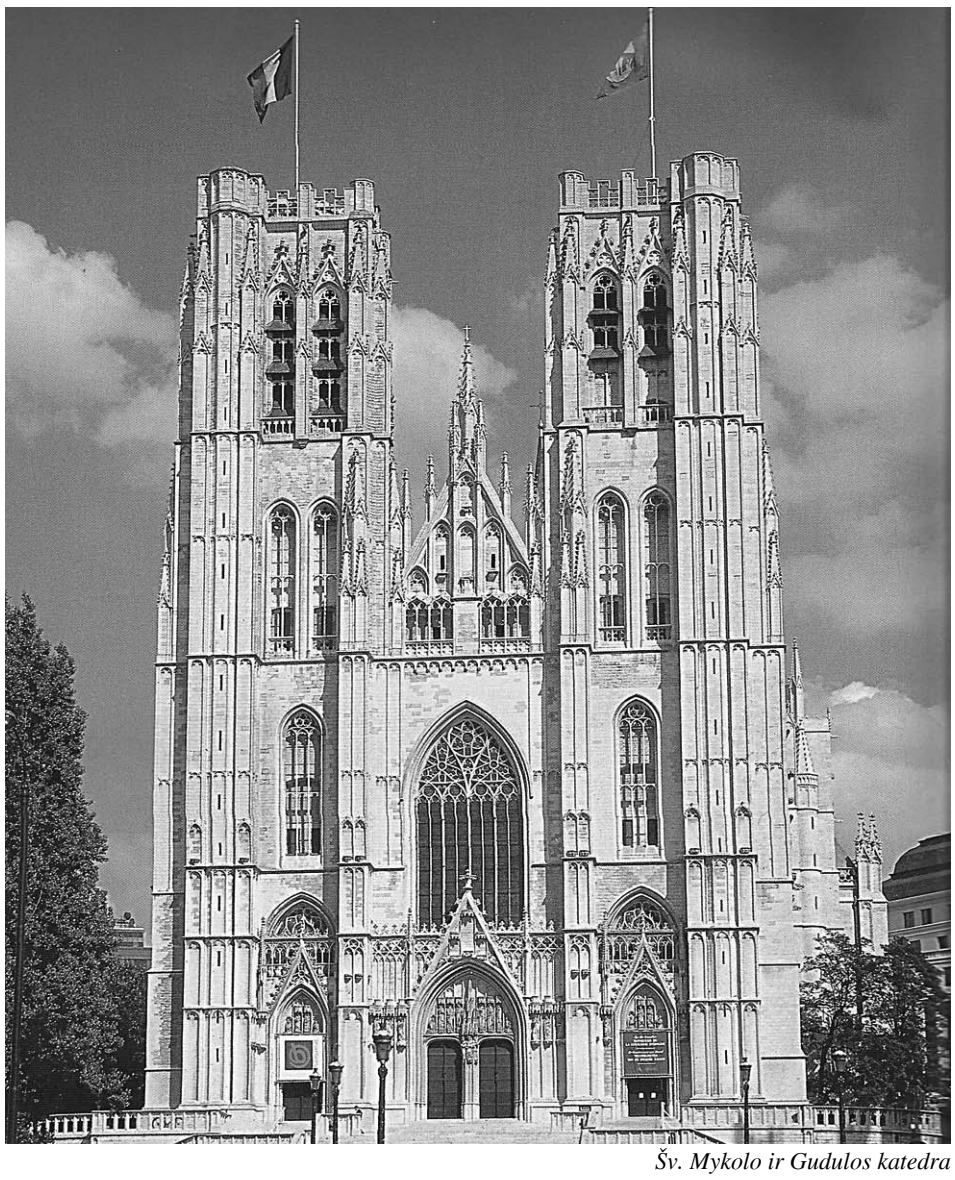
ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA hEORPA PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EURÓPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

Svečiuose gerai

Dr. Zigmundas RAMANAUSKAS, Trakai

Lietuvos delegacija su E. Maldeikiu Europos Parlamente

Šv. Mykolo ir Gudulos katedra

Praeitais metais laikraščiai „Ūkininko patarėjas ir „Obzor“ tarp senjorų organizavo konkursą „Jūsų patirtis - jaunajai kartai“. Pasipylė laiškai. Buvo aprašomi įdomūs žmonių gyvenimo vingiai, puoselėjamos vertybės, okupacijos laikotarpio išgyvenimai ir kovos. Konkurso nugalėtojai apdovanoti kelione į Europos sostinę Briuselį. Aukštai komisija įvertino ir mano rašinį. Rašiau apie tai, kad mūsų kartos žmonės ne vien tik duona sotūs buvo, kad gebėdavo, pasak filosofo Imanuelio Kanto, žavėtis ir žvaigždėtu dangumi virš galvos, ir mūsų tėvų puoselėtomis dvasingumo gėrybėmis, kad nesavanaudiškų, geros širdies įvairių tautybių žmonių žymiai daugiau būdavo, nei tų, kuriuos Čingizas Aitmatovas mankurtais vadindavo, kurie augo ir gyveno be Dievo širdyje bei aklai vykdė bolševikų partijos nurodymus.

Autobusas iš Vilniaus pajudėjo 5 valandą ryto. Lenkiją įveikėme per 17 valandų. Siauri keliai, mašinų gausa, šviesoforai neleido judėti greičiau. Nakvojome Vokietijos pasienyje, Slubico mieste, viešbutyje „Cargo“. Tai - labai patogus ir vertas keliautojų į vakarus dėmesio viešbutis. Kitą dieną pervažiavome Vokietiją, Olandiją, Belgiją ir pagaliau - Europos sostinė Briuselis.

Mieste didžiausią įspūdį palieka vienas iš Briuselio simbolių - Šv. Mykolo ir Gudulos katedra. Tai - viena iš gražiausių pasaulio katedrų. Apie 1200 metus čia buvo pastatyta bažnyčia, kurioje keliautojai ir pirkliai prašydavo savo globėjo arkangelo Mykolo pagalbos bei užtarimo. Karaliaus Henriko I valia buvo pradėta statyti gotikinę katedrą. Statyba vyko 300 metų. XVII amžiuje katedra - išpuošta baroko stiliumi. Joje vykdavo belgų karališkųjų asmenų vainikavimo ir laidotuvių ceremonijos. Savo vizito į Belgiją metu popiežius Paulius I čia laikė didžiąsias mišias. Kai Briuselis tapo Europos sostine, gotikiniu grožiu spinduliuojanti katedra, prabylanti melodingais varpais, tapo pasaulio tautas buriančiu centru. Visa tai reikia matyti - ir katedros didingumą, ir jaunimą ant jos laiptų, ir Švenčiausiojo Sakramento koplyčios lobius, ir iš ąžuolo išdrožtą sakyklą, apie kurią prancūzų poetas ir dramaturgas Viktoras Hugo rašė, kad „tai - pati filosofija, pati poezija“.

Didingai atrodo gotikinė XV amžiaus rotušė, karaliaus rūmai, karališkieji istorijos bei meno muziejai. Viskam apžiūrėti nėra laiko... Planuojant tokią kelionę būtina gerai pasirengti ir žinoti, ką nori pamatyti. Pagaliau svarbu ne tai, ką žmogus pamatė, kiek jo pasirengimas suvokti ir įsisąmoninti pamatytą reiškinį ar faktą. Dažnas pilietis giriasi aplankytais miestais ir nieko negali pasakyti, kuo tie miestai ypatingi, kas jį ten sužavėjo, kuo dvasiškai praturtėjo. Briuselyje protinių pastangų nereikalauja tik besišlapinančio berniuko skulptūros stebėjimas. Čia veržiasi visos turistinės grupės ir intensyviai fotografuojasi. Gidai pasakoja, kad berniukas taip garbinamas, nes išgelbėjo miestą nuo susprogdinimo – besišlapindamas užgesino priešų uždegtą bigfordo virvutę. Berniukas tapo Briuselio simboliu, gerai žinomu ir už Belgijos ribų. Įprasta, kad užsienio šalių delegacijos atveža tam berniukui specialiai pasiūtus rūbus. Miesto muziejuje arti šimto aprengto berniuko kopijų, o įvairiausių rūbų – arti tūkstančio. Besišlapinantis berniukas net buvo apdovanotas aukščiausiu Belgijos ordinu „Už išdidumą ir atsainią laikyseną, išreikštą paniekinantį požiūrį į priešą“... Sumanūs belgai prekiauja šio berniuko skulptūrėlėmis. Mažesnes galima įsigyti už 10 eurų. Čia pat ir specializuota garsaus visame pasaulyje belgiško šokolado prekyba. Tokio pat dydžio plytelė „Krona“, kaip ir pas mus, ten kainuoja 3 eurus. Visus sužavi skelbimas: „Jei perkate 5 plyteles, tai 2 gaunate veltui“. Ir net rusiškai pridurta: „Бесплатно“. Tad šis „veltui“ ne tik lietuvius suvilioja, nors namie jie panašią prekę trigubai pigiau gali įsigyti. Kainų skaičiai nestebina. Skirtumas tik tas, kad prie to paties skaičiaus Lietuvoje rašoma litai, o ten - eurai. Pavyzdžiui, Lietuvoje už kepsnį mokame 12 litų, Lenkijoje - 12 zlotų, o Briuselyje - 12 eurų.

Ir štai pagrindinis kelionės tikslas - Europos Parlamentas, išreiškiantis 500 milijonų Europos Sąjungos piliečių valią. ES priklauso 27 šalys ir dar daugiau nori į ją įstoti. Per savo gyvavimą ES užtikrino taiką, sukūrė sienų nedalijamą bendrą rinką ir bendrą valiutą - eurą, tapo dosniausia besivystančių šalių rėmėja, aplinkos apsaugos lydere.

Briuselyje yra trys sprendimus priimančios institucijos: Europos Parlamentas, ES Taryba ir Europos Komisija.

Parlamente dirba 786 nariai iš 27 valstybių. Iš Lietuvos - 13 narių, bet nuo 2009 m. birželio jų sumažės iki 12. Palyginti, iš Vokietijos - 99 nariai.

ES Taryboje yra po vieną ministrą iš kiekvienos ES valstybės. Taryba yra svarbiausia sprendimų priėmimo institucija. Iš viso gali būti sudarytos 9 tarybos: ekonomikos ir finansų, aplinkos, žemės ūkio, švietimo ir pan. Kokie ministrai yra kviečiami į posėdžius, priklauso nuo svarstomo klausimo.

Europos Komisija yra vykdomosios valdžios institucija. Joje - 27 nariai - po vieną iš kiekvienos valstybės. Jie renkami penkeriems metams ir vadinami komisarais. Komisare buvo ir mūsų šalies atstovė Dalia Grybauskaitė. Komisija siūlo naujus teisės aktus, o juos priima Taryba ir Parlamentas. Be to, Komisija administruoja, vykdo ES politiką bei biudžetą, atstovauja ES tarptautinėje arenoje.

Bendroje posėdžių salėje kiekvienos šalies atstovai susiskirsto ir sėdi pagal aštuonias ES politines grupes. Gausiausia yra Europos liaudies partija (krikščionys demokratai) - 278 nariai. Antroje vietoje - socialistai - 216 nariai. Liberalų ir demokratų aljansas už Europą - 104, kitos partijos - iki 50 narių.

Mūsų atvykimo į Parlamentą dieną posėdžių nebuvo, šurmuliavo tik atvykę svečiai; rikiavosi į eilę nusifotografuoti prie vėliavų, kad vėliau galėtų pasakyti „ir aš ten buvau“. Kasdien jame apsilanko apie 300 svečių.

Lietuvos delegaciją sutiko Eugenijus Maldeikis, pasveikino su atvykimu, papasakojo apie savo darbą, atsakė į klausimus. Vėliau jo asistentė pasiteiravo, kaip man patiko pokalbio turinys ir forma. Vietoje atsakymo aš pasakiau, kad „kadaise dailininkas Pablo Picasso buvo paklaustas: „Kas yra svarbiau: ką jūs piešiate ar kaip jūs tai darote? P. Picass‘as atsakė: „Svarbiausia yra kas piešia““. Štai ir kalbantis su E. Maldeikiu jaučiama asmenybė. Mūsų atvykimo dieną buvo sėkmingai apgintas ir priimtas jo parengtas projektas „Ekonomikos atgaivinimo perspektyvos“. Pradedi didžiuotis, kad dar turime iniciatyvių bei produktyviai mąstančių žmonių. Kaip dažnai mūsų šalies vadovai apsiriboja vien kasmet pasikartojančiais žodžiais, žodžiais, žodžiais. Pasako, kad jiems „kelia susirūpinimą“ viena ar kita visiems gerai žinoma problema ir... jokių konkrečių veiksmų.

Artėja rinkimai į Parlamentą. Norinčių ten patekti - daug. Metus jie turės sugaišti, siekdami susipažinti su darbo sistema, užmegzti pažintis, pagaliau išmokti anglų kalbą ir, svarbiausia, išmokti išmintingai veikti. Mat pagrindinis darbas vyksta ne posėdžių salėje, o tiesiogiai bendraujant su kolegomis, kartais ir prie kavos puoduko. Nepritampysi visur su savimi vertėjo. Šie ten patenka konkurso keliu, darbas įtemptas, ypač kai būtinas sinchroninis vertimas. Taip pat jie skundėsi, kad su tekstų vertimu pasitaiko sunkumų, neretas atvejis, kai ir lietuviškai negali suprasti, kas parašyta. Taigi, taigi ar galės mūsų išrinktieji ten dirbti, ar tik gražiai šypsosis ir reikšmingai patylės? Aišku, tylėjimas taip pat yra išmintingumo požymis, jeigu... kitokių požymių nėra.

Kitą dieną mūsų delegacija aplankė savo tradicijomis garsėjantį seną Belgijos miestą Briugę. Jame stebina gausybė kanalų, kurie jungia miestą su Šiaurės jūra. Jais plaukioja valtys, ir tuo miestas labai panašus į Veneciją. Impozantiški vežikai arkliais kinkytomis karietomis vežioja turtingesnius turistus, daugiausiai japonus. Gausybė prekiautojų suvenyrais. Įspūdingos nuo viduramžių išlikusios bažnyčios, siauros gatvės, gotikinio stiliaus namai, Beguinų vienuolynas, tiltai, bokštai. Bene labiausiai įsiminė Dievo Motinos bažnyčioje paties Mikelandželo sukurta skulptūra „Madona su kūdikiu“.

Beveik visa diena buvo skirta Berlynui apžiūrėti. Lankėmės Reichstage. Jame turistai galingais liftais pakeliami į apžvalgos aikštelę ir iš ten gali žavėtis miesto panorama. Toliau, kaip ir visi vienadieniai turistai, naršėme po Unter den Linden (Po liepomis) gatvę, susipažinome su joje esančiais istoriniais pastatais, bažnyčiomis, prekybos centrais. Žymiai iškilmingesnė gatvė yra Kurfiurstendam. Čia vyrauja prašmatni architektūra, prabangūs turtingųjų būstai ir jiems skirtos VIP parduotuvės. 1895 m. čia buvo pastatyta kaizerio Vilhelmo Atminimo neoromaninio stiliaus bažnyčia, kurios bokšto aukštis siekė 113 metrų. Praūžus karui iš bažnyčios teliko tik griuvėsiai. Ir štai 1963 m. šalia sugriautos bažnyčios liekanų išdygo moderni, 53 metrų aukščio, šešiakampė, mėlynais stiklais įstiklinta, bažnyčia. Tai - savotiškas, naujai gimstančio ir seno mirštančio, palyginimas bei simbolis.

Tada vėl nakvynė „Cargo“ viešbutyje, ilga kelionė per Lenkiją ir vėlų vakarą pervažiavome simbolinę Lenkijos-Lietuvos sieną. Dabar nei kas pasus tikrina, nei daiktus krato, nei kokių vežamų papuošalų reikia deklaruoti - nieko nėra, prie ko taip buvome tarybiniais laikais pripratę. Kažin ką dabar tie pasieniečiai ir muitininkai veikia...

Malonu vėl išgirsti lietuvišką kalbą, pasisveikinti su iš tolo boluojančiais beržais, sutikti namiškius. Svečiuose gerai, o namie dar geriau. Belieka padėkoti laikraščių redaktoriams už įdomaus konkurso organizavimą, E. Maldeikiui - už finansinę paramą ir tikėtis naujų sumanymų.

Autoriaus nuotr.

Vilniuje buvo paminėtas Stanislovas Moniuška

Mgr. Žilvinas RADAVIČIUS, Vilnius

Stanislovas Moniuška (1819 - 1872)

XIX a. I p. Lietuvos visuomenė patyrė daug carinės Rusijos administracijos sankcijų: po 1830-31 m. sukilimo buvo uždarytas Vilniaus universitetas, tačiau tai nenutraukė bajorijos, inteligentijos veiklos, o neigiama carizmo politika Lietuvoje iki 1863 m. sukilimo nebuvo tokia kategoriška.

1838-1863 m. veikė Vilniaus bajorų institutas, Medicinos-chirurgijos akademija, teatrai, elito salonai ir kitos įstaigos, kuriose lankydavosi daugybė šviesuolių. Tarp jų - Stanislovas Moniuška (1819-1872), intelektualas, laikraščio „Kurier Wilenski" redaktorius Adomas Honoris Kirkoras (1818-1886). Iki 1840 m. Lietuvos visuomenė vadovavosi III LDK statutu. Taigi daugumą šių žmonių vienijo darbas Tėvynei skirtingose srityse.

Nors bajoras, lenkų tautinės operos pradininkas S. Moniuška gimė dab. Baltarusijos teritorijoje, netoli Minsko buvusiame šeimos dvare „Ubiel", studijavo Varšuvoje ir Berlyne, tačiau ženklią savo gyvenimo dalį jis praleido Vilniuje, greičiausiai tuose pačiuose aukštuomenės salonuose, švietimo įstaigose ar turtuolių rezidencijose.

1840-1858 m. S. Moniuška dirbo Vilniaus muzikiniame teatre, o visuomenėje jis garsėjo kaip puikus kompozitorius, dirigentas, mokytojas, visuomenės veikėjas.

S. Moniuška sukūrė apie 300 dainų, 4 Aušros vartų litanijas, 1848-1854 m. operą „Halka", parašė daugybę ne tik lenko, bet ir lietuvio širdžiai mielų kūrinių. Tarp jų „Milda", „Nijolė"…

Pagal nuopelnus S. Moniuška lyginamas tik su kompozitoriumi ir pianistu Federiku Šopenu (1810-1849).

Gal todėl Apolonijos Skakovskos vadovaujamam Lietuvos lenkų kultūros centrui buvo suteiktas Stanislovo Moniuškos vardas, o pats 2009-04-26 Vilniuje įvykusio XVI Lietuvos lenkų kultūros festivalio „Pieśń znad Wilii" laikas suderintas su S. Moniuškos 190-osiomis metinėmis.

Savotiškai parodoma, kad tiek pats S. Moniuška, tiek šiandieninė Vilniaus krašto lenkų bendruomenė yra neatsiejama Lietuvos dalis, o politinių intrigantų skleidžiama tautinė nesantaika bei jaunimo edukacinių projektų stoka komplikuoja tarptautinės tolerancijos galimybes.

Vienu iš tokių projektų yra „Ištiesk ranką kitoms tautoms". Šio projekto tikslas - supažindinti kitų tautybių jaunimą su žydų kultūra, tradicijomis, istorija. Deja, Lietuvos-Lenkijos mainų fondas, priešingai nei Litvakų, nefinansavo analogiško, mano sukurto jaunimo edukacinio projekto „Ištiesk ranką kitoms tautoms – II". Šiuo buvo padaryta daug žalos tiek lietuvių, tiek lenkų tautoms, nes sukūrėme viešą abiejų tautų draugystę skatinantį projektą, kuris dėl lėšų stokos negali būti realizuotas.

Be politinių ginčų, tiek lietuviai, tiek lenkai ar kitos Lietuvos tautos turi nuostabią istoriją, kultūrą, tradicijas. Šias vertybes reikia puoselėti, kurti daugiau

Nukelta į 16 p.

Lietuvos poetai

Rašytojas Mykolas Karčiauskas apie save ir kūrybą

Aušra KALINAUSKIENĖ, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 8

O tada... Nešiodavau, siūlydavau visiems, niekas neima, visi pataria: tu čia parašyk ką nors šviesesnio, konstruktyvesnio. Nunešiau į „Šluotą" Pranui Raščiui, sako, „smagiai perskaičiau, bet atspausdinsiu tada, kai norėsiu, kad mane iš čia išvytų". Tuometinėj „Komjaunimo tiesoj" dirbo Ramūnas Klimas. Jis pradėjo spausdinti atskirus gabaliukus, bet ištraukti iš konteksto jie buvo be smarvės. Nieko tokio ir neparašiau, norėjau apginti savo kaimą nuo melioracijos, aiškiai pasakyt žmonėms, jog ne apskretėlis instruktorius, bet sistema kalta, kad nes taip apskretusiai gyvenam, nors žiguliuojam po visus kraštus...

Pagaliau Algimantas Baltakis 1979 m. „Pergalėje" atspausdino tą dalį, dėl kurios visi sukėlė triukšmą. „Po velnių, - sako. – Nusibodo. Atnešk, spausdinsim". Kai poema jau buvo ruošiama spaudai - nauja žinia. Baltakis mane pasigavęs sako: „Renkis greit, einam į „Glavlit-ą". Užkliuvo ten. Pasakiau, kad atsivesiu autorių, liepė nejuokauti. Einam, čia ne koks straipsnis, kokios čia valstybės paslaptys? Ką jie mums padarys?"

Nueinam abu. O ten laukė jau trise: visi skaito ir kiekvienas braukia savo spalva. Sako: „Mums kai kurie dalykai atrodo ne meniškai". O Algimantas Baltakis jiems: „Baikit, vyrai, šitoj kontoroj apie meniškumą šnekėt. Jonyno, seno komunisto, satyriniam kūriniui pautus nurėžėt". „Drauge Baltaki, mums ne visi pautai tinka", - atsako.

Pažiūriu, kas čia jiems kliūva: juodai, žaliai, raudonai subraukyta – žodžių nebesimato. Po kurį laiką trukusio ginčo „leido": „Na, jeigu jums meniška – spausdinkit". O dar po pusvalandžio išgirdom, jog paskundė CK, esą buvusi išduota valstybinė paslaptis: pas mus cenzūros nėra, o Baltakis nusivedė autorių pas cenzorių.

Kilo triukšmas.

Dar vėliau buvo pareikalauta už tarybinės tikrovės juodinimą svarstyti CK plenume. Tuo metu plenumo medžiagos būdavo pristatomos į Maskvą. Padarė pažodinį poemos vertimą.

Tuo pat metu, kai „Pergalė" išspausdino dalį „Žvirgždės poemos", išėjo V. Petkevičiaus „Grupė draugų". Juozas Baltušis tada sakė: „Tai ko čia pyksta dabar... Tik Petkevičius gali pykti. Išleido jo romaną „Grupė draugų", tai ir būt kalbėję apie tą grupę draugų, o dabar apie Karčiausko tą Žiegždrę". Priėjo prie manęs, pasiėmė už parankės ir porina: „Tai žinai, einu į savo tą parduotuvę „Saulutę", ten stoviniuoju... Ir kaip visada mane už parankės paima ir nusiveda... Pats žinai kur... Ten jau sukrauna. Užsimoku ir išeinu. Sakau: „Tai kaip, dar yra tarybų valdžia?" „Nu, yra...". „Tai kaip, sakau, dar nesugriovė jos? Aš jau galvojau: stovėsiu prie duonos eilėj ar ką... Įsidėmėk viena – partija niekada nepripažins savo klaidų. Čia yra jos nelaimė. Pripažintų savo klaidas – žmonės atsitiestų. Bet šita partija savo klaidų nepripažins. Iki grabo. Ir grabe..."

Knyga pagaliau buvo išleista 1981 metais. Tačiau tokia, kokia buvo parašyta, ji nėra išleista iki šiol.

Pernai minėjo Lietuvos Sąjūdžio 20-ąsias metines. Kaip Jums atrodo tas kelias, kurį nuėjome per dvidešimtį metų? Knygoje „Kada parsiklausim namo" yra tokios eilutės:

Pilvan gal nusmuko jau smegenys, broliai?
Tėvynė viena juk tiktai!
O žudote, žudote, žudote uoliai,
Ir žmonės tik prekės, daiktai.

Tėvynės ieškojom smiltelėj, šukelėj
Ir kėlėm ją, troškom gyvos, -
O didina Lietuvą žiurkė spirelėm
Ant ūkių griuvėsių krūvos.

Kas turėjo nutikti, kad vietoje džiaugsmo odės pasirodė tokios eilės?

Sąjūdžio kelias įspūdingas. Vėliavos, mitingai, žmonių vienybė – tai tokios stebuklingos drobės, kurių jau niekas iš naujo neperpaišys. Jos kaip kirviu įkirstos į istoriją.

Vėliau viską apgadino vadinamoji privatizacija. Kaip ją reikėjo daryti, aš nežinau – nesu specialistas. Bet mačiau, kaip prasidėjo tikras grobimas. Iš kur tas godumas? Matyt, iš ubagystės, tik ilgai buvo kažkur užslėptas. Manau, kad to godumo užuomazgos jau buvo per Sąjūdžio suvažiavimus, per mitingus. Manau, kad jau tada kažkas kažkur užlindęs mąstė: „Tegu jie čia verda, tegu verda... išvys ruskelius, tada mes tiems inteligentėliams parodysim". Aš pažinojau labai daug Sąjūdžio žmonių ir man keista, kad daug buvo tokių, kurie nėjo į Seimą, nors jų ten reikėjo. Buvo ir tokių, kurie jau iš anksto buvo pasidaliję postus miestuose ir rajonuose. Ir jau aplipę tais, kuriems vis kažko per mažai. Mes galvojam, kad patriotizmas – šūkiai, garsus rėkimas, kitaip galvojančių murkdymas... Patriotizmas yra besielis, jeigu nėra paprasto, kasdienio nuoširdaus darbo ir tikėjimo.

Kita bėda – menkas dėmesys kultūrai. Vienijančiai, ne proginei, bet ilgaamžei. Pažiūrėkim, kiek švietimo įstaigų yra pavadintų didžių Lietuvos kėlėjų vardais, o kokia iš to paspirtis tautai, pačiai švietimo sistemai.

...Pamenu, nuėjau kalbėtis su valdžia dėl knygos bičiulių draugijos. Manęs pirmiausia paklausė: „O ką tu turi?" „Sakau, neturiu jokio biznio, nieko nepaveldėjau, žemę kaime paims brolis..." Dėstau ir matau: taip nuobodu tam valdininkui, taip nuobodu... Nieko neturiu, nieko negaliu pasiūlyti. O ta kažkokia knygos bičiulių draugija – tas jam visai neįdomu. Ir eik tu kuo toliau su savo tom knygom...

Negalima paveldo aukoti vardan gyvos kultūros. Gyvąją kultūrą reikia kurti, kad ji jau šiandien taptų tokia tvirta kaip paveldas, tai ir paveldas nesuirs. Viską reikia daryti iš širdies. Aš sau tą esu įsidėmėjęs dar iš tėvo laikų. Iš tų, kurie pro kryžių eidami nusiimdavo kepurę. Nuo sielos, pasakytų Albinas Bernotas. Sovietmečiu augo nauja karta ir paprotys išnyko. Kokiam partorgui liepė nugriauti kryžių, tas nugriovė ir lyg rąstą nutempė žvyrkeliu į lentpjūvę... Šventas tas kelias. Mes bandėm atstatinėti. Bet viena – kai kryžius statomas pagal intenciją, iš širdies, o kitas – atkurtas, atstatytas. Nors ir su ta pačia intencija. Atstatyti kaip ir atgimdyti – negalima. Atstatyti paminklai yra labai vieniši, jie negyvena. Jie apraudа save. Kartu ir mes save. Reikia statyti be atodairos, kad galėtume nors per vieną laiptelį pakilti.

Tas pasiutęs noras į tuos vakarus: Paryžių pamatyt, Briusely nusičiurkšt... Manęs Paryžius jau nebetraukia. Čia, Lietuvoj, yra toks Paryžius... Aš jį radau tam pačiam Pasvaly. Ir tikiu, jog Pasvaly bus meno galerija. Dabar jau yra apie tris šimtus unikalių tapybos ir grafikos (lietuvių, estų, latvių, lenkų, italų, išeivijos dailininkų)darbų. Pradžią ir labai gerą davė mūsų tėvų pirkti mokyklai P. Kalpoko, A.Šileikos, A. Zmuidzinavičiaus paveikslai. Tai yra ir mano rūpestis, svajonė.

Vienu metu buvo priekaištaujama, kad per dažnai kartojamas žodis „Lietuva". Man atrodo, kad ištarti tą žodį nėra nuodėmė. Įvairiom situacijom ištart reikia. Nes jis buvo trinamas.

Šiandieninė Lietuva.

...Mes paprasčiausiai parsidavėm. Zovada lėkėm. Ir bumt galva į sieną. Siena visada yra. Mes vėl esam sąjungoj. Kitoj – Europos sąjungoj. O kur Lietuvos sąjunga? Savidulkių savigrauža.

Kai girdžiu apie šiandieninius švietimo reikalus, prisimenu tą seną klaidą, kai vadovėlyje buvo parašyta ne „tarybų", bet „tarbų" sąjunga. Tai tie„krepšeliai" asocijuojasi su tomis „tarbomis"... Man tai nesuprantama. Kaip nesuprantamas ir mažų mokyklėlių kaimuose naikinimas. Gesinami kultūros, švietimo žiburėliai, tai iš kur rasis žiburiai?

Sulaukęs gražaus jubiliejaus, nesėdite rankų sudėję. Vadovaujate Spaudos radijo rėmimo fondui, rūpinatės kultūros puoselėjimu visoje Lietuvoje. Ar galima tvirtinti, kad Vileišių kolegija, paminklas broliams Petrui, Antanui ir Jonui Vileišiams – yra Jūsų, kaip anksčiau išsitarėte, „mažytis" darbas? Jubiliejiniame vakare buvo pastebėta, kad džiaugiatės, nes Vilniaus miesto savivaldybė leido pastatyti paminklą skvere T. Kosciuškos gatvėje Vilniuje.

Dėl Vileišių paminklo plūkiausi trejus metus. Tikrai džiaugiuosi, kad jis bus.

Idėjos, kurios nušvietė kelią brolių Vileišių veiklai, buvo tautiškumas, demokratija, humanizmas. O Jono Vileišio žodžiai: „Aš negaliu įsivaizduoti šiandien tėvynės gynėjų kitaip, kaip tik tokiais, kurie tvirtai nori ginti tą konstituciją, tą tvarką, prie kurios pasaulis yra užsitikrinęs mūsų nepriklausomą gyvenimą. <...> Aš manau, kad ar tautininkas, ar liaudininkas, ar krikščionis demokratas, ar socialdemokratų žmogus, visi turės stoti vienon linijon, kaip savo laiku yra susitelkę ginti ją nuo bolševikų, lenkų ar nuo bermontininkų".

Vileišiai kalbėjo apie lietuvišką Vilnių, kai čia buvo tik trys procentai lietuvių. Viską darė, kad suburtų lietuvius, nes be lietuvių atgimimas Vilniuje nebūtų buvęs galimas. *(Paminklo didiesiems Lietuvos kėlėjams broliams Vileišiams obalsiu M. Karčiauskas parinko „Šeimai, tautai, valstybei" - aut. past.).*

Paminklas broliams Vileišiams, mano giliu įsitikinimu, šeimos, tautos, valstybės statyba. Visų statyba. Paminklas turi būti sukurtas ir pastatytas mums patiems ir mūsų pačių. Dovana mums patiems. Vileišių idėjoms. Į tokią statybą reikia įsijungti visiems kaip į šventnamio statybą. Priimti kaip atgailą ir ateitį.

„Tegu visos gerosios Žemės galybės visada būna su jumis," – tokiais žodžiais poetas, prozininkas, vertėjas ir visuomenės veikėjas Mykolas Karčiauskas baigė savo kalbą jubiliejiniame vakare Rašytojų klube.

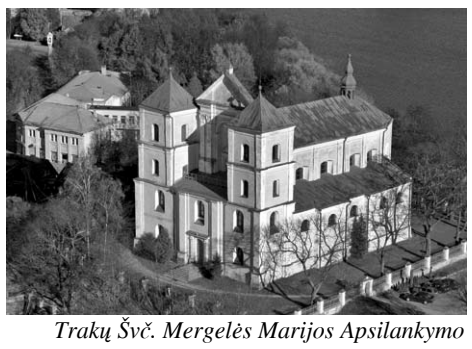
Žinome, rašytojau, kad ant Jūsų darbo stalo guli nebaigti kūriniai. Kad dar turi į savo vietą stotis paminklas Vileišiams. Daug kitų darbų laukia eilėje. Tad tegu tos gerosios Žemės galybės būna ir su Jumis, mylimas rašytojau.

Pabaiga

Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčiai– 600 metų

Kunigas Petras Kraujalis ir Trakai

Vytautas ČESNULIS, Vilnius

Danos Buinickaitės nuotr.

Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia iš paukščio skrydžio. 2005 m.

Tęsinys. Pradžia Nr. 8

K. Michalkevičius gegužės 2 d. atsakęs, kad neprieštarauja, jog Kraujalis redaguotų V. Mirono leidžiamą dvisavaitinį žurnalą „Vilniaus spindulys“. Tačiau toks žurnalas neišėjo („Spindulys“ buvo leidžiamas Seinuose), o 1911 m. Vilniuje pradėta leisti Kraujalio redaguojama „Aušra“. Laikrašyje daug meilės tautai ir tėvynei: „Lietuvi, mylėk Lietuvą ir jos niekad neišsižadėk, bet tavo tėvynės meilė tegu nebus kitų neapykanta“ *(K. Čibiras, minėtos knygos p. 39).* Retai į kurį numerį nerašė pats redaktorius.

Dvasinę akademiją baigęs teologijos kandidatas P. Kraujalis turėjo pakeisti lietuvių kalbos dėstytoją Vilniaus kunigų seminarijoje K. Maliukevičių, gavusį kitą paskyrimą. Dėl to Rusijos vidaus reikalų ministrui rašyta 1911 m. gegužės 21 d. *(*iš *LVIA 694-3-1064 lapo 58* neaišku, kas kreipėsi – seminarijos rektorius ar vyskupijos valdytojas).

Tuo tarpu Trakų parapijiečiai kolektyviai su daugybe parašų kreipėsi į vyskupijos valdytoją (rusiškai rašytas raštas vyskupijos kanceliarijoje gautas 1911 05 23). Sužinoję, kad klebonas J. Karvovskis išeina į atsargą ir į jo vietą bus paskirtas kitas kunigas, jie prašė klebonu paskirti Kraujalį, paliekant jam ir dekano pareigas. Mat „jaunas vikaras kunigas Petras Kraujalis, tarnaujantis mūsų parapijoje jau beveik metus, per šį laiką spėjo įgyti mūsų, parapijiečių, gana didelę pagarbą savo laikysena ir elgesiu su kitais žmonėmis kaip žmogus, be galo pakantus visuose dvasiniuose dalykuose ir reikaluose“. Be to, Kraujalis pataisė pamaldų tvarką šiokiadieniais ir kt.

Tačiau vyskupijos vadovybės nuomonė buvo kitokia. Vyskupijos valdytojas 1911 m. liepos 22 d. parašė Vilniaus gubernatoriui, Vilniaus Romos katalikų dvasinei konsistorijai, kunigams Jurgiui Januševičiui ir Petrui Kraujaliui, kad Vilniaus Šv. Mikalojaus bažnyčios klebonu vietoj J. Januševičiaus paskiriamas Naujųjų Trakų vikaras P. Kraujalis. Be to, Rusijos Vidaus reikalų ministerijos Dvasinių reikalų departamentas (jau ne Kitatikių dvasinių reikalų departamentas!) rugpjūčio 16 d. pranešė vyskupijos valdytojui, kad sutinka, jog P. Kraujalis būtų paskirtas lietuvių kalbos dėstytoju kunigų seminarijoje vietoj į Trakus išvyksiančio K. Maliukevičiaus (dėstytoju Kraujalis paskirtas nuo 1911 m. rugpjūčio 23 d.). Tačiau po poros mėnesių Kraujalis paprašė vyskupijos valdytojo atleisti jį iš seminarijos dėstytojo pareigų; priežastis – numatomas žurnalo „Aušra“ redagavimas, be to, įvairūs dvasinio pobūdžio reikalai ir klebono pareigos Šv. Mikalojaus lietuvių bažnyčioje apsunkina seminarijos dėstytojo darbą. Tiesa, vėliau, 1919 m., Kraujalis į seminariją grįžo ir dėstė joje lietuvių ir lotynų kalbas iki mirties.

1912 m. spalio 10 d. P. Kraujalis paskirtas Vilniaus kunigų seminarijos ekonomu.

1914 m. pavasarį P. Kraujalis vyko į Šveicariją pailsėti (išduoti jam užsienio pasą Vilniaus gubernatorius leido gegužės 14 d.). Aplankė Austriją. Paskui kaip lietuvių spaudos atstovą „Aušros“ redaktorių Romoje priėmė popiežius Pijus X, suteikęs palaiminimą Vilniaus lietuviams ir jų spaudai. Kaip spaudos atstovas Kraujalis dalyvavo XXV jubiliejiniame Eucharistijos kongrese Lurde. Tačiau Paryžiuje P. Kraujalį užklupo I pasaulinis karas. Per Briuselį šiaip taip atvyko į Londoną; po mėnesio iš čia per Norvegiją, Švediją, Suomiją ir Peterburgą sugrįžo į Vilnių. „Tokių žmonių, kaip Lietuvoje, aš niekur neradau. Kad ir gražios kitos šalys, kad ir aukšti jųjų kalnai, gražūs vandenys, vis, Lietuva, tu gražesnė ir brangesnė šalis“ ,– grįžęs iš užsienio rašęs savo dienoraštyje *(K. Čibiras, kolektyvinės knygos p. 36).*

„Aušros“ redaktoriumi Kraujalis nustojo buvęs 1915 m. kovo 29 d., apie tai pranešęs V. Mironui, o balandžio 11 d. informavęs ir vyskupijos valdytoją. Su įvairiais reikalais vyskupijos buvo siuntinėjamas į Kauną, Šiaulius, Daugpilį. Vyskupija 1915 m. birželio 19 d. iki liepos 15 d. komandiravo Kraujalį į Maskvą, o liepos 16 d. paskyrė einančiu posėdininko pareigas Vilniaus RK konsistorijoje. P. Kraujalis su konsistorijos archyvu tuoj pat išvyko į Mogiliovo guberniją. 1917 metais, atstovaudamas Mogiliovo gubernijoje gyvenusiems lietuviams, dalyvavo lietuvių seime Peterburge. Į Lietuvą grįžo tik 1918 m. gegužės mėnesį ir dirbo Vilniaus kurijoje. Pamokslus dažniausiai sakydavo Šv. Jurgio bažnyčioje.

Ryšius su spauda P. Kraujalis palaikė nuo kunigų seminarijos laikų. Siuntinėjo straipsnelius į „Vilniaus žinias“, „Viltį“, „Draugiją“. Po „Aušros“ toliau tęsėsi jo kaip lietuviškų laikraščių redaktoriaus veikla. Nuo 1920 m. jis redagavo „Lietuvos kelią“, „Vilniaus garsą“, „Garsą“, „Kelią“, „Vilniaus varpą“. Bendradarbiavo kituose laikraščiuose, pavyzdžiui, iki mirties palaikė ryšius su „Vilniaus rytojumi“. Mėnesinį „Vilniaus varpą“ 1927 m. vasario mėn. ėmė leisti savo lėšomis (laikraštis ėjo iki 1931 m. pabaigos; tariamąja laikraščio redaktore leidėja rašyta Marija Žukauskaitė). Dažniausiai pasirašinėdavo įvairiais slapyvardžiais: P. Vieštautas, Vilnietis, Katalikas, Stasys, K. P. K., Politikas, St. Vilnėnas ir kt. Pasak Rapolo Mackevičiaus-Mackonio, „kun. P. Kraujalio publicistinėje darbuotėje vyravo dvi pagrindinės idėjos-dalykai: Tėvynės ir bažnyčios meilė ar kitaip pasakius: lietuviškumas ir tikėjimas. Socialiniais klausimais jis nesisielojo. [...] Kaipo publicistas, šitokiu keliu ėjo iki savo gyvenimo pabaigos ir jo nekeitė“ (*kn. „Kunigas Petras Kraujalis“, p. 72*).

Bandyti plunksną P. Kraujalis ėmėsi anksti. Dar besimokydamas kunigų seminarijoje ne tik rašė į laikraščius, bet ir išsivertė į lietuvių kalbą N. Gogolio pjesę „Piršlybos“. Vėliau išleido keliolika savo parengtų knygelių, katalikų tikėjimo, Lietuvos istorijos ar visuomeninio gyvenimo temomis: „Dievui ir Lietuvai. Keletas bruožų iš krikščionybės praeities Lietuvoje“ (1922 m.), „Šv. Kazimiero 400 metų jubiliejui pagerbti“ (be metų), „Kunigas Silvestras Gimžauskas“ (1929 m.), „Lietuvių tautinis valstybinis atgimimas“ (1928 m.), „Petras Goštautas ir jo gadynė“ (1928 m.), „Pirmieji lietuvių susirėmimai su totoriais“ (1929 m.), „Vytautas Didysis“ (1930 m.), „Lietuvių vartotojų draugijos pagal 1912 m. ankietas“ (1912 m.), „Lietuvių švietimo draugija „Rytas“ (1927 m.) ir kt. Savo darbus P. Kraujalis dažnai pirmiau paskelbdavo laikraščiuose, o paskui išleisdavo atskiromis knygelėmis. Jas veltui dalindavo mokytojams, prašydamas platinti. Tos knygelės nedidelės – dažniausiai vos kelių ar keliolikos puslapių. Didžiausia knyga – tai 1921 m. išleista „Trys dvasiškojo gyvenimo pagrindai“ (176 puslapiai). Tačiau tai nėra originalus darbas, o jėzuito M. Mešlerio veikalo vertimas iš vokiečių kalbos. Vienintelis beletristinis bandymas – 14-kos puslapių vaizdelis „Mokytoja“ (1925 m.): keletas įspūdžių iš lietuvės mokytojos gyvenimo.

Atskiromis knygelėmis išleisti Petro Kraujalio darbai verti specialios studijos. P. Vieštauto „Vytautą Didįjį“ 1990 metais „Lietuvos istoriografijos“ serijoje 20 tūkst. egz. tiražu pakartotinai išleido „Rasos“ leidybinė redakcija Kaune; gaila, bet net mažyte pastabėle neatskleista tikroji autoriaus pavardė.

Vieną savo darbą P. Kraujalis paskyrė Trakams. Savaitraščio „Lietuvos kelias“ 1923 m. gruodžio mėn. Nr. 22 ir 23 jis išspausdino rašinį **„Trakų pilis ir jos likimas“, kuris 1924 metais išėjo atskira 23-jų puslapių knygele.**

„Gal neapsiriksiu pasakęs, kad Trakų pilis kiekvienam lietuviui gyvai primena aną gadynę, kai lietuviai savo šaly buvo pilni šeimininkai, kai kalnuose ir šventyklose kūrenosi šventoji ugnis, kai lietuvis greičiau mirė, kaip galvą lenkė prieš savo priešus... [...] Kai žiūrime į Trakų pilies griuvėsius ar iriamės gegužės mėnesy ežero plotais tarp daugybės gražiai žaliuojančių salų, kai lakštingalų chorai, saulei nusileidus, salose sugieda, rodos, nėra pasauly ramesnio kampelio. [...] Vaizduotė primena gražią Lietuvos praeitį, mūsų didvyrius Kęstutį ir Vytautą“. Tokia knygelės pradžia. Romantikos yra ir toliau.

Pasirėmęs istorinėmis žiniomis, autorius trumpai supažindina su Trakų atsiradimu, su Salos pilies praeitimi, kryžiuočių puldinėjimais, Vytauto iškilimu, kitais Trakų ir visos Lietuvos valdovais. Pilį 1655 m. sugriovė Maskvos caro Aleksejaus Michailovičiaus (anot autoriaus, Mikolos Alekso) kariuomenė. Po to Trakų pilies nieks neatstatė.

„Gi sulaukus vėlaus rudens, surimtėja gamta. Ežero bangos, vakariui pučiant, ūžia, boluoja ir viena kitą griauna. Čia kova be paliovos. [...] Tarp vėjų ir vilnių nukritusiais medžiais saloje kažkaip nuogesni atrodo Trakų pilies griuvėsiai. Tik vanagai siaučia aplink aukštą plytų bokštą arba marių ilgasparnė žuvėdra keliais mosterėjimais apsuka ežero plotą. Tarytum Vytauto ar Kęstučio dvasia žaibu sparnuotam pauksty iš vakarų aplanko savo sostinę Trakus, žiūri ir su skausmu sako: „Dar griuvėsiuose Trakų pilis, griuvėsiuose ir mūsų tėvynės brangioji dalis“.

Beveik trys knygelės puslapiai skirti pasakojimui apie Trakų bažnyčią, pirmiausia apie jos Dievo Motinos su Kūdikėliu Jėzumi paveikslą. Skaitytojui primenama, jog per I pasaulinį karą Trakų parapija, dekano kun. K. Maliukevičiaus vadovaujama, su šiuo paveikslu slėpėsi Rūdninkų girioje.

Knygelė baigiasi pastabomis apie Trakų lietuviškumą: primenama daugybė lietuviškais vardais vadinamų Galvės ežero salų, valkšnių, kitų gretimų vietovardžių.

„Kai buvo Lietuva nepriklausoma valstybė – Trakų pily ūžė gyvenimas. Suiro Lietuvos gyvenimas ne tiek priešams veikiant, kiek Lietuvos vadams nesutinkant, ir nuo Trakų pilies liko tik griuvėsiai.

Kun. Petras Kraujalis

Ar kils Trakų rūmai iš griuvėsių, ar susilauks lietuvių tauta, kad atstatytoje pily sukraus savo kultūros žiedus ir senovės palaikus, ar pilis vėl taps lietuvių tautos tvirtove kaip buvo senovėje?..“ – baigdamas knygelę su skausminga širdgėla klausia Petras Kraujalis.

P. Kraujalio iniciatyva 1922 m. gruodžio 28-30 d. Vilniuje vyko lietuvių pradžios mokyklų mokytojų suvažiavimas. Iki pat mirties kunigas buvo Vilniaus „Ryto“ švietimo draugijos pirmininkas. Aktyviai veikė Lietuvių mokslo, Šv. Kazimiero ir Dėl karo nukentėjusiems šelpti draugijose, tačiau Vilniaus vyskupijos valdytojas K. Michalkevičius privertė jį iš pastarosios draugijos vadovybės pasitraukti. Profesoriui Janui Otrembskiui rekomendavus, nuo 1930 m. rudens semestro paskirtas dėstyti lietuvių kalbą Vilniaus Stepono Batoro universitete. 1932 m. išrinktas Laikinojo Vilniaus lietuvių komiteto vicepirmininku. Tais metais porą kartų važinėjo į Ženevą, kur su Konstantinu Stašiu atstovavo Vilniaus lietuviams tautinių mažumų kongresuose. Daug dirbo 1922 metais rengiant šv. Kazimiero 400 metų jubiliejaus iškilmes, 1930 metais – rengiant lietuvių ir gudų katalikų suvažiavimą, kunigaikščio Vytauto mirties 500 metų minėjimą Vilniuje.

Popiežiaus Pijaus XI dekretu 1927 m. liepos 2 d. vainikuotas Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslas. Petras Kraujalis buvo vienintelis, kuriam per iškilmes leista kalbėti lietuviškai. Kalba vėliau išleista atskira brošiūrėle „Pamokslas Aušros vartų paveikslo vainikavimo dienai“. Vienintelis sakinys, susiejęs pamokslą su to meto Vilniaus ir Lietuvos būkle, „kai Vilniaus miestas yra pilnas iš tolimiausių kraštų maldininkų“, yra: „Daug maldingų Lietuvos širdžių tik iš tolo gali šiandie atiduoti garbę Aušros Vartų Motinai“. Kitaip kalbėti pamokslininkas turbūt negalėjo...

1932 metais minėtas keturgubas kunigo jubiliejus: 50 metų amžiaus, 25 metų kunigystės, 20 metų profesoriavimo Vilniaus kunigų seminarijoje ir 10 metų, kai buvo išrinktas „Ryto“ pirmininku.

Petras Kraujalis – karštas polonizacijos Rytų Lietuvoje priešininkas. Jis visu griežtumu smerkė Himanso projektą – 1921 m. pabaigoje Tautų Sąjungos tarybos siūlytą Lenkijos ir Lietuvos federacijos planą, pagal kurį Lietuva būtų pajungta visiškai politinei ir ekonominei Lenkijos priklausomybei.

Tęsinys kitame numeryje

Lietuvių tremties istorija

Karabaso rapsodija

1949 metų balandžio 1-ąją buvo sušaudytas kalinių etapas, varomas pėsčiomis iš Karabaso į Spaską Kazachstane. Aukų skaičius nežinomas. Šiemet sueina šešiasdešimt metų nuo tų tragiškų įvykių.

Antanas SEIKALIS, Vilnius

Antanas Seikalis

Moterų vagono duris atstūmė tik tada, kai vyrai jau buvo iškrauti, surikiuoti ir sargybos nuvaryti tolyn nuo ešelono.

– Čia nieko nėra, – pasakė Elenutė, pamačiusi pilką dangų, bekraštę lygumą ir tik sniegą aplinkui.

Į kurį žemės pakraštį jas atvežė, kalinės nežinojo. Vagonai stovėjo plyname lauke, jokios iškabos nebuvo.

Eiti reikėjo netoli. Čia pat matėsi apsnigti lagerio stogai. Iš vieno barako rūko dūmai. Tame barake merginas nurengė, jų drabužius sukabino metalinėje spintoje dezinfekuoti. Apie kalines sukinėjęsi vyrai dalijo muilą ir voneles. Kirpėjai, patrumpinę moterims plaukus, nuskutę pažastis ir kitas vietas, suvarė į pirtį. Elenutės mintis buvo viena – bėgti. Bėgti iš čia nesvarbu kur, kad tik nereikėtų atsistoti nuogai prieš visus vyrus su skustuvais. Nerasdama išeities ji pravirko.

– Elyte, nusiramink. Jų tokia čia tvarka, jų... – sakė kalinės. – Jiems tegu būna gėda, o ne tau.

Elenutė verkė matydama, kaip jas žemina.

Po pirties kalines nuvedę į baraką užrakino. Čia jos, ant narų pasiklojusios vatinius bušlatus, aiškinosi, kuri kalinė yra girdėjusi apie šį Karabaso lagerį. Irina, daug kartų vežiota po kalėjimus, juokavo: „Čia to plėšiko Karabaso-Barabaso valdos. Jis iš Karabaso vergus po savo valdas skirsto: ką į Balchašą, kitus į Žezkazganą, Kingyrą... Čia kalinių „peresilka“. Neduok, Dieve, pakliūti į Spaską... Eikite merginos miegot neklausinėjusios. Rytoj papasakosiu daugiau. Šiandien košės neduos... Nepriklauso.“

Tarptautinis memorialas Spaske. Šalia šio paminko pastatytas naujas

Užsnūdo kalinės tą pačią minutę, nejausdamos kietų narų, pasidėjusios bušlato rankovę po galva. Šalia Elenutės miegojo Danutė, kitoje pusėje Regina. Ant narų gulėjo dar trys lietuvaitės: Onutė, Birutė ir Vida. Toliau - ukrainietės, latvės ir estukė. Rusės Irina su Svetlana – prie kitos barako sienos. Tiktai ilgai neužmigo Elenutė, o užmigusi pradėjo rėkti. Susapnavo tardytoją.

– Kas atsitiko? – pabudusios klausinėjo kalinės.

– Elei tardytojai rankas išsukinėjo, – pasakė Danutė.

– Nemaniau, kad lietuviai - tokie žvėrys, – atsiliepė Svetlana.

– Tardė tai ne lietuviai, Sveta, atsipeikėk, – subarė ją Irina.

Areštavę Elenutę ilgai kankino, o kai jai suėjo aštuoniolika, greitai ja atsikratė, nuteisę už akių dešimčiai metų, neva išdavusiai tėvynę Rusiją... Dešimt metų už eilėraštį, už tai, kad pašoko vakarėlyje su klasės draugais Vasario 16-ąją... Nepagalvojo, kokia pavojinga svetimiesiems ta vasario 16-oji...

Atvežė Elenutę kartu su kitomis kalinėmis akliname vagone, apsirengusią savais drabužiais dar iš namų, todėl kitaip atrodė negu kitos kalinės. Nieko daugiau ji neturėjo, net maišelio. Buvo apsirengusi languotu paltu, avėjo aulinukais ir dėvėjo šviesų megztinį. Lesia, ukrainietė, aprišo ją, vienplaukę, skara. Danutė atidavė jai pirštines.

Naktį Karabase prasidėjo pašėlusi pūga – buranas. Buranas užpustė duris ir užgesino elektros lemputę. „Ką buranas lauke pasigavo, tam galas“, – kalbėjo moterys už storų barako sienų.

Kol buranas siautėjo, kalines tarytum pamiršo – netikrino, nemaitino, o jos miegodamos trumpino laiką. Svetlana nuslinkdavo į kitą barako galą už narų, iš ten pasklisdavo machorkos dvokas. Sugrįžusi prie savo gulto atnešdavo Elei cukraus, liepė čia pat, jai matant, cukrų suvalgyti.

– Cukrus - vaistai. Neklausinėk, iš kur jo gaunu. Tau reikia, Ele, – sakydavo ji.

Turbūt po trijų parų už barako sienų pasigirdo, kad jas „atkasa“.

Pirmas į baraką įėjo gydytojas, toks pat kalinys, lydimas prižiūrėtojų. Pasiteiravęs, ar yra ligonių, gydytojas garsiai, kad visos kalinės girdėtų, pasakė: „Jums atiduos visą maistą, kurio jūs negavote. Jeigu viską suvalgysite, pačios žinote, kas atsitiks. Būkite protingos...“

Nieko neatsitiko. Košės davė tik po kaušelį, o duonos moterys taip ir nesulaukė, ir protingoms būti nereikėjo.

Po pusryčių uniformuota komisija atrinkinėjo moteris į etapą. Daug į jį paėmė ukrainiečių. Iš lietuvaičių - tik Reginą ir Birutę. Svetlaną išskyrė su Irina. Iriną paliko.

– Sudie, mielosios, susitiksime Kaune, kaip tarėmės, sodelyje prie paminklo... – toks neamžinas atrodė lietuvaičių atsisveikinimas...

– Duonos atvežti negalėjo, o mus išvežti tai gali, – pyko alkanos moterys.

Įvairių konfesijų dvasininkai pašventino naująjį paminklą Spaske

Po daugelio metų Spaske...

Kitą dieną išleido iš barakų ir kitas kalines. Pagaliau Elenutė pamatė saulę, giedrą dangų, įkvėpė daug tyro oro. Dar po dienos surikiavo kalines už lagerio vartų kaip kariuomenę paradui. Kolonos priekyje stovėjo vyrai. „Tik Žukovo betrūksta“, – juokavo moterys.

Atėjęs sargybinis atsistojo netoli lietuvaičių, nes nerado geresnės vietos – už jo nugaros buvo nustumto sniego siena, ant kurios užlipti, matyt, jam neįsakė. Kareivis buvo su kailiniais, su veltiniais, šiltą žieminę kepurę užsidėjęs. Kiti kareiviai taip pat kailiniuoti, o seržantai baltus kailinius pasitrumpinę, gražesnes kepures turintys – karakulio. Seržantai kelintą sykį vyrus skaičiavo, kažkas nesutapo.

– Kiek čia galima stovėti? – murmėjo nepatenkintos kalinės.

– Kur skubėti, sesės, – ramino jas Danutė. – Pasidžiaukime pavasariu. Elyte, atsisuk veidu į saulę.

– O tas kareivis į Elytę kaip katinas į lašinius spokso.

– Vida, neminėk lašinių...

– Pabandyk jį pašnekinti, Ele. Jis nieko sau.

– Jiems kalbėtis su kaliniais uždrausta.

Sargybinis jautė, jog kalinės jį apšneka, bet neatrodė, kad piktai.

– Pabandykime atspėti jo vardą, tada prakalbinsime.

– Kol visus vardus išvardysime, tas kareivis tarnybą baigs.

– Vardinkite iš eilės, o aš žiūrėsiu jam į akis, – sakė Elenutė.

– Vitalijus, – tarė Danutė.

– Vladislav, – spėjo Vida.

– Sergej...

– Neskubėkit, – Elenutė spoksojo į kareivį, o šis taip pat nenuleido nuo jos akių.

– Valodia, Vladimir, Vaclov, Kolia, Viktor...

– Ele, spėk tu.

– Olegas.

Merginos suplojo delnais. Elė atspėjo.

– Olegai, ar tu turi merginą? – patyliukais paklausė Elenutė.

– Tu gražiai kalbi rusiškai. Iš kur? – atsiliepė Olegas.

– Iš Lietuvos. O tu?

– Iš Leningrado...

Kai pro šalį praeidavo seržantai, Olegas šautuvą nukreipdavo į moterų pusę.

– Tu mūsų nebijok, – sakė jam Danutė.

– Aš jūsų nebijau...

– Gal žinai, ko mes laukiame?

– Nežinau. Kažko neranda... Jūsų neveš. Eisite pėsčiomis.

– Kur?

– Į Spaską...

– Toli?

– Nežinau.

– Aš taip ir maniau, – sakė Irina. – Ten invalidų lageris. Blogiau negali būti. Iš ten kito kelio nėra... Ele, tu neik. Sugalvok priežastį. Tegul grąžina į zoną.

– Į tą baraką? Viena? Aš eisiu su jumis... Į Spaską, tai į Spaską...

Kai prie kalinių atvarė jaučius, įkinkytus po du į roges, buvo komanda daiktus sumesti ant rogių.

Sumetusios ant rogių maišelius merginos juokavo: „Dabar pradės gąsdinti“.

Netrukus pasigirdo griežtas seržanto balsas: „Dėmesio! Susiimti už parankių! Po penkias. Nepasileisti, neatsilikti! Perspėju – žingsnis į dešinę, žingsnis į kairę, laikau bandymu pabėgti. Šaudome be įspėjimo!“

Kalinės kikendamos atkartojo seniai joms įkaltus žodžius: „Žingsnis į dešinę, žingsnis į kairę... šaudys...“ ir buvo seržanto tuoj pat aprėktos ir nutildytos.

Tęsinys kitame numeryje

Mažosios Lietuvos kultūros paveldas

Mėželių kaimas

Dr. Martynas PURVINAS, Kaunas

Danos Buinickaitės nuotr.

Marija ir Martynas Purvinai

Vykstantieji nuo Priekulės į Dreverną netrukus atsiduria ties aukšto kalvagūbrio šlaitu. Nuo ten atsiveria plati panorama į papėdės lygumą, toliau tyvuliuojančias Kuršių marias ir už jų iškylančias Kuršių nerijos smėlio kopas. Tas didingas vaizdas primena ir ilgaamžius gamtos bei tenykščio gyvenimo pokyčius.

Dabar nuo kalvagūbrio papėdės iki pat Drevernos bei Svencelės plytinti lyguma praeityje buvo vandens plotas, vėliau užželiantis pelkynas. Istoriniais laikais ten tęsėsi drėgnų pievų plotai, šlapšiliai ir liūnai.

Pelkyno pakraščiuose, kalvagūbrio papėdėje bei buvusiose salelėse - aukštumėlėse tarp drėgnų plotų nuo seno kūrėsi žmonės, čia aptikę vešlius žolynus bei derlingus durpžemius.

Pamaryje nuo seno gyveno kuršiai ir vėlesni kuršininkai, gal palikę ir senąjį kaimo vardą „Mežele“. Tie žodžiai „Mežs“ (miškas), „Meženis“ (laukinukas), „Muižė“ (dvaras) dabar geriau suprantami mūsų kaimynams latviams. Tiesa, kaimo vardą dar bandoma kildinti ir iš „miežio“ (kurį taip pat žinojo kuršininkai).

Senų laikų žmonės tuose pelkynuose, apie 3 km į pietus nuo dabartinės Priekulės aptiko nedidelę pakilumą, kuriame buvo galima sausai įsikurti, tuo pradedant Mėželių kaimo istoriją. Kitoje netolimoje pakilumėlėje galop susiklostė Venskų kaimas, dar vienoje - Jokšų kaimelis.

Ten būta savų patogumų - kitaip nei Nemuno pakrantėse čia negrėsė dideli ir dažni potvyniai, gyvenimas buvo stabilesnis ir paprastesnis.

Čia apsigyveno pamario pievininkai - šienaudavę drėgnas pievas, ganydavę savo gyvulius erdviuose plotuose. Šie turėjo savus vardus. Antai nuo Mėželių į vakarus link Kuršmarių driekėsi Užvadų pievų drėgnieji plotai, pietvakariuose plytėjo Brukšvų pievos.

Čia įsikuriantiems tekdavo glaustis prie kaimynų, savo sodybą statant vis ant tos pačios sausesnės kalvelės. Taip klostėsi būdingi pievininkų kaimeliai - kelių sodybų glaudžios sankaupos su tankiai sustatytais pastatais, kuriuos supo drėgna žemuma.

Nuo seno kaimelių aplinka būdavo sausinama grioveliais. Tankėjant griovelių tinklui, vis didesni plotai būdavo atsikariaujami žemdirbystei. Pievininkų verslus vis labiau keisdavo tradicinė žemdirbystė - arti plotai aplink kaimą, drėgnos pievos bei ganyklos traukėsi vis tolyn.

XVIII amžiuje Mėželiai jau buvo fiksuoti kaip kompaktiška sodybų grupė. Tuomet per kaimo pakilumėlę ėjo senovinis vieškelis iš Priekulės į Dreverną bei Strykį (praeityje reikšmingą Kuršių marių uostą). Garsėjo Mėželių pakelės karčema (kartais vietovė tiesiog vadinta karčemininko vardo gyvenviete).

1817 metais Mėželių kaime (priklausiusiame Priekulės valsčiui ir parapijai) buvo 14 sodybų su 72 gyventojais.

XIX amžiuje prasidėjo didieji pokyčiai. Naujasis plentas iš Priekulės į Dreverną buvo nutiestas per Drukius ir Pempius - toli nuo Mėželių ir senosios karčemos. Kaimą gelbėjo antrasis plentas Priekulė-Ventė, praėjęs kaimo žemių rytiniu pakraščiu. Pastarojo plento atšaka pro Mėželių pietinį pakraštį vedė į Jokšus bei Svencelę.

Šias apylinkes itin pakeitė 1863-1873 metais į vakarus nuo Mėželių iškastas Karaliaus Wilhelmo (Klaipėdos) kanalas. Taip atsirado ne vien reikšminga laivybos trasa, bet ir reikšmingas sausinimo kanalas, perkirtęs senovinius pelkynus.

Dar uoliau sausinant aplinkinius laukus, kaimą apsupo dirbamų laukų plotai (tiesa, išraižyti sausinimo griovių bei griovelių). Derlingos dirvos gelbėjo kaimą, padėjo čia išgyventi nemažam skaičiui žmonių. Matyt, todėl XIX amžiuje Mėželiai nenyko (kaip nemaža dalis Mažosios Lietuvos kaimų), o dar palaipsniui plėtėsi.

1871 metais kaime stovėjo jau 16 sodybų, kuriose gyveno 127 žmonės.

Kaimo gyvenimą vėl pakeitė sava nelaimė - tankiai užstatytuose Mėželiuose kilus gaisrui, sudegė daug senų pastatų. Pasiturintys mėželiškiai netrukus pradėjo atstatinėti savo sodybas. Gal skaudi patirtis paskatino čia statyti mūrinius pastatus, daug kur pakeitusius praeityje stovėjusius medinius statinius.

Naujuosius raudonplyčius pastatus mūrijo įgudę meistrai, kiekvieną statinį papuošę kiek kitaip. Tuos vaizdingus pastatus dar puošė mediniais drožiniais. Taip Mėželiuose susiklostė šiandien reta XIX amžiaus pabaigos - XX amžiaus pradžios liaudiškos mūrinės architektūros „paroda“, atspindėjusi anuometinių meistrų sugebėjimus.

1905 metais Mėželiuose stovėjo 18 sodybų, kuriose gyveno 163 žmonės. Tuomet kaimas valdė 210 hektarų žemės (kiekvienai sodybai vidutiniškai teko beveik po 12 hektarų). Tikrovėje žemės valdų plotai gerokai skyrėsi. Antai apylinkėse gyvenęs Jurgis Lukaitis valdė 30 hektarų, Mikelis Bartaitis net 79, o Šernius tik 2 hektarus. Anuomet 20-30 hektarų derlingos žemės valda leido gyventi pasiturinčiai, atsikurti po nelaimių, dar pasistatant dailius trobesius.

Nusausinus aplinkinius plotus, nebereikėjo taip spaustis senojoje kaimavietėje, tad savo vėlesnes sodybas Karaliai ir Šerniai pasistatė jau šalia Mėželių, kaip naujesnius vienkiemius. Paskui atsirado dar pora vienkiemių jau gerokai atokiau nuo senojo kaimo.

Nuo seno kaimo kapinaitės buvo įrengtos nedidelėje pakilumėlėje, Mėželių valdų pietrytiniame pakraštyje. Jas supo pievos ir ganyklos. Beje, ne per toliausiai aptiktas Pleškučių senovinis kapinynas (datuojamas senuoju geležies amžiumi) liudija, kad šiose apylinkėse buvo gyventa nuo seno.

Pirmasis pasaulinis karas ir pokarinės negandos atsiliepė ir Mėželiams. 1925 metais šiame Klaipėdos apskrities Priekulės parapijos Venskų valsčiaus kaime tebuvo likę 116 žmonių - per dvidešimtmetį netekta trečdalio gyventojų.

Antrasis pasaulinis karas, atrodo, nepalietė Mėželių pastatų bei sodybų - šią Klaipėdos krašto dalį sovietinė kariuomenė 1944 metų rudenį užėmė be mūšių. Deja, nebeliko senųjų mėželiškių - priverstinės evakuacijos metu jie turėjo trauktis į Vakarus. Vėliau sugrįžusieji galop vėl buvo priversti išvykti svetur, spaudžiant sovietinei sistemai.

Laimingai susiklosčius aplinkybėms, pokariu pasisekė pačiam kaimui - senieji pastatai ilgam liko stovėti. Gal pokarinius atsikėlėlius patraukė tvirti mūriniai kaimo pastatai, tokių neskubėjo griauti ir anuometinė vietos valdžia. Ūkio gyvenvietė su standartiniais pastatais buvo formuota gretimuose Venskuose, tada Mėželiai liko laimingoje nuošalėje. Kaimas nebuvo itin mažas, kad jį lengvai nušluotų kaip kokį vienkiemį sovietinės melioracijos laikais. Kaimas nebuvo ir toks didelis, kad jį

Raudonų plytų raštais puoštas mūrinis gyvenamasis namas Mėželių k. 2007 m. Autoriaus nuotr.

Būdingas pamario medinis namas Mėželių k. 2007 m. Autoriaus nuotr.

paskelbtų „perspektyvia“ gyvenviete ir imtų iš pagrindų perdirbinėti. Apsiribota pastačius ūkio fermas senojo kaimo pietiniame pakraštyje, atlikus menkesnius pakeitimus, techniniais statiniais rytų šone.

Be abejo, nebeliko nuošalesnių vienkiemių, senosios žemėvaldos pėdsakų - kaimo laukai buvo „sustambinti“, juos perkirto gilūs sausinimo grioviai.

Prabėgus beveik pusšimčiui sovietinės okupacijos metų, suniokojusių Mažąją Lietuvą, pasirodė, kad Mėželių kaimas liko viena iš mažiausiai nukentėjusių krašto gyvenviečių, kad būtent čia išliko palyginti pilnas senųjų sodybų bei pastatų kompleksas, žymiau nedarkomas vėlesnių statinių. Minėtos gyvulių fermos bei vėliau kaimo rytiniame pakraštyje įsikūrusios paminklų dirbtuvės „Akmens namai“ tik apsupo senojo kaimo branduolį, jo nesunaikindamos. Todėl būtent Mėželiuose dar įmanoma pamatyti Mažosios Lietuvos būdingo seno kaimo fragmentų: vaizdingus gyvenamuosius namus, didelius ūkinius trobesius.

2007 metais pagal Kultūros paveldo departamento užsakymą atlikau pakartotinius Mėželių kaimo tyrimus.

Paaiškėjo, kad senasis kaimas vis dar gyvuoja, nors ir patirdamas didesnes ar mažesnes netektis.

Antai po 1944 metų buvo vandališkai nusiaubtos senosios kaimo kapinaitės, kuriose beveik nebeliko antkapinių paminklų. Į Mėželius skverbiasi plastikiniai langai, kai kas ėmėsi nevykusiai perstatinėti senuosius trobesius, kai kurie apleisti statiniai toliau griūna.

Vis dėlto 2007 metų rudenį šiame kaime dar buvo 13 senų sodybų ar jų dalių (iš 16 ar 18, buvusių XX amžiaus pradžioje). Tuomet Mėželiuose dar priskaičiuoti 35 senieji pastatai, daugumoje sodybų tokių dar buvo po tris. Stebėtinai gerai buvo išlikę kai kurie senojo kaimo fragmentai. Dar tebeaugo keli senieji ąžuolai, sodinti gal dar XVIII amžiuje.

Tebepasakota apie Mėželių kaimavietės rytiniame pakraštyje esą buvusį senovinį kapinyną, šventvietę, apie ten augusius tris šventus ąžuolus. Gal iš tiesų senovėje šioje pakilumėlėje tarp pelkynų galėjo būti ne vien anuometinių gyventojų priebėga, bet ir vietinė šventvietė. Tiesa, panašiai pasakota ir apie netolimą Svencelę, kurios pats vardas („šventoji“) patvirtina ten buvus ypatingesnę vietą.

Dabartiniuose Mėželiuose išsiskiria išlikę buvusios Gerulių sodybos (praeityje didžiausios kaime) pastatai, tebestovintys kaimavietės pietiniame pakraštyje. Ilgojo tvarto šiauriniame raudonplyčiame fasade išliko statybos data „1895“ ir anuometinio savininko inicialai „KG“. Tą mūrinį tvartą tęsė molinė pastato dalis bei dar viena raudonplytė pietinė dalis. Tas per keliasdešimt metrų nusidriekęs senasis statinys liudija apie buvusių ūkių stambumą - čia būdavo laikoma dešimtys gyvulių.

Toje sodyboje tebestovėjo ir didžioji medinė klėtis - sandėlis, šiandien jau unikalus statinys. Beveik visos medinės klėtys (praeityje vadintos būdingiausiais lietuvininkų pastatais) buvo sunaikintos po 1944 metų. Visame Klaipėdos krašte dabar galima pamatyti vos porą (ir tai gan kuklių) medinių klėčių. Deja, tikrą - puošnią Mažosios Lietuvos medinę klėtį dabar tegalima išvysti šiandieninėje Lenkijoje - Olsztyneko liaudies architektūros muziejuje.

Mėželių šiaurvakariniame pakraštyje tebestovi buvusios stambesnės sodybos didysis molinis tvartas su fachverkiniu ertikiu - vaizdingas ir krašto pasiturintiems ūkiams būdingas statinys.

Lankytojai kaime dar pamatys kelis vaizdingus raudonplyčius bei medinius gyvenamuosius namus, įdomius senuosius ūkinius pastatus, išlikusią vingiuotą kaimo gatvelę.

Specialistams didžiausia Mėželių kaimo vertybė - neblogai (palyginti su padėtimi kituose Mažosios Lietuvos kaimuose) išlikusi savita kaimo struktūra (artima senoviniams baltiškiems kupetiniams kaimams), susiklosčiusi gan savaimingai. Nemažoje kaimo branduolio dalyje išliko tradicinė terpė - dešimties sodybų gan darnus junginys be ryškesnių svetimkūnių - naujadarų.

Mėželių kaimas dabar lengvai pasiekiamas - tereikia pasukti puskilometrį nuo asfaltuoto plento Klaipėda-Priekulė-Ventės ragas.

Atlikęs minėtus kaimo tyrimus, nustačiau, kad pagal savo tipiškumą, svarbumą ir retumą Mėželiai turėtų būti laikomi nacionalinio lygmens kultūros paveldo objektu, kaip XVII amžiaus ar dar senesnis laukininkų - žemdirbių bei pievininkų savitas kaimas su XIX amžiui ir XX amžiaus pradžiai ir Mažosios Lietuvos etnokultūriniam regionui būdingais pastatais.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 90-mečiui

Mokytojas Petras Mockevičius (1895–1922)

Gintaras LUČINSKAS, Alytus

Petras Mockevičius gimė 1895 m. spalio 19 d. Seinų apskrityje, Punsko valsčiuje, Vidugirių kaime, pasiturinčių ūkininkų šeimoje, buvo vyriausias sūnus. Šeimoje augo 3 broliai ir 3 seserys. Kad berniukas mėgsta mokytis ir yra gabus, pastebėta jau vaikystėje, kai jis namuose tėvų ir daraktoriaus slapta mokytas skaityti ir rašyti. Tėvai kiek galėdami stengėsi išleisti vaiką į mokslus. Apie 1905–1906 m. Petras Mockevičius pradėjo lankyti Punsko pradinę mokyklą. Čia mokėsi kelerius metus ir ją baigė. Prieš I pasaulinį karą mokėsi Seinų aukštesniojoje keturių klasių mokykloje. Gimęs ir augęs Dainavos pakraštyje, matydamas žmonių dvasinį skurdą, jis su draugais plėtė savo pažiūras. Už „Lietuvos ūkininko“ ir „Lietuvos žinių“ skaitymą, „Aušrinės“ idealų skleidimą, tiesos ieškojimą užsitraukė mokytojų ir mokyklos kapeliono nemalonę. Tačiau tarp draugų buvo mylimas ir gerbiamas. Mokykloje kartu su F. Saltonu buvo išrinktas moksleivių knygynėlio knygininku. Buvo gabus poezijai. Eilėraščius rašė vaikų „Šaltinėliui“ ir Vilniuje leidžiamiems lietuviškiems laikraščiams. 1914 m. gavo mokyklos baigimo atestatą. Tėvo silpna sveikata ir karo neramumai neleido mokslų tęsti toliau. Tačiau, kiek leido karo aplinkybės, dirbo švietimo ir kultūros darbą: slapta mokė Vidugirių ir aplinkinių kaimų vaikus skaityti, rašyti ir dainuoti, būdamas geras muzikantas smuiku jiems grieždavo. Taip pat mokė savo brolius ir seseris. Vaikščiodamas po gražius tėviškės šlaitų pušynus ir gojelius rašydavo eiles, kurios jam sekėsi, pradėjo piešti. Mėgo savo eilėraščius skaityti kitiems kaimo susirinkimuose ir renginiuose. Labai mėgo groti armonika ir dainuoti tiek su vaikais, tiek ir su suaugusiais ar senais. Su broliu Vincu grodavo apylinkės vakaronėse ir vestuvėse. Esant reikalui, negailėjo balso išlydint mirusiuosius į amžino poilsio vietą.

Lazdijų gyventojai, 1920 m.

Lazdijų valsčiaus Rudaminos pradinė mokykla, 1920 m.

Seinų aps. komendantūros tarnautojai, Seinai, 1919 m.

Frontui nusikėlus už Vilniaus, likę Seinuose inteligentai ir kunigai pradėjo lietuvių vaikams steigti mokyklas. 1916 m. pavasarį buvo įskųstas ir išvežtas į Vokietiją Seinų lietuvių mokyklos mokytojas. Naujais mokslo metais rudenį mokytojauti į Seinus buvo pakviestas Petras Mockevičius. Turėdamas pašaukimą, jis atsidavė mokyklos darbui. Tačiau sunkios darbo sąlygos, okupantų priespauda, vokiečių pastangos per prievartą įrašyti mokyklos dienotvarkėn vokiečių kalbos pamokas gniuždė jauno idealisto dvasią ir turėjo įtakos jo sveikatai, kuo jis ir skundėsi 1917 m. vasarą Seinuose vokiečių surengtuose mokytojams kursuose, kuriuos lankė 25 asmenys. Nebepakęsdamas nuolatinių intrigų, Petras Mockevičius Lumbiuose, netoli Seinų, suorganizavo naują mokyklą, kur kaime mažiau persekiojamas galėjo ramiau dirbti ir atiduoti savo jėgas tęsiamam mokyklos darbui. Tačiau neilgai jis dirbo įkurtoje mokykloje. Mirus tėvui, 1918 m. sausio mėn. mėgiamą darbą teko nutraukti, nes reikėjo rūpintis tėviškės ūkiu bei jaunesniais broliais ir seserimis. Net ir dirbdamas ūkyje rinko žinias, domėjosi įvykiais, bendravo su iš Rusijos grįžtančiais kraštiečiais. Žlugus vokiečių galybei, atsivėrė naujo gyvenimo perspektyvos, atsirado nauji darbai.

1918 m. Seinų krašte pradėjus kurtis pirmosioms savivaldybėms, kuriantis pirmiesiems savanorių būriams, tvirtėjant šalies valdžios pirmosioms įstaigoms, Petras Mockevičius palaikė ryšį tarp jų ir kaimo žmonių, savo draugų širdyse žadino nepriklausomybės siekius, negailėdamas jėgų visur pirmutinis klojo naujo gyvenimo pamatus. Jis dirbo organizacinį darbą visose srityse, o ypač krašto gynime ir kultūros reikaluose, vienas pirmųjų organizavo gyventojų apsaugą (pilietinę miliciją), savanorius, partizanus ir šaulius, kuriems priklausė daug krašto jaunuolių. Nuo 1919 m. Petras Mockevičius priklausė Lietuvos šaulių sąjungai. Kartu su Antanu Pečiuliu (A. Pečiulis 1922 m. rugpjūčio 25 d. mirė Kaune nuo dizinterijos – aut. past.), taip pat buvusiu mokytoju, buvo suorganizavę šaulių partizanų skyrių. Petras Mockevičius buvo šio skyriaus sekretorius, vėliau – Seinų skyriaus valdybos narys. Rengė vakarus, kurių metu rinko aukas krašto gynimo reikalams, skaitė paskaitas, žadinančias patriotinius jausmus, kurstančias Tėvynės meilės ugnį.

Tačiau 1919 m. rugpjūčio pabaigoje buvo sudrumsta ramybė, kai lenkų kariai ir partizanai užėmė Seinus, jų apylinkes. Kartu ir Petro tėviškė buvo atskirta neperžengiama linija nuo visos likusios Lietuvos. Nežiūrint gresiančio pavojaus, Petras Mockevičius neapleido lenkų okupuoto krašto, jausdamas, kad čia jis reikalingas, kad negalima palikti savo krašto žmonių likimo valiai. Tačiau nedraugiškais žvilgsniais jį sekiojo nauji šeimininkai ir kiekvieną kartą ieškodami priekabių norėjo įrodyti, kad jis čia nereikalingas, kaip jų neapkenčiamas kiekvienas šviesesnis lietuvis, kad be jo jiems būtų laisvesnės rankos. Tačiau Petras neišsigando, nemetė savo darbo ir būdamas tarpininku tarp laisvosios Lietuvos, telkė apie save vyrus, trokštančius išsivadavimo, ugdė viltį kada nors sulaukti šviesesnių laikų. Lenkų valdžiai jis kasdien kėlė vis daugiau įtarimų ir darėsi nekenčiamas. Deveciškėje ir Vidugiriuose dingo lenkų kareivių šautuvai, šoviniai, vieną naktį paslaptingai išnyko kulkosvaidis. Kaltė krito ant Petro Mockevičiaus, nes tik jis galėjo būti tų įvykių kaltininkas ar sumanytojas. Lenkai pradėjo šnairuoti į jį, įtardami, lyg jis palaikąs santykius su „Kauno Lietuva“, išgamos pradėjo skųsti, prasidėjo persekiojimai – teko gyventi daržinėje, slapstytis šiauduose, o galiausiai reikėjo bėgti į laisvą Lietuvą per demarkacinę liniją.

Petras Mockevičius apsigyveno pafrontės miestelyje – Lazdijuose, kur buvo persikėlusi visa Seinų apskrities valdžia ir steigėsi kitos įstaigos. Lenkams okupavus Seinų kraštą, apskrities iždinė buvo perkelta į Kauną. Apskrities gyventojams visais piniginiais reikalais teko važinėti į Marijampolę. Padėtis buvo labai sunki, ir niekas pafrontėn iždininkauti nenorėjo eiti. Tada Seinų apskrities valdybos narys, Vidugirių kaimo žmogus Antanas Pečiulis nusprendė atgaivinti apskrities iždinę Lazdijuose, o jam padėti pasiryžo draugas Petras Mockevičius. Abudu, būdami to krašto žmonės, visaip stengėsi būti lietuvių valstybės tarnautojai tikra to žodžio prasme. Žinodami vietos sąlygas, dzūkai patys steigė savo krašto administraciją. P. Mockevičius nuo 1920 m. vasario 1 d. dirbo valstybinėje iždinėje raštvedžiu, o nuo 1920 m. lapkričio 1 d. iki 1922 m. vasario 1 d. – sąskaitininku. Jis aktyviai dalyvavo įvairių organizacijų veikloje, daug prisidėjo telkiant ir stiprinant šaulių, kurie visada buvo pasiruošę ginklu priešintis į kraštą besiveržiantiems priešams, gretas, dalyvavo ne vienoje jų akcijoje.

Vieną šaltą lietingą rudens naktį Seinų apskrities karo komendantas atbėgęs prižadino ir pranešė, kad Kapčiamiesčio–Veisiejų kryptimi lenkų kariai labai spaudžia Lietuvos kariuomenę. Iškilo pavojus, kad bus apsupti Lazdijai. Įsakė kuo skubiau surinkti apylinkės kaimuose gyvenančius šaulius ir partizanus, ir prireikus stoti į kovą kartu su mūsų kareiviais prieš puolančiuosius. Petras šią užduotį atliko labai greitai ir rūpestingai: naktį skubiai apjojo kaimus, ir vyrai tuoj buvo sukviesti. Bet tą kartą neteko dalyvauti susirėmime, nes įsibrovėliai lenkai mūsų kareivių buvo atmušti.

Kai valstybinėje iždinėje situacija pagerėjo, Petras Mockevičius grįžo prie pamėgto darbo. Lazdijų pradinėje mokykloje mokinių sparčiai gausėjant, 1922 m. pradžioje buvo įsteigta antra pradinė mokykla, kurios vedėju nuo vasario 1 d. paskirtas P. Mockevičius. Jis grįžo ir prie savo pomėgio – literatūros. Iki vėlumos jo kambaryje degdavo žiburys – jis, studijuodamas savo pamėgtuosius Gogolį, Puškiną ir ypač Lermontovą, rengėsi literatūros darbui. Savo raštų, be keliolikos eilėraščių, išspausdintų dar prieš karą „Aušrinėje“, „Šaltinėlyje“, bei eilėraščių ir korespondencijų, išspausdintų Amerikos lietuvių laikraščiuose, „Trimite“ ir „Tėvynės Sarge“, niekam nerodė. Jis nemėgo girtis, nes nelaikė to rimtu darbu, tačiau kaip literatūros mėgėjas buvo subūręs būrelį bendraminčių. Petro kambarys visada būdavo vieta įvairiems susirinkimams, pasitarimams, pasikalbėjimams. Dauguma žinojo ankštą jo kambarėlį su vienu langu, kur stalas visada buvo apkrautas knygomis, įvairiomis literatūros naujienomis, laikraščiais, o kampe padėta kariškų šautuvų ir šovinių dėžė bei Petro smuikas.

Petras Mockevičius priklausė Lietuvos šaulių sąjungai, buvo Seinų skyriaus valdybos narys, todėl dažniausiai jo kambarėlyje vykdavo skyriaus konferencijos ir valdybos posėdžiai, kuriuose jis atsakingai pirmininkaudavo.

Tęsinys kitame numeryje

Komentarai, nuomonės, diskusijos, problemos

Augijaus arklidės

Viktoras JENCIUS-BUTAUTAS, Rokiškis

Tęsinys. Pradžia Nr. 8

AB „Alvito žemdirbys“ privatizuoja vandens telkinį

AB „Alvito žemdirbys“ savo vardu svetimoje žemėje užregistravo vandens telkinį, kokiu pagrindu, neaišku. Tiesiog pavadino jį baseinu. Taip pat užregistravo asfalto aikšteles, kurių įsigijimo dokumentų Vilkaviškio savivaldybei nepateikė ir negalėjo pateikti, nes jų nebuvo VĮ „Alvito žemdirbys“ 1995 metų balanse. Taip globojama AB „Alvito žemdirbys“, neturėdama žemės nuosavybės, toliau tęsė dar sovietų pradėtą svetimo turto užgrobimo akciją.

Demarkacinė linija arba tvorų statymo Suvalkijoje ypatumai

Kas yra demarkacinė linija, lietuviai gerai žino. Tarp Lietuvos ir Lenkijos XX amžiaus pirmoje pusėje jų buvo keturios. Paskutinioji demarkacinė linija 1920 kovo 15 d. Vilnių - Lietuvos sostinę - paliko Lenkijai. Ši paskutinioji demarkacinė linija išnyko tik II pasauliniam karui prasidėjus. Sovietų okupacijos metu tokių demarkacinių linijų prikurta kur kas daugiau, tai sudarė sąlygas negrąžinti žemės teisėtam savininkui arba sukūrė prielaidas neleisti disponuoti atkurta nuosavybe. Sugrąžinta žeme T. Stomma, D. Malinausko anūkas taip ir negalėjo disponuoti, nes AB „Alvito žemdirbys“, vadovaujama Vytauto Rakausko, nematė reikalo susirinkti savo tvoras nuo svetimos žemės. Ir riogso AB „Alvito žemdirbys“ tvoros iki šiol jai nepriklausančioje žemėje. Nereaguoja AB „Alvito žemdirbys“ ir į seniūnijos raginimus nukelti tvoras, vis ruošiasi servituto, kuris suteikia teisę privažiuoti prie pastatų, šiandien registruotų jos vardu, ribas tikslinti. Negalėjo T. Stomma patekti į savo žemės valdas, laisvai judėti savo žeme ir net patekti į savo sodą negalėjo. Vienaip ar kitaip, sovietmečiu, o gal kiek vėliau pastatyta tvora tapo demarkacine linija, už kurios esanti privati žemė staiga tapo AB „Alvito žemdirbys“ teritorija. Ten gali patekti tik „furos“ iš Rusijos ir gražia eilute čia išsirikiuoti. Ką jos čia veikia, nesunku numanyti.

Teritorija - nauja nuosavybės forma Suvalkijoje

Nuo to laiko, kai iš Lietuvos išėjo paskutinis sovietinis kareivis, žemė yra privati nuosavybė. Tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys žeme naudotis gali tik turėdami jos nuosavybės dokumentus arba nuomos sutartis su žemės savininku. Tačiau civilizuotos Europos normos AB „Alvito žemdirbys“ negalioja. Per keliolika metų Vytautas Rakauskas taip ir nesugebėjo sudaryti sutarties dėl žemės nuomos su žemės savininkais. Stebina ir tai, kad V. Rakauskas iki šios dienos nesuvokia, kad visos sutartys sudaromos savanoriškai ir todėl mano, kad jis gali nurodyti nuomos kainą žemės savininkui. Kadangi nuomos sutarties su žemės savininku iki šios dienos nėra, todėl AB „Alvito žemdirbys“ teliko viena išeitis - padedant Marijampolės viršininko administracijai sukurti naują nuosavybės formą, kuri įvardijama kaip teritorija. Matyt, todėl Marijampolės apskrities viršininko administracija savo rašte konstatuoja, kad „teritorijoje, kurią naudoja AB „Alvito žemdirbys“, yra sandėliuojamos įvairios medžiagos, nes įmonė vykdo veiklą, todėl minėta teritorija buvo ir privalo būti aptverta, rakinama ir saugoma“. G. Urbšio įmonė sandėliuoja medieną tiek vienoje, tiek kitoje tvoros pusėje, vienu žodžiu, disponuoja svetimu turtu kaip savo. Niekas nekreipia dėmesio į savininko teises, kad negali patekti į savo sodą, kad jo pieva niokojama miškovežiais, kad negali nušienauti teritorijos, dėl ko vėliau turi aiškintis priešgaisrinei tarnybai. Atvykus priešgaisrinei tarnybai tikrinti skundų dėl žemės savininko nenušienautų pievų, spynų ant AB „Alvito žemdirbys“ vartų nelieka, o jai išvykus, vėl užkabinamos. Marijampolės apskrities viršininko administracija pagaliau pripažino, kad ant vartų kabo spynos ir savininkas jokių teisių savo žemėje neturi. Kitoje pusėje tvoros savo rąstus sandėliuoja G. Urbšio įmonė - savininkui savos žemės ir nebeliko.

Įteisinus naują nuosavybės formą - teritoriją ir, matyt, suderinus šią idėją su socialdemokratinės orientacijos tuometine Marijampolės viršininko administracija, buvo pratęstos sovietmečio savavališkų statybų tradicijos. Ėmėsi darbo AB „Alvito žemdirbys“ iš peties, pastatė svetimoje žemėje pavėsinę, prieangį, pjuvenų sandėlį su ciklonu, visą eilę tvorų, dalį jų net nekilnojamo turto registre sugebėjo įregistruoti atgaline data. Kaip nelegalūs senųjų Alvito dvaro karvidžių priestatai virto vieninga 1908 metų statyba, lieka neaišku. Kiekvieno savavališko statinio likvidavimo istorija yra verta Homero plunksnos. 1908 metais statytų karvidžių pasakiškas ploto didėjimas turėtų sudominti prokuratūrą, kuri privalo ginti viešą interesą, tai yra sovietų nacionalizuoto turto nuosavybės atstatymą, nes būtent dėl ploto padidėjimo T. Stomma negali atgauti jo seneliui priklausiusių Alvito dvaro karvidžių.

AB „Alvito žemdirbys“, neturėdama žemės nuosavybės, svetimoje žemėje stato tvoras kada ir kur nori. Tokią jos veiklą pateisina Marijampolės apskrities viršininko administracija. AB „Alvito žemdirbys“ turi tik kelio servitutą, kad galėtų privažiuoti prie savo pastatų svetima žeme. Civilizuotame pasaulyje gamybos tikslams žemė yra perkama arba nuomojama. AB „Alvito žemdirbys“ nei perka, nei nuomoja, tiesiog užgrobė svetimą žemę ir naudoja savo tikslams.

Nelegalus prieangis

Vilkaviškyje dar tarpukaryje buvo baudžiami savavališkų statybų mėgėjai. Laikraštis „Suvalkų kraštas“ 1938 metais rašė, kad apylinkės teismas nubaudė žinomą vilkaviškietį K. Melniką 100 Lt už statymą be leidimo lentinio priebučio prie savo mūrinio namo.[3] Dabar, matyt, niekas baudų jau nebeskiria.

AB „Alvito žemdirbys“ ir G. Urbšio įmonė pasidalino gamybos sferomis, prireikė perdalyti ir svetimą žemės sklypą, prireikė ir naujo įėjimo į pastatą. Senas įėjimas netiko, todėl nusprendė naujas duris padaryti ir prieangį joms pastatyti. Kaip tarė, taip ir padarė, tik projektą pamiršo paruošti ir žemės savininko sutikimą gauti.

Komunistai ir nauji okupantai vokiečiai taipogi mažai paisė savininkų norų - 1941 metų pavasarį Donatas Malinauskas su žmona ir dviem ligotomis seserimis buvo išmestas iš dvaro, laikiną prieglobstį iki tremties į Altajų surado tada Malinauskai Tysliavos sodyboje.

Vokiečiai buvo gailestingesni už Vilkaviškio socialdemokratus

Vokiečiai nieko neklausdami užėmė pusę gyvenamojo pastato, karvidėje įrengė rusų belaisvių stovyklą, Malinausko dukteriai Marijai Malinauskaitei-Stommienei ir jos vyrui Viktorui grąžino sovietų nusavintą spirito varyklą.

Vokiečiai pasirodė gailestingesni už dabartinį Vilkaviškio merą socialdemokratą Algirdą Bogušinską. Šis jau penkti metai nenori priimti sprendimo dėl nuosavybės atstatymo T. Stommai.

Tadas Stomma dar prisimena, kaip jis su pusbroliu ir Vilkaviškio gydytojo Šapyro sūnumi, tėvų lieptas, nešdavo maistą rusų karo belaisviams. Malinausko duktė Marija iki pat gyvenimo pabaigos pasakojo apie vietinių žmonių geraširdiškumą, juk visi žinojo kad Žora yra sušaudyto kartu su kitais žydais 1943 metais Vilkaviškio daktaro Šapyro sūnus, bet to vokiečiams neišdavė. Karo pabaigoje Žorą pasiėmė giminės iš Baltarusijos, jo tolimesnis likimas T. Stommai nežinomas.

Stogelis po nugriovimo

Uzrakinti vartai, už kurių - privati žemė. Čia patenka tik gaisrininkai, bet ne žemės savininkas

Prieangio griovimo komedija

Visko matė senosios Alvito karvidžių sienos: ir rusų belaisvių kančias, ir lietuvių vilkstines, bėgančias nuo sovietinio rojaus. Tačiau šiuo metu vyksta dar nematytos komedijos. Dėl savavališkai pastatyto priestato prie buvusių Alvito dvaro karvidžių buvo kreiptasi į aplinkos ministrą. Ministerija pavedė reikalą ištirti Marijampolės apskrities viršininko administracijai. Tyrė S. Kurtinaitis, tas pats, kuris 1995 metais ruošė Vilkaviškio mero potvarkį, kaip išimties tvarka registruoti AB „Alvito žemdirbys“ vardu nelegalius priestatus. S. Kurtinaitis nustatė, kad reikalaujamas nugriauti priestatas viso labo tėra stogelis virš įėjimo į pastatą ir jam įrengti žemės savininko sutikimo nereikia.[4] Jeigu skaitytojas pažvelgs į nuotrauką, tai neteks žado - nieko sau stogelis, kuriam pastatyti leidimo nereikia, kai dabar visi žino, kad net šuns būdos be leidimo nepastatysi.

Pakartotinas kreipimasis dėl vadinamojo „stogelio“ į Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją teikė pagrįstų vilčių, nes buvo konstatuota, jog „iš pareiškėjo pateiktos nuotraukos matyti, kad įrengti laiptai su stogeliu, kurio laikančios konstrukcijos remiasi į žemę, padidina sklypo užstatymo plotą“.[5] Marijampolės apskrities viršininko administracija konstatavo, kad gavo UAB „Alvito žemdirbys“ direktoriaus paaiškinimą apie nugriautą stoginę bei medinius laiptus. Tačiau viltys išblėso, nes iš tikrųjų niekas net nemanė laiptų likviduoti ir nugriauti. Jie kaip stovėjo, taip ir liko stovėti svetimoje žemėje.

Laiptai, kurių be krano nepajudinsi, viso labo tik laisvai padėta konstrukcija

Kadangi prieangio nugriovimas buvo akivaizdus melas, todėl Marijampolės apskrities viršininko administracija vėliau iškėlė kitą versiją, tai yra „stogelio prie įėjimo į pastatą atraminės konstrukcijos panaikintos, pristatomi mediniai laiptai laisvai padėti ant asfaltbetonio aikštelės prie pastato sienos, pamatų ar kitų tvirtai sujungtų su žeme konstrukcijų nėra“. Keisčiausia, kad tokiems sofistiniams išvedžiojimams pritarė ir Aplinkos ministerija. Ji konstatavo, kad laiptų aikštelė viso labo tėra „pastato dalis, reikalinga saugiai patekti pro duris į pastatą ir vienas iš esminių statinio reikalavimų“. Ką bekalbėti, kai žinybos, atsakingos už nelegalių statybų likvidavimą, pradeda rūpintis jas vykdančių asmenų saugumu vietoj to, kad nurodytų: gauti leidimą kapitalinėje sienoje durims įsirengti. Ir nebereikėtų sofistinių išvedžiojimų apie laisvai stumdomus laiptus. Savininkas gali tik guostis, kad V. Rakauskas su G. Urbšiu nesugalvojo į pastatą patekti per stogą, tada būtų reikėję žymiai didesnių laisvai stumdomų laiptų. Šioje istorijoje taškas dar nepadėtas.

---

[1]Algimanto Greimo pasirašytas raštas 2002 03 22 Nr. 010-01-10/469. Viktoro Jenciaus – Butauto asmeninis archyvas.

[2]Registrų įmonės 2009 01 15 Nr. (2070/08)S – 171 raštas. Viktoro Jenciaus – Butauto archyvas.

[3]Vilkaviškis. Suvalkų kraštas 1938 01 15 Nr. 2(5).

[4]Marijampolės viršininko administracijos raštas Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos. 2008 06 25 Nr. SD -9-1597.

[5]Lietuvos respublikos Aplinkos ministerijos raštas 2008 08 05 Nr. (1-19) - D8 - 6867

Tęsinys kitame numeryje

Lietuvos bažnyčios istorija

Kunigas Vladas Jezukevičius (1886 VII 27-1959 V 16)

Dr. Mindaugas BLOZNELIS, Kaunas

Šių metų gegužės 16 d. sukanka penkiasdešimt metų nuo kunigo Vlado Jezukevičiaus mirties. Jo darbai ir gyvenimas glaudžiai susijęs su Vilniaus lietuvių visuomenine bei kultūrine veikla. Kun. V. Jezukevičiaus pavardę randame daugelyje „Vilniaus Golgotos“ knygoje išspausdintų nuotraukų, istoriko Adolfo Šapokos „Lietuvos istorijoje“, daugelyje kitų publikacijų, susijusių su Vilniaus lietuvių veikla dar caro ar vėliau - vokiečių ir lenkų okupacijos metais. Apie jį rašoma Lietuviškoje enciklopedijoje (prieškarinėje), Lietuvių enciklopedijoje, leistoje Bostone. Deja, yra užmirštas paminėti dabartinėje Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje.

Būsimo kunigo mokslai

Vladas Jezukevičius gimė 1886 m. liepos 27 d. Marcinkonyse, patriarchalinėje šeimoje. Jo senelis buvo rinktas teisėju. Iš jo ir paveldėjo pravardę Sandziulis, susijusią su teisėjo pareigomis. Ją kartais naudojo kaip literatūrinį slapyvardį. Jauniausiam iš trijų sūnų tėvas paskyręs bites, kurios buvo išmėtytos po visą mišką „dravėse“, medžioklę ir kitus miško darbus. Kun. V. Jezukevičiaus tėvas Jonas buvęs mylimiausias teisėjo vaikas, todėl kai Jonui patiko daili beturtė Zervynų kaimo našlaitė, viena tarp penkių brolių, ji atėjo visai be kraičio, nors atsinešė tvirtą bei valingą būdą. Būtent tai ir lėmė, kad Vladas buvo mokomas – iš pradžių Marcinkonių mokykloje, o Merkinėje išlaikęs mokyklos baigimo egzaminus (ten rinkdavosi egzaminų komisija), Vilniuje privačiai pasiruošė keturių klasių egzaminams (tai buvo pigiau negu gimnazija), kuriuos išlaikęs įstojo į Vilniaus kunigų seminariją.

Vladas buvo religingas jaunuolis, ir kunigų seminarija buvo jo pašaukimas. Seminarijoje mokė lenkų kalba - tai gerokai apsunkino mokslą. V. Jezukevičius pasižymėjo gabumu ir darbštumu, seminarijos vadovybė jį vertino už uolumą bei pamaldumą - jis mėgdavo vienas likti bažnyčioje, melstis ir mediuoti. Polinkis mistikai išliko visą gyvenimą. Seminarijoje artimas jo bičiulis buvo drauge mokęsis Liudas Gira (tuomet dar klierikas Liudas). Jie drauge atostogaudavo Marcinkonyse, pas Vlado tėvus. L. Gira nebuvo iš labai pamaldžių, ir būsimo kun. V. Jezukevičiaus mama piktindavosi prisiminusi, kaip jaunasis „kunigėlis“, nusimetęs sutaną, sutemus iššokęs per langą, eidavo į kaimo vakarones... L. Gira kunigų seminarijos nebaigė.

1909 m. liepos 8 d. V. Jezukevičius Vilniuje buvo įšventintas kunigu. Kun. Nikodemas Švogžlys-Milžinas, labai mėgęs ir gerbęs gerokai už save vyresnį kunigą V. Jezukevičių, teigė, kad šis buvęs paskirtas vikaru į Vilniaus Kalvarijų bažnyčią.

Kun. V. Jezukevičiaus darbai

Vilniaus Kalvarijų bažnyčia garsėjo savo Kalvarijomis, į kurias maldininkai keliavo iš visų Vilniaus vyskupijos parapijų - su vėliavomis, giesmėmis. Tačiau nors dauguma parapijų buvo lietuviškos, kelyje giedodavo lietuviškai, atvykus į Vilnių, Kalvarijų bažnyčioje tekdavo giedoti lenkiškai. Kun. N. Švogžlys tvirtino, kad būtent jaunasis vikaras V. Jezukevičius įvedęs ir lietuvių kalbą, pasitikdamas lietuviškai giedančius.

Galbūt dėl to, galbūt ir dėl kitų priežasčių po metų kun. V. Jezukevičius buvo nukeltas į nuošalią Gervėčių parapiją. Jo paties teigimu, Gervėčiuose buvo ypač susipratę ir aktyvūs lietuviai, kurie galutinai įtvirtino jo lietuvišką nusiteikimą.

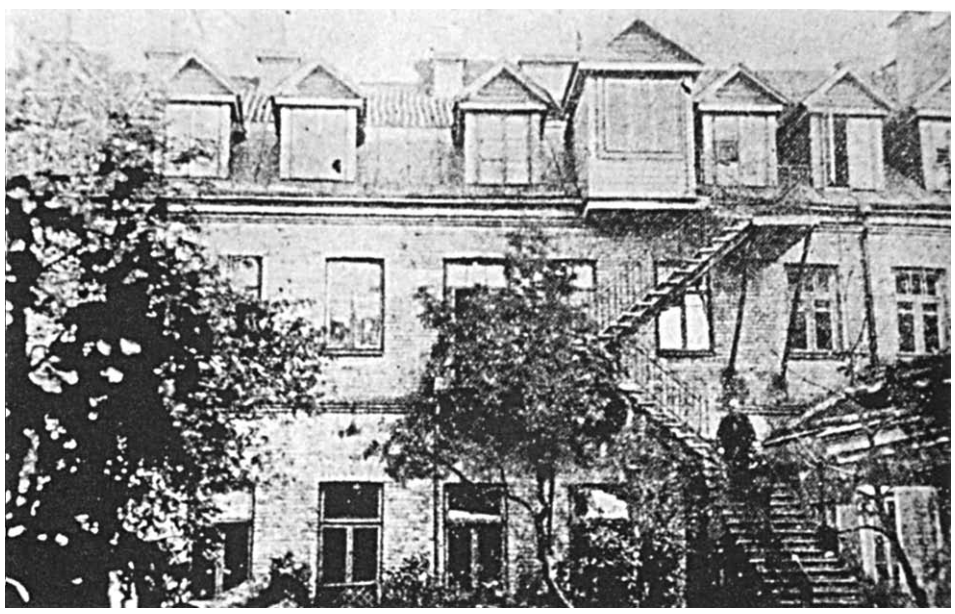
Kun. Petras Kraujalis Vilniuje leido katalikišką laikraštį „Aušra“, į kurį iš Gervėčių pradėjo siųsti korespondencijas ir jaunasis vikaras. Ten buvo pradėtos laikyti lietuviškos pamaldos bažnyčioje.

1911 m. kun. Vladas Jezukevičius buvo nukeltas vikaru į Molėtus. Ir čia pradėtos laikyti lietuviškos pamaldos, nors žinantys to meto aplinką galėjo suvokti iškilusius sunkumus. Molėtuose kun. V. Jezukevičius išvystė plačią Blaivybės draugijos veiklą. Tiesa, kunigas Vladas buvo labai gero būdo, muzikalus, gražiai giedojo - turėjo gerą balsą, ir tai padėdavo užglaistyti kilusius konfliktus.

Kai kun. Juozapas Kukta ieškojo į savo vietą rektoriaus Šv. Mikalojaus bažnyčioje, kun. P. Kraujalis pasiūlė skirti kun. V. Jezukevičių, kuriam numatė perduoti ir „Aušros“ leidimą. Atvykus kun. V. Jezukevičiui į Vilnių (1912 m.), teko rūpintis parapijos pastato statyba. Caro laikais katalikų bendruomenei statybos buvo labai varžomos, tad ši statyba buvo vykdoma pastačius dviejų aukštų mūrinį pastatą su mansardomis vietoje buvusio vienaukščio. Apatinėje dalyje buvo įrengta didelė salė ir scena. Šio pastato statybai buvo gauta 10 000 rub. paskola. Statybą rėmė mecenatai - kunigaikštienė Magdalena Radvilienė ir kt. 1913 m. skolų padengimą per penkerius metus laidavo 45 kunigai lietuviai, kurių sąrašas saugomas bažnyčios archyve.

Kun. P. Kraujalis jaunajam rektoriui perdavė „Aušros“ leidimą.

Kaip prisimindavo pats kun. V. Jezukevičius, lietuviško laikraščio leidyba anuometiniame Vilniuje vyko labai

Šv. Mikalojaus parapijos namai su sale susirinkimams ir klebonija. 1928 m.

Lietuvių draugijos nukentėjusiems nuo karo šelpti Centro Komitetas Vilniuje, 1923 m. Sėdi (iš kairės): A. Žebrauskaitė, kun. A. Stankevičius, dr. Jonas Basanavičius, dr. V. Alseikienė ir kun. Pranas Bieliauskas. Stovi: dr. Jurgis Šlapelis, kun. Petras Kraujalis, kun. Vladas Jezukevičius

sudėtingai Dauguma lietuvių buvo nepasiturintys ir lėšų leidimui nepakakdavo. Lenkai lietuviško laikraščio nepalaikė, bet senamiesčio kunigas gerai sutarė su žydais, kurie apmokėdami skelbimus palaikė lietuviško laikraščio leidimą. Apie leidybinę veiklą rašo taip pat V. Petkus: „Prasidėjus pirmam pasauliniam karui Mikalojaus bažnyčios rektoriumi buvo kunigas Vladas Jezukevičius. Jam teko būti rektoriumi pačiu sunkiausiu metu: 1912-1924 m. Tuo laikotarpiu Vilniuje pasikeitė 10 valdžių. Rektorius globoja prie bažnyčios susibūrusius lietuvių katalikiškos spaudos darbuotojus, ypač „Aušros“ (1911-1919), kurią leido kunigų V. Mirono, A. Petrulio ir J. Novicko vadovaujama bendrovė. Redagavo kunigai P. Kraujalis ir J. Bakšys“ .

Lietuvių komiteto nukentėjusiems nuo karo šelpti veikla

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, į Vilnių pradėjo plūsti bėgliai. Iš pradžių, esant nedaug pabėgėlių, jie glaudėsi Šv. Mikalojaus parapijos namuose. Kun. V. Jezukevičius drauge su Viktorija Landsbergiene (Gabrieliaus Landsbergio-Žemkalnio žmona) ir buvusiu Dūmos nariu A. Bulota išrūpino iš Vilniaus karo srities vadovybės leidimą steigti Lietuvių komitetą nukentėjusiems nuo karo šelpti. Šv. Mikalojaus parapijos salėje buvo sukviestas susirinkimas, kuriame dalyvavo 44 asmenys“, - savo atsiminimuose rašo Martynas Yčas. Didžiausios paramos Lietuvių Komitetas susilaukė iš galingiausios Rusijos organizacijos karo pabėgėliams šelpti, kuri susikūrė Petrapilyje Didžiosios kunigaikštytės Tatjanos vardu .

Vilniaus gubernatorius Veriovkinas buvo paskirtas šio komiteto Vilniaus skyriaus pirmininku. Vilniaus Lietuvių Komitetui atstovavo adv. V. Bulota, Emilija Vileišienė, kun. Vl. Jezuevičius ir D. Malinauskas. Po kiek laiko Gubernatorius Veriovkinas gavo telegramą iš Petrapilio, kad Vilniaus skyrius carienės patvirtintas ir jau paskirta pašalpa po 15000 rub. kas mėnesį, iš kurių 10000 rub. lietuvių organizacijoms.

Vokiečiams užėmus Vilnių Lietuvių komitetas tapo Lietuvių draugijos nukentėjusiems nuo karo šelpti Centro Komitetu, kuriame svarbų vaidmenį atliko kun. Vl. Jezukevičius steigiant našlaičių prieglaudas, mokyklas ir padedant pabėgėliams. Vėliau Komitetas, kaip vienintelė tada pastovi ir veikli lietuvių organizacija, atliko ir didelį valstybės kuriamąjį darbą, pastebi A. Šapoka.

Kun.V. Jezukevičiaus įrengta Šv. Mikalojaus parapijos salė tapo savotišku lietuviškos veiklos centru. Čia buvo renkamasi aptarti aktualiausias lietuviškos veiklos problemas, čia buvo švenčiamos įvairios šventės, čia rinkdavosi pasilinksminti jaunimas, nes jaunas ir veiklus klebonas visus svetingai sutikdavo.

Kun. V. Jezukevičius pabėgėliams vaikams organizavo našlaičių prieglaudas, aprūpindavo lėšomis, patalpomis, maistu. Apie jo nuoširdų rūpestį vaikais pasakojo P. Makarevičienė, jį drauge su mokiniais matome J. Drėmos išlaikytose mokyklos nuotraukose.

Tose senose nuotraukose drauge su kun. V. Jezukevičiumi galima pamatyti ir jo seserį mokytoją Oną Jezukevičiūtę, kuri atvykusi į Vilnių šeimininkauti broliui, Vilniuje baigė mokytojų kursus, dirbo mokytoja ir taip pat buvo įsitraukusi į Vilniaus lietuvių veiklą, dalyvavo „Ryto“ draugijoje, kurios valdybos narys buvo kun. V. Jezukevičius. Ji mokėjo groti ir drauge su Marcele Kubiliūte bei kitomis jaunomis Vilniaus lietuvaitėmis ruošdavo įvairius renginius parapijos namuose.

Prisiminimai apie kun. V. Jezukevičių

Vladas Nosevičius, susitikus Vilkijoje pas kunigą J. Fabijanską, kalbėdamas apie savo jaunystės dienas Vilniuje (jis ten mokėsi, gyveno pas bažnyčią aptarnavusią davatkėlę Šv. Mikalojaus parapijos namuose), prisiminė ir kleboną kun. V. Jezukevičių. Rytais mokinukas patarnaudavęs bažnyčioje, todėl jautėsi šeimininkas jos šventoriuje. Rudenį ten prikrisdavo kaštonų - vaikams didelis turtas. Aplink gyveno žydai, ir jų vaikai taip pat atbėgdavo į šventorių kaštonų. Vladukas ginė juos iš ten kaip nekrikštus ir reikalaudavo, kad jie žegnotųsi. Tai pastebėjęs klebonas labai jį išbarė, primindamas, kad visi žmonės yra to paties Dievo vaikai, liepė atsiprašyti ir daugiau nebevaikyti. Kitą sykį jie su vaikais šventoriuje žaidė sviediniu ir išdaužė vieną iš bažnyčios vitražinių langų. Labai išsigando ir niekam nieko nesakė. Ryte, patarnaujant šv. Mišioms, klebonas pastebėjo skylę lange. Vladukui teko prisipažinti. Klebonas tik perspėjo, kad toks langas kainuoja labai brangiai ir prašė pažadėti daugiau šventoriuje sviediniu nežaisti, tą drausti ir kitiems vaikams.

Sutarus su kun. V. Jezukevičiumi, Šv. Mikalojaus bažnyčioje vykdavo pamaldos gudiškai, kurias ruošdavo žinomas gudų atgimimo žadintojas kunigas Stankevičius. Čia susibūrė ir gudų tautiniam atgimimui pasišventęs branduolys.

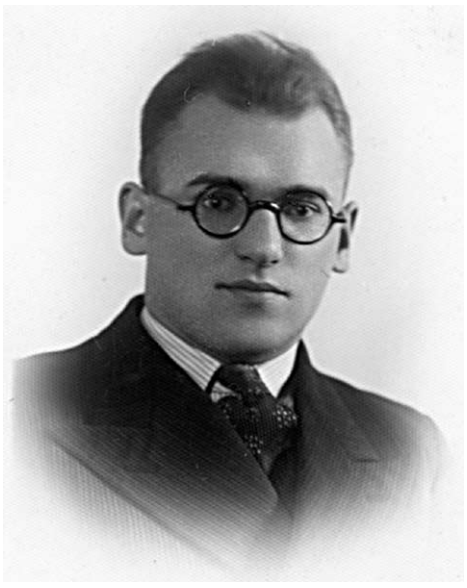
Kun. V. Jezukevičius pirmiausiai buvo kunigas - pastoracijos darbą laikė pagrindine savo pareiga. Jo rūpesčiu iš Vilniaus arkivyskupo Jurgio Matulaičio buvo gauta teisė Šv. Mikalojaus bažnyčiai teikti pastoracines paslaugas visiems Vilniaus lietuviams, nepriklausomai nuo parapijos, kurioje jie gyveno (šiaip privalu tai atlikti tik savo parapijoje, pvz., krikštynos, laidotuvės ir pan.). Taigi Šv. Mikalojaus bažnyčia tapo visų Vilniaus lietuvių bendra parapijos bažnyčia. Arkivyskupas J. Matulaitis dažnai čia laikydavo pamaldas.

Tęsinys kitame numeryje

Lietuvos istorikai

Istorikas Bronius Dundulis

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ, Šiaulių universitetas

B. Dundulis. 1935 m.

Kupiškio kraštas išugdė nemaža žmonių, dirbusių įvairiose srityse ir garsinusių gimtinę bei visą Lietuvą. Jų buvo ir Gyvakarų kaime (priklausė Salamiesčio parapijai). Paminėsime du: bažnyčių statytoją prelatą Povilą Pukį (1883 12 12–1913 05 26–1964), kurio 125-osios gimimo metinės praėjo gana tyliai ir jo sesers Paulinos sūnų istoriką Bronių Dundulį (1909 11 26–2000 09 01), kurio gyvenimo 100-metį minime 2009-aisias metais, Lietuvos tūkstantmečio jubiliejiniais metais.

Parašyti straipsnį kupiškėnui profesoriui Broniui Dunduliui paskatino ne tik kraštietės pareiga: profesorius Bronius Dundulis ir jo žmona etnologė profesorė Pranė Dundulienė (1910 02 12–1991 02 27) buvo mano dėstytojai, vėliau – kolegos. Ir ne tik kolegos – prof. B. Dundulis tapo mano parengtos disertacijos, skirtos Antrojo Lietuvos statuto nuorašų tyrimams, oficialiuoju oponentu. Ir dar daugiau – drįstu teigti, tapau profesorių šeimos artima bičiule. Manau, kad šis straipsnis paskatins ir Vilniaus universiteto istorikus, kuriame profesorius išdirbo 50 metų, prisiminti ir pagerbti savo buvusį mokytoją, dėstytoją ir kolegą.

Profesorius Bronius Dundulis – žinomas Napoleono laikų ir feodalizmo laikotarpio Lietuvos istorijos tyrinėtojas dar sovietmečio laikais, niekada nepataikavęs valdžiai, neieškojęs prieglobsčio vienintelėje partijoje (niekada nebuvo komunistų partijos nariu), savo studentus per ilgus daugiau pusės amžiaus pedagoginio darbo metus mokęs sąžiningo ir kruopštaus darbo, manau, turi sulaukti deramo dėmesio.

Tačiau profesorius mokslo nebūtų galėjęs pasiekti ir, be abejo, tiek nuveikti, jeigu ne jo dėdė – motinos brolis prelatas Povilas Pukys, ne tik bažnyčių statytojas, bet ir ekonominių draugijų steigėjas, spaudos platintojas, 1905 m. Vilniaus Didžiojo Seimo dalyvis.

Paulinos Pukytės ir Jono Dundulio šeima

Povilui Pukiui įstojus į kunigus ir atsisakius ūkio, jo vienintele paveldėtoja tapo sesuo Paulina Pukytė. Tad į Pukių ūkį užkuriomis atėjo iš Kuosėnų kaimo kilęs Jonas Dundulis (1873–1947). Jis buvo lankęs Kupiškio pradžios mokyklą, tačiau nenorėdamas tarnauti carinės Rusijos armijoje, išvyko į Kanadą. Sugrįžęs vedė. Jonas buvo sumanus ūkininkas, kaimo šviesuolis: skaitė laikraščius, domėjosi įvykiais Lietuvoje ir pasaulyje.

Paulinos ir Jono Dundulių pirmieji du sūnus Petras ir Napalys mirė maži.

1909 m. lapkričio 26 d. gimęs sūnus buvo pakrikštytas Broniumi. Po jo gimė dar keturi vaikai: Genė (Jucienė, 1916–2004), Povilas (1910–1981), Julius (1919–1996) ir Vanda (Žalienė, 1924–1991). Visi jie ilsisi įvairiose Šiaulių kapinėse.

Gyvakarai Broniaus jaunystės dienomis – didelis, gatvinis, daugiau 40-ties ūkių, kuriame gyveno per 200 žmonių, kaimas. Tėvai, ūkininkai, turėjo valaką su ketvirčiu (25 dešimtinės) žemės. 1926 m. kaimui išsiskirsčius į vienkiemius, jie liko gyventi toje pačioje vietoje, kaimo viduryje.

Pradžios mokykloje ir Kupiškio progimnazijoje

Bronius mokėsi Gyvakarų kaimo pradžios mokykloje, kuri buvo įkurta 1916 m. Ją baigęs, 1920 m. rudenį įstojo į Kupiškio progimnazijos pirmąją klasę. Prof. B. Dundulis savo prisiminimuose rašė, kad tais metais iš Gyvakarų kaimo pirmieji toliau mokytis įstojo trys: Leonas Balčiūnas, Povilas Matekonis ir Bronius Dundulis. Jie visi trys mokėsi be pertraukos ir baigė aukštuosius mokslus. Leonas Balčiūnas tapo gimnazijos gamtos mokytoju, Povilas Matekonis – ekonomistu, administracijos darbuotoju.

B. Dundulio tėvelis Jonas Dundulis savo ūkyje Prūsaliuose, Plungės valsčiuje. Toliau matyti stovintis B. Dundulis (su skrybėle). Apie 1940 m.

Romoje 1937 m. Pirmas iš kairės – B. Dundulis

Paryžiuje prie Notre Dame katedros 1936 m. gegužės mėn. B. Dundulis (su laikraščiu rankoje), greta - rašytojas Stepas Zobarskas (tamsiu lietpalčiu), teisininkas Feliksas Mackus, inžinierius S. Motekaitis, dešinėje – neatpažintas asmuo.

Mokydamasis Kupiškyje, B. Dundulis gyveno ant kalno esančiame Paketurių kaime, kuris dar nebuvo susiskirstęs į vienkiemius, pas giminaičius Karosus. Didelis medinis progimnazijos namas stovėjo Skapiškio gatvėje, kitoje miesto ir Lėvens upės pusėje.

Kupiškio progimnazijos direktorius buvo kupiškėnas Justinas Jankevičius. Jam išvykus direktoriauti į Panevėžį – V. Eidukas. B. Dundulis progimnaziją baigė 1924 m. kartu su būsimuoju žymiu tautosakininku Jonu Baliu.

Telšių gimnazijoje

1924 m. rudenį Bronius įstojo į Telšių gimnazijos penktą klasę. Telšių gimnazija, 1925 m. pavadinta vyskupo M. Valančiaus vardu, buvo įsikūrusi netoli kalno, ant kurio – Telšių katedra. Gimnazijos direktorius iš pradžių buvo prelatas Antanas Simaitis, nuo 1926 m. – matematikos mokytojas Jonas Jogaudas. Gimnazijoje veikė įvairios draugijos. Bronius priklausė ateitininkų organizacijai. 1928 m. jis baigė gimnaziją ir buvo tarp pirmaujančiųjų mokinių.

Studentas

1928 m. Bronius įstojo į Lietuvos universitetą (1930 m. pavadintas Vytauto Didžiojo vardu) Kaune studijuoti istoriją Teologijos – filosofijos fakulteto Filosofijos skyriuje. Pagrindinė studijų šaka – Lietuvos ir visuotinė istorija. Istorijos mokslus jam dėstė profesoriai Antanas Alekna, Jonas Totoraitis, Pranas Dovydaitis, docentas Pranas Penkauskas.

1930 m. – Vytauto Didžiojo 500-ųjų mirties metinių jubiliejui Bronius Dundulis paskelbė pirmuosius du istorinius straipsnius (apie Vytauto motiną Birutę ir apie mirusį prof. A. Alekną), kurie buvo gerai įvertinti. Be to, B. Dundulis surašė savo gimtojo Gyvakarų kaimo vietovardžius (laukų, pievų, kelių ir kt. pavadinimus).

Tęsinys kitame numeryje

Spaudos „veidas “ ekonominio sunkmečio metu?

Dainius Radzevičius, Kristė Kibildytė ir Mindaugas Tautkus

Seminaro dalyviai

2009 balandžio 18 d. Birštone vyko žurnalistų praktinis seminaras „Kaip turi keistis spaudos „veidas“ ekonominio sunkmečio metu?“, kurio moderatorius buvo Dainius Radzevičius, Žurnalistų sąjungos pirmininkas. Lektoriavo Kristė Kibildytė, dirbanti grafinio dizaino srityje ir Mindaugas Tautkus, UAB „Fresh Media“ generalinis direktorius.

Į jį susirinko Rokiškio, Anykščių, Trakų, Kaišiadorių, Elektrėnų ir kitų miestelių redakcijos darbuotojai. Seminaro metu buvo kalbama apie spaudos grafinį dizainą, apie jo įtaką skaitytojui, tendencijas, kalbėta apie periodiką internete ir specialias turinio valdymo sistemas, skirtas periodiniams leidiniams. Taip pat buvo aptarti, komentuoti visų susirinkusiųjų redakcijų laikraščiai.

Seminaro pabaigoje Raimonda Kazakevičiūtė, Respublikos laikraščio platinimo tarnybos vadovė, pasiūlė užpildyti anketas ir įsigyti „Laisvalaikio“ bei „Olialia Gold“ korteles.

Seminaro dalyvė Auksė KEKYTĖ

Vilniuje buvo paminėtas Stanislovas Moniuška

Žilvinas RADAVIČIUS, Vilnius

Festivalio dalyviai žiūrovus stebino puikiu pasirodymu. Leonard Klimowicz nuotr.

Atkelta iš 8 p.

jaunimo edukacinių projektų ir ieškoti kompromiso.

Renginyje dalyvavo trisdešimt ansamblių – „Wilia“, „Harmonia“, „Sužanianka“ ir kt. Puikiai dainavo dar tik dešimtoje klasėje besimokantis solistas Andrzej Rus.

Atlikėjai ne tik puikiai dainavo, šoko, bet ir pademonstravo savo tautinius kostiumus. Tarp jų buvo puošnių lenkų bajorų drabužių.

Ypač gražiai pasirodė choreografės Jolantos Novickos vadovaujamas dainų ir šokių ansamblis „Wilia“ iš Vilniaus. Bajorų kostiumais pasidabinę artistai pristatė S. Moniuškos Varšuvoje 1862-1865 m. sukurtos operos „Baisus dvaras“ fragmentą, sušoko „Širdies polką“, „Lietuviškų šokių siuitą“.

Stebėdamas nuostabius Vilniaus krašto artistų pasirodymus, pasigedau didesnio Lietuvos žiniasklaidos susidomėjimo šiuo renginiu ir apgailestauju, kad masinės informacijos priemonėse nepakankamai informuoja visuomenę apie Vilniaus krašto kultūros renginius.

Autorių dėmesiui!!!

Priimame spausdinti Lietuvos istorijos laikraštyje „Voruta“
tik tuos straipsnius, kurie nebuvo pateikti kitoms redakcijoms.

Redakcija

„Voruta“ parduodama

K110	Vilnius, Geležinkelio g. 16
K145	Vilnius, Konstitucijos pr. 12
K190	Vilnius, Gedimino pr. 7
K200	Vilnius, Gedimino pr. 13
K26	Vilnius, Sodų g. 22
K44	Vilnius, J.Lelevelio g. 2
K45	Vilnius, Gedimino pr. 19
K48	Vilnius, Gedimino pr. 2
K5	Vilnius, Sodų g. 22
K6	Vilnius, Gedimino pr. 44
K7	Vilnius, Gedimino pr. 31
K78	**Trakai,** Vytauto g. 90
K8	Vilnius, Gynėjų g. 1
K85	**Trakai,** Vytauto g. 37
K9	**Grigiškės** Kovo 11-osios g. 25a
K91	Vilnius, Geležinkelio g. 4
K369	**Klaipėda**, Taikos pr. 101
K236	**Kaunas,** Laisvės al./ Ožeškienės g.
K466	**Panevėžys,** Savanorių g. 5
K558	**Šiauliai,** Tilžės g. 109
K436	**Marijampolė,** Stoties g. 2
K400	**Alytus,** Jotvingių g. 10
K562	**Palanga,** Vytauto g. 94

Mieli skaitytojai,

Maloniai prašome visus laiškus, straipsnius, fotografijas siųsti el. paštu tokiu adresu
vorutosfondas@voruta.lt
Iš anksto dėkojame
Redakcija

Trakų žemė

Trakų rajono laikraštis „Trakų žemė“

priima reklamą, skelbimus, pranešimus, sveikinimus, užuojautas.

Kreiptis tel./faks.:
8 528 55 331
8 528 51 266
mob. 8 605 19 302
arba el.paštu
trakuzeme@voruta.lt
voruta@voruta.lt,

Naujoji g. 16, Trakai

Voruta
Visos prekių ženklo teisės saugomos

Prenumeratos indeksas 0135

Redakcinė kolegija:
Dr. Arūnas Bubnys, habil. dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė – Vaivadienė, dr. Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, dr. Kęstutis Petrulis, Gediminas Paviržis, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, akad. prof. habil. dr. Zigmas Zinkevičius, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius).

Ieva Jankutė, Lietuva
Tadas Stomma, JAV
Marija Remienė, JAV
Bronius Saplys, Kanada

Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas
Vilniaus krašto lietuvių sąjunga išeivijoje

© **Voruta 2009.** Visa medžiaga (rašiniai), pateikta laikraštyje „Voruta“, yra VšĮ „Vorutos“ fondas (įmonės kodas 181392738) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.

© Voruta, 2008. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Devynioliktieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VšĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktorė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išeina kas antrą šeštadienį. Apimtis – 4 sp. l. Rinko ir maketavo „Vorutos“ leidykla. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66, mob. (8 605) 19 302
Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, el. p. **redaktorius@voruta.lt**
Spausdino AB spaustuvė „Titnagas“, Vasario 16-osios g. 52, Šiauliai. Tiražas 1200 egz.

Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66
El. paštas: **vorutosfondas@voruta.lt**, voruta@voruta.lt
Interneto svetainė: http://www.voruta.lt

Redakcija: Albina Trečiokienė (buhalterė), Auksė Kekytė (redaktorė), Viktorija Vaškytė, Birutė Žemaitaitytė, Juozas Vercinkevičius